

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2013

Žaneta Boušková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

Problematika osídlení jižních Čech v době
laténské

Žaneta Boušková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program Archeologie

Studijní obor Archeologie

Diplomová práce

**Problematika osídlení jižních Čech v době
laténské**

Žaneta Boušková

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Menšík, Ph.D.

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Ráda bych zde touto cestou poděkovala těm, kteří mi při zhotovení práce nemalou měrou pomohli. Velké poděkování patří vedoucímu diplomové práce PhDr. Petru Menšíkovi, Ph.D., který mi vždy poskytl cenné rady. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Karlu Hesovi, který mi pomohl při korekturách práce. Nesmím opomenout rodinu a mé přátele, kteří mi stáli po boku a poskytovali oporu při psaní této práce.

Obsah

1	ÚVOD	9
1.1	Metodika práce	10
2	PŘÍRODNÍ POMĚRY JIHOČESKÉHO REGIONU	11
2.1	Vymezení sledované oblasti	11
2.2	Geologie jižních Čech.....	11
2.3	Geomorfologie jižních Čech.....	11
2.4	Hydrologie jižních Čech	13
2.5	Pedologie jižních Čech	14
2.6	Klimatické poměry jižních Čech	15
2.7	Nerostné suroviny jižních Čech.....	15
3	DĚJINY BĀDÁNÍ	17
4	ROZSAH OSĪDLENĪ JIŽNĪCH ČECH	19
4.1	PozdnĪ doba halštatská (Ha D2/3 – LT A).....	19
4.2	Doba latĕnskā (LT B – LT D)	23
4.2.1	Stupeň LT B – LT C1	23
4.2.2	Stupeň LT C2 – LT D.....	25
4.3	Starší doba řĪmskā	26
5	TYPY SĪDELNĪCH AREĀLŮ.....	29
5.1	Nehrazenĕ rovinnĕ areály.....	29

5.1.1 Chlum – Bezdědovice na Blatensku	31
5.1.2 Zbudov, okr. České Budějovice	32
5.2 Hrazené rovinné areály (dvorce).....	33
5.2.1 Viereckschanzen	34
5.2.1.1 Bělčice na Blatensku.....	35
5.2.1.2 Hradiště u Malovic na Prachaticku.....	36
5.2.1.3 Kučeř.....	37
5.2.1.4 Rakovice	38
5.3 Osídlení výšinných poloh.....	39
5.3.1 Obří hrad u Studence	40
5.3.2 Hradiště Věmec u Lčovic.....	40
5.4 Hrazené výšinné areály	41
5.4.1 Oppida	42
5.4.1.1 Třísov	44
5.4.1.2 Nevězice	48
5.4.2 Castella.....	50
5.4.2.1 Zvíkovské Podhradí	50
6 SÍDELNÍ OBJEKTY	51
6.1 Polozemnice	51
6.2 Povrchové stavby.....	52
6.3 Zásobní jámy	53
7 POHŘEBIŠTĚ KULTURY LATÉNSKÉ V JIŽNÍCH ČECHÁCH	54
7.1 Semice na Písecku.....	56
7.2 Plíškovice, okr. Písek.....	56
8 OBCHOD.....	57

9	KOMUNIKAČNÍ TRASY	58
9.1	Pozemní trasy.....	59
9.2	Otázka využívání vodních toků	61
10	NEROSTNÉ ZDROJE A JEJICH VYUŽITÍ	62
10.1	Ložiska tuhy (grafitu) a jejich využití	62
10.2	Ložiska zlata a jejich využití	63
11	MOVITÉ NÁLEZY DOBY LATÉNSKÉ V JIŽNÍCH ČECHÁCH. 65	
11.1	Keramika	65
11.1.1	Jemná na kruhu točená keramika	65
11.1.2	Hrubá keramika	68
11.1.3	Tuhová (grafitová) keramika.....	69
11.1.4	Technická keramika.....	70
11.2	Železné artefakty.....	71
11.2.1	Šperky.....	71
11.2.1.1	Spony	71
11.2.1.2	Ostatní šperky	72
11.2.2	Nástroje	73
11.2.3	Zbraně	74
11.3	Bronzové artefakty	75
11.3.1	Kruhové a ostatní šperky	75
11.3.2	Spony.....	76
11.3.3	Bronzové nádoby.....	77
11.3.4	Ostatní bronzové artefakty.....	78
11.4	Zlaté a stříbrné artefakty.....	79
11.5	Skleněné artefakty.....	80

11.6	Švartna.....	82
11.7	Kamenné artefakty.....	82
11.8	Mince	83
11.9	Depoty.....	85
12	DATOVÁ BÁZE	86
13	INTERPRETACE ZÍSKANÝCH VÝSLEDKŮ	88
13.1	Nadmořská výška areálů.....	88
13.2	Zastoupení sídelních areálů	89
13.3	Zastoupení sídelních objektů	90
13.4	Druhové zastoupení nálezů	92
13.5	Rozsah osídlení jižních Čech	95
13.6	Vytvoření mapy	96
14	ZÁVĚR	98
15	POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE	102
15.1	Literatura použitá v databázi	116
15.2	Internetové zdroje.....	127
16	RESUMÉ	128
17	PŘÍLOHA.....	129

1 ÚVOD

Práce se zabývá problematikou osídlení oblasti jižních Čech v době laténské a má poskytnout zhodnocení dosavadního poznání o této problematice. Začátek bude zaměřen na obecnou charakteristiku Jihočeského kraje z hlediska přírodních poměrů a ložisek nerostných surovin. Důležité bude rovněž seznámení s historií bádání ve sledovaném regionu a informace o nejvýznamnějších archeologických výzkumech. V další části bude sledováno rozšíření laténské kultury v této oblasti, přičemž bude věnována pozornost také pozdní době halštatské a počátku doby římské v souvislosti se sledováním možné kontinuity osídlení. Hlavní náplní práce bude sledování struktury sídelních areálů a studium prostorového rozmístění v krajině a vazbě na přírodní prostředí. Oblastí zájmu bude také sledování možné návaznosti na komunikační trasy a využití ložisek nerostných surovin. S otázkou komunikací neodmyslitelně souvisí rovněž odvětví obchodu a komodit, které jsou s ním spojené. Na samotný závěr práce budou popsány obecné charakteristiky jednotlivých typů artefaktů, které jsou pro sledovanou oblast typické.

Oblastí zájmu jsou jižní Čechy, které byly v době laténské odděleny od hlavní sídelní oikumeny tedy oblastí středních Čech a Polabí, kde je kultura především rozšířena. Ačkoli lze konstatovat, že v základních aspektech jsou si tyto oblasti značně podobné, jsou zde také některé odlišnosti, které jsou pro sledovanou oblast charakteristické a které zde budou také řešeny.

Určité aspekty této problematiky byly již v minulosti publikovány, jedná se však vždy o studie zaměřující se na určitou oblast nebo konkrétní problém. Pro dobu laténskou v jižních Čechách byly vytvořeny stručné studie, které shrnovaly historii výzkumu, pohřební ritus či charakterizovaly jednotlivé druhy rezidenčních areálů (detailněji Michálek 2007).

Jednou ze sledovaných otázek je zjistit, jaké typy sídelních areálů ve sledované oblasti v době laténské převládaly a jaké objekty byly nejčastěji na zmiňovaných areálech nalézány. Dále zde bude řešena problematika související s návazností areálů na vodní toky nebo nadmořskou výšku. Předmětem zájmu také bude, jaké druhy artefaktů se ve zkoumaných objektech nejčastěji nacházejí nebo jakými artefakty jsou rozpoznány areály, které jsou identifikovány například povrchovým sběrem. Sledovanou otázkou také je, ve kterých částech jižních Čech se areály nejvíce koncentrují.

1.1 Metodika práce

Při zpracování práce byla použita především odborná literatura, která je uvedena v seznamu použitých pramenů. Jednalo se nejen o některé rozsáhlé syntézy zaměřující se na dobu laténskou v oblasti celé České republiky, ale rovněž o publikované články, které byly zaměřeny na konkrétní problematiku.

V rámci práce byla vytvořena databáze, která je zaměřena na lokality rezidenčního charakteru. Tato databáze byla poté vyhodnocena za použití základních statistických metod v programu Statistica 10 a zaznamenané souřadnice byly využity k vytvoření map, které zobrazují rozmístění areálů v rámci zkoumaného kraje. K vytvoření map bylo využito geografického informačního systému ArcMap 9. 3.

2 PŘÍRODNÍ POMĚRY JIHOČESKÉHO REGIONU

2.1 Vymezení sledované oblasti

Plocha Jihočeského kraje činí 10 056 km² a zabírá tak 12,8 % České republiky. Podle údajů k prosinci roku 2011 je rozdělen do sedmi okresů. Jedná se o okresy Jindřichův Hradec s rozlohou 1944 km², České Budějovice (1639 km²), Český Krumlov (1615 km²), Prachatice (1375 km²), Tábor (1326 km²), Písek (1127 km²) a Strakonice (1032 km²) (www.cbudejovice.czso.cz). Toto rozdělení bude používáno rovněž v rámci diplomové práce. (Obr. 1; Obr. 2)

2.2 Geologie jižních Čech

Geologický podklad zkoumaného území je tvořený oblastí moldanubika, která sestává z metamorfovaných hornin prekambrikové a paleozoické éry (Chlupáč a kol. 2002, 13). Moldanubikum se zde rozděluje do dvou základních litostratigrafických jednotek, které mají rozdílné složení, vnitřní stavbu, tektoniku a stáří. První z nich tvoří starší jednotvárná série, jež byla vytvořena polymetamorfózou mořských jílovitých břidlic. Je pro ni typický malý podíl složek (krystalické vápence, dolomity, erlany, amfibolity, kvarcity). Můžeme ji nalézt například v oblasti okolí Vimperska a Prachatic. Pestrá série, na rozdíl od předchozí jednotvárné, se vyznačuje velkou variabilitou umístění a podílem amfibolitů, kvarcitů, skarnů a grafitických hornin, taktéž jsou zde doloženy mramory a dolomitické vápence (Malecha – Suk 1985, 36 – 41; Chábera 1998, 7 – 9; Chlupáč a kol. 2002, 46 – 48).

2.3 Geomorfologie jižních Čech

Reliéf jižních Čech, tak jak jej dnes známe, je souborem tvarů rozdílných rozměrů a původu. Můžeme zde sledovat nejen tvary vzniklé v současnosti, ale rovněž i ty, které se vytvořily v dávných geologických

dobách. Na vývoj současného reliéfu měly vliv pohyby zemské kůry, stejně jako změny podnebí a charakter horniny (Chábera 1998, 38).

Jihočeský kraj patří ke geomorfologickému celku Česká vysočina, který zahrnuje dvě subprovincie: Šumavskou a Českomoravskou. Šumavská subprovincie je ve sledované oblasti zastoupena jihovýchodní částí, kterou tvoří Šumavská hornatina, již lze rozdělit na čtyři oblasti. Zmiňované území vytváří přirozenou hranici mezi Českou republikou a sousedním Německem a Rakouskem. První z nich je vlastní Šumava, která se ve sledovaném území člení na další okrsky: Šumavské pláně jsou oblastí s četnými rašeliništi, směrem na jihovýchod od pláně se rozprostírá Trojmezská hornatina, kde se nachází vrch Plechý (1378 m n. m.). Boubínská hornatina je se svým rozsahem 126 km² nejmenším podcelkem. V dřívějších dobách byla spojována do jednoho celku s hornatinou Želnavskou, která se zde vyznačuje vysokou náhorní plošinou. Poslední částí je Vltavická brázda, kterou protéká horní Vltava. Jedná se o hluboké a zároveň široké údolí, jež vzniklo působením tektonických poruch. Druhým celkem je Šumavské podhůří tvořené Vimperskou vrchovinou, Prachatickou hornatinou, Bavorovskou vrchovinou a Českokrumlovskou vrchovinou. Novohradské hory složené z Pohořské hornatiny a Jedlické vrchoviny jsou třetí oblastí. Nejvyšší vrchol, který leží na české straně, je Kamenec se svou výškou 1072 m. Posledním celkem je Novohradské podhůří, které se dále člení do pěti orografických podcelků. První z nich představuje Kaplická brázda, sníženina rozkládající se mezi Šumavou a Novohradskými horami. Dále do této oblasti patří Stropnická pahorkatina, Soběnovská vrchovina, Hornodvořištská sníženina a Klopánovská vrchovina (Chábera 1985a, 9 – 21; 1998, 59 – 82).

Českomoravská subprovincie je složena ze tří oblastí: jižní části Středočeské pahorkatiny, Jihočeské pánve a většina z Českomoravské vrchoviny. První zde zmíněná oblast je tvořena Benešovskou pahorkatinou, Vlašimskou pahorkatinou, Tábořskou pahorkatinou a Blatenskou pahorkatinou. Další oblastí jsou Jihočeské pánve, jež jsou

tvořeny níže položenou Českobudějovickou pávní a výše umístěnou Třeboňskou pávní. Jedná se o oblast s rovinným až pahorkatinným reliéfem vzniklým tektonickými pochody. Pánve jsou odděleny Lišovským prahem. Posledním, zde sledovaným celkem, je Českomoravská vrchovina, která je tvořena třemi oblastmi: Křemešnickou, Křižanovskou a Javořickou vrchovinou (Chábera 1985a, 21 – 36; 1998, 60 – 61, 83 – 103).

2.4 Hydrologie jižních Čech

Oblastí jižních Čech prochází rozvodí mezi Severním a Černým mořem, ovšem lze konstatovat, že do pomoří Severního moře spadá více než 90 % zkoumaného území. Největší část kraje náleží do povodí řeky Vltavy, jejíž pramen se nachází na východním svahu Černé hory. Nejdůležitějšími pravostrannými přítoky jsou řeky Řásnice, Studená Vltava a Malše. Pramen řeky Malše se nachází na území Rakouska poblíž obce Sandl. Její údolí je úzké a dost hluboké, alespoň na její české straně, kde má délku 66,86 km. Pokud se zaměříme na její přítoky, můžeme říci, že se nalézají pouze na pravé straně řeky. Jedná se o přítoky Černou a Stropnici. Jedním z nejdůležitějších a zároveň největších přítoků Vltavy je Lužnice (v jižních Čechách délky 156,5 km), která pramení v Novohradských horách, ovšem v jejich rakouské části. Největším a nejdůležitějším přítokem Lužnice je bezpochyby řeka Nežárka. Pokud jde o levobřežní přítoky Vltavy, lze zmínit Polečnici, Olšinu, Křemžský potok, Bezdrevský potok a Otavu, do které se na severní straně vlévá Blanice (Chábera 1985b, 167 – 178; 1998, 104 – 118).

Malá část území náleží do povodí Dunaje, kam spadá především Světlá s Otovským potokem nebo Horský potok. Do povodí Dunaje patří několik přítoků Moravské Dyje, především Bolíkovský či Volfířovský potok (Chábera 1985b, 178 – 179; 1998, 118 – 119).

Stojaté vody, které byly vytvořeny přírodními procesy, nejsou ve sledované oblasti příliš časté. Jejich součástí je Plešné jezero a několik drobných rašelinných a podzemních krasových jezírek. Nedílnou část vodní soustavy tvoří umělé toky, mezi jejichž nejznámější patří Zlatá stoka a Nová řeka, zajišťující napájení rybniční soustavy v oblasti Třeboňské pánve. Na Šumavě byl vytvořen Švarcenberský plavební kanál, jenž byl využíván k plavení dřeva z těžko dostupného terénu (Chábera 1998, 119 – 136).

2.5 Pedologie jižních Čech

Na vznik půdního pokryvu má vliv mnoho faktorů, mezi které lze zařadit klimatické podmínky, reliéf oblasti, půdotvorný substrát, hydrologické podmínky, vegetaci a v neposlední řadě také člověka (Tomášek 1985, 192).

Pro zemědělské účely jsou nejvyhledávanějším půdním typem hnědozemě, které zde pokrývají pouze 2,3 % plochy. Nalézají se především v nadmořské výšce 400 – 500 metrů na Strakonicku a Jindřichohradecku. Dalším typem jsou illimerizované půdy nebo též luvizemě vyskytující se přibližně na 6 % zemědělsky využívaných ploch v nadmořských výškách 450 – 600 metrů. Nejvíce jsou registrovány na Táborsku a Písecku. Oglejené půdy a pseudogleje jsou typické nepříznivými vlastnostmi, díky nimž je obhospodařování značně obtížné. Zaujímají rozlohu 70 000 ha (tedy 11 % zemědělské plochy), k níž musíme ještě přičíst půdy lesního prostředí. V největší míře se vyskytují v oblasti jihočeských pánví, ovšem z hlediska zemědělského využití se jedná o vlhké oblasti vyžadující odvodnění. Největší podíl tvoří hnědé půdy zaujímající 65 % zemědělského povrchu i lesního prostředí. Vyskytují se převážně v pahorkatinách a vrchovinách, hlavně v mírně teplých a mírně vlhkých územích, např. na Českokrumlovsku pokrývají přibližně 80 % oblasti. Je možné je také rozdělit podle oblastí výskytu v závislosti na nadmořské výšce. V pásmu pahorkatin jde o hnědé půdy nasycené či kyselé, na vrchovinách až silně kyselé. V oblasti horského

pásma převládají již hnědé půdy podzolové. Tyto půdy (podzoly horských poloh), se vyskytují v polohách nad 1000 m, tedy na celkem malých plochách Šumavy. Území bývají většinou využita pouze jako horské pastviny. Také zde můžeme nalézt nivní půdy, které jsou typické pro údolí vodních toků, převážně Vltavy, Lužnice, Otavy a jejich přítoků. Nejméně rozsáhlé jsou rašeliništní půdy a rendziny, které se vyskytují jen místy (Tomášek 1985, 192 – 211; Tomášek 2003).

2.6 Klimatické poměry jižních Čech

Území jižních Čech je značně výškově členité, což má dopad na klimatické poměry v různých oblastech. Kromě nadmořské výšky má značný vliv i orientace pohoří ke světovým stranám. Průměrné roční teploty se pohybují v rozsahu od 2,5 °C do 8 °C podle nadmořské výšky. S průměrnou roční teplotou 7,5 °C i více, se mezi nejteplejší oblasti v rámci sledovaného území řadí Českobudějovická a Třeboňská pánev, některé oblasti při soutoku Otavy s Blanící, při soutoku Lužnice s Vltavou a údolí Vltavy až k Orlíku nad Vltavou (Hlaváč 1985, 122 – 128).

Pokud jde o průměrné roční srážky, jejich hodnoty se pohybují od 480 mm do 1 440 mm (Hlaváč 1985, 139 – 148). Mezi oblastmi s nejnižšími hodnotami srážek v jižních Čechách náleží území severního Prácheňska – Orlík 583 mm (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 7).

2.7 Nerostné suroviny jižních Čech

Jižní Čechy jsou oblastí, kde se neseťkáváme s velkým množstvím nerostných surovin. I přesto zde můžeme nalézt některé suroviny, které hrály důležitou roli už od pravěkých dob (Odehnal 1985, 80).

Jedním z nejdůležitějších nerostů je tuha. Největší grafitová ložiska se nalézají na části českokrumlovské pestré série moldanubického krystalika táhnoucí se od rakouských hranic až k Jindřichovu Hradci a také sušicko-votické části (Tichý – Voda 1983, 39). Na jihozápadní části

pestré série máme vymezeno několik grafitonosných struktur, mezi které patří bliženská, mokranská, krumlovská, podklet'ská, domoradická a třebonínská. Hlavním centrem těžby grafitu je Český Krumlov. V některých oblastech byla tuha těžena již v minulých obdobích, jako příklad lze uvést Katovice u Strakonice, Koloděje nad Lužnicí či Hosty u Týna nad Vltavou (Odehnal 1985, 81 – 83). Grafit byl využíván při výrobě keramiky (Michálek 2007, 64), jelikož byl přidáván do hrnčířské směsi a zlepšoval tím kvalitu výsledného zboží (Drda – Rybová 1998, 121). Významné jsou také keramické jíly a jílovce, které se vyskytují v oblasti jihočeských pánví. Na území Českobudějovické pánve se nalézá jedno z největších ložisek u obce Zliv, v oblasti Třeboňské pánve se jedná především o okolí Klikova a také Ledenic (Odehnal 1985, 86 – 87).

Důležitá byla také těžba stříbra, které bylo získáváno z žilných ložisek polymetalických rud. Mezi nimi lze jmenovat Ratibořské Hory, Starou Vožici, Rudolfovo, Český Krumlov, Horky u Tábora nebo Rozpoutí u Kaplice. Neméně důležité bylo rovněž získávání zlata, které se vyskytovalo ve formě křemenných žil v oblasti Písku, Vodňan, u Heřmaně nebo v bělčickém revíru. V minulosti bylo ovšem využíváno zlato rýžované, které se vyskytovalo v sedimentech podél říčních toků. Nejvíce sedimentů se nacházelo v okolí řeky Otavy v úseku mezi Strakonicemi a Pískem, méně rozsáhlá byla rýžoviště okolo Blanice či Vltavy (Odehnal 1985, 99 – 100). Zlato bylo používáno převážně na výrobu šperků či k ražení mincí, které byly vyráběny rovněž ze stříbra (Militký 1995, 56; Michálek 2007, 64).

3 DĚJINY BĀDÁNÍ

V jižních Čechách působila řada badatelů, kteří se určitou měrou podíleli na dosavadním poznání doby laténské. První nálezy uveřejnil již J. L. Píč, který popisuje artefakty nalezené ve starších mohylách. Dalším z řady badatelů, kteří se věnovali době laténské, je J. Siblík (Obr. 3), který jako první probádal několik sídlišť z pozdní doby laténské především na Blatensku (Michálek 2007, 62). Ve zmiňované oblasti bylo objeveno pozdně laténské sídliště u Chlumu – Bezdědovic, kde našel Siblík pozůstatky osmi chat (Siblík 1913, 115; Venclová a kol. 2008, 12), z nichž máme četné doklady o tom, že zde byla v době laténské kovářská dílna (Michálek 1999, 60). Během dalších let byla tímto badatelem prozkoumána řada dalších lokalit, např. Kocelovice (Siblík 1930), Zahorčičky či Blatná (Rod 2010, 59).

Ovšem jedním z nejvýznamnějších amatérských badatelů ve zkoumané oblasti je bezpochyby B. Dubský (Obr. 4), jenž se v letech 1911 až 1957 systematicky tomuto území věnoval. Množství nálezů a lokalit datovaných do doby laténské popisuje ve své práci *La Tène jižních Čech* (Dubský 1932) a také ve svém souhrnu *Pravěk jižních Čech* (Dubský 1949; Venclová a kol. 2008, 12). Jeho badatelská činnost byla zaměřena převážně na oblasti v povodí řeky Otavy, kde uskutečnil řadu povrchových sběrů i jednotlivých větších či menších výzkumů (Boušková 2010, 21). Z lokalit, jím zkoumaných, můžeme jmenovat Nevězice (Dubský 1949, 378), Sedlo u Albrechtic či Věvec u Lčovic (Dubský 1932, 86 – 90; Rod 2010, 59). Během svého bádání získal informace o desítkách sídlišť, několika jednotlivých hrobech či méně rozsáhlých pohřebištích, stejně jako důkazy o využívání hradišť, jež byla vybudována ještě před dobou laténskou, ale vzhledem k jejich umístění byly využívány také v mladší době laténské. Zájem o oppida projevíli již mezi roky 1933–1936 L. Franz společně s C. Streitovou, když potvrdili existenci oppida v Třisově (Venclová a kol. 2008, 12).

Od roku 1949 byl realizován první větší výzkum oppida u Nevězic, který byl ukončen roku 1951 a probíhal pod vedením Státního archeologického výzkumu (Drda 1987, 517). Již předtím se o areál zajímal například B. Dubský (Dubský 1949) nebo J. Maličský (Maličský 1947 – 1948, 39) a B. Svoboda, jenž se zaměřil na výzkum konstrukce opevnění (Svoboda 1950; Fröhlich 1990, 88). Další významnou akcí provedenou na zdejší lokalitě byl záchranný výzkum, který se uskutečnil v roce 1980. Jeho záměrem bylo získat lepší povědomí o charakteru a uspořádání areálu (Drda 1987, 517).

Od roku 1954 byl prováděn systematický výzkum oppida u Třísova (Břeň 1966; Michálek 2007, 62), který byl realizován pod prehistorickým oddělením Národního muzea (Břeň 1966, 7). Další výzkum byl uskutečněn roku 2000 jakožto důsledek liniového výkopu, který porušil několik objektů, jež bylo potřeba prozkoumat (Chvojka – Karasová – Zavřel 2002, 95). Také zde byl roku 2003 realizován povrchový sběr na zorané ploše (John 2004, 199). Na jižní akropoli oppida došlo k průzkumu detektory kovů a použití geofyzikálních metod (John 2012, 259 – 260).

Během 60. let vznikly první práce o hustotě a struktuře osídlení, které se zaměřovaly na jednotlivé regiony (Jansová 1962; Venclová a kol. 2008, 13). Od 70. let se bádání rozšířilo o další oblast zájmu, pohřbívání. Vznikly první soupisy těchto památek. Pro jihočeskou oblast ji vytvořil J. Michálek (1985). K rozšíření poznání o době laténské v jižních Čechách přispěly rovněž výzkumy za pomoci povrchových sběrů a povrchových průzkumů, které prováděl J. Michálek ve spolupráci s dalšími badateli (Fröhlich 1993; Michálek – Parkman 1996; Rod 2010, 59 – 60). V další fázi výzkumu byla oblast zájmu rozšířena o rituální sféru, do které byly řazeny také čtyřúhelníkové valové areály (Viereckschanzen), jejichž interpretace byla později u většiny lokalit přehodnocena a byly zařazeny mezi dvorce (Waldhauser 1992; Waldhauser – Fröhlich 1992; Michálek 2007, 62; Venclová a kol. 2008, 13). Z areálů typu Viereckschanzen byly dosud v jižních Čechách objeveny čtyři lokality Bělčice (Fröhlich 1989; Waldhauser – Fröhlich 1992), Hradiště u Malovic, Kučeř (Waldhauser

1992, 555 – 556) či Rakovice. Poslední zde jmenovaný areál byl objeven roku 2001 M. Gojdou během leteckého průzkumu (Křivánek 2004 239; Foster – Venclová – Křivánek 2004). Jedním z naposledy zkoumaných čtyřúhelníkových valových ohrazení byla lokalita u Kučeře, kde byl proveden archeobotanický výzkum, který umožnil přesnou dataci areálu (John – Petr – Kočár – Rytíř – Menšík 2012).

Vzhledem k využití sekundárních ložisek zlata např. z oblasti Pootaví, byla pozornost věnována dokladům o získávání zlata a jeho zpracování (Kudrnáč 1971; Rod 2010, 60). V nedávné době došlo k vývoji bádání směrem ke studiu výrobních aktivit (Michálek 2007, 62). Okolo roku 2002 se D. Dreslerová za pomoci svého týmu zaměřila na oblast severní části Písecka (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003; Dreslerová 2004; Waldhauser 2007, 7).

4 ROZSAH OSÍDLENÍ JIŽNÍCH ČECH

4.1 Pozdní doba halštatská (Ha D2/3 – LT A)

V pozdní době halštatské a časně laténské se osídlení jižních Čech soustřeďuje často v oblastech, které již byly obydleny v období předcházejícím (Ha C až D). Jedná se především o oblasti v povodí řeky Otavy, Volyňky, Vltavy, Lužnice a říčky Smutné, dále se osídlené území rozprostírá směrem na západ od Českého Krumlova. Rovněž na konci doby halštatské došlo k rozšíření osídlení okolo střední Otavy, oblasti severního Prácheňska, Blatenska a Březnicka. Můžeme také pozorovat kolonizační posun do vyšších poloh v podhůří Šumavy, tedy v okresech Český Krumlov a Prachatice. Bez stop osídlení stále zůstává oblast Třeboňska a Jindřichohradecka (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 22 – 23; Michálek 2007, 60) nebo horské pásmo Šumavy a jihovýchodní část kraje. Můžeme ovšem zaznamenat nárůst rezidenčních komponent oproti halštatské mohylové kultuře. Na konci stupně LT A lze sledovat výraznou změnu z hlediska osídlení, jelikož dochází k opouštění celého území

jižních Čech. Ponechány svému osudu jsou rovněž opevněné výšinné lokality jako například Věmec u Lčovic nebo Skočice (Rod 2010, 52, 60).

V oblasti jižních Čech byl počátek výzkumu, tedy přibližně od 2. poloviny 19. století, zaměřen hlavně na mohylová a plochá žárová pohřebiště, stejně jako na sídliště. Značný zájem byl rovněž o hradiště. Mezi důležité badatele tohoto období patří J. Siblík a F. Hykeš, kteří působili na Blatensku a Březnicku (Siblík 1915). Na Písecku a Strakonicku prováděl výzkumy převážně B. Dubský, který je popsal ve své souhrnné práci *Pravěk jižních Čech* (Dubský 1949; Michálek 2007, 60). V polovině 20. století se zvýšil zájem o sídliště především díky J. Michálkovi, J. Fröhlichovi (Obr. 5; Fröhlich 2001; týž. 2004), M. Parkmanovi, a P. Zavřelovi (Zavřel 1998), kteří se o ně intenzivně zajímali. Další oblastí zájmu byly dvorce (především Němětice: Michálek – Lutovský 2000) a výšinná sídliště, ať už opevněná či neopevněná (Michálek 2007, 60).

Pokud jde o sídelní areály, lze konstatovat, že dochází ke značnému navýšení nehrazených rovinných lokalit (sídlišť, osad) i hrazených rovinných areálů (dvorců). Sídliště se nacházela na rovném terénu či mírných svazích, návrších a terasách vodních toků. Je známo na 200 lokalit sídlištního charakteru, mezi které jsou v jižních Čechách řazeny například lokality Dobeš na Písecku (Dubský 1956; Michálek 2007, 60; Venclová a kol. 2008a, 101), také lze do tohoto období zařadit Krč na Písecku (Fröhlich 1997, 66). Z dalších významných sídlišť lze jmenovat polykulturní lokalitu Novosedly u Kájova na Českokrumlovsku (Zavřel 1998). Mezi dvorce jsou řazeny hrazené areály s rozlohou 1 či 2 ha, které jsou pravouhlého půdorysu. Ohrazení je složeno z jednoduché dřevěné palisády a vnějšího příkopu (Venclová a kol. 2008a, 103). Jde o areály, které stojí samostatně (Michálek 2007, 60). K lokalitám tohoto typu je řazen dvorec v Písku – teplárně (Fröhlich 2001, 165 – 167, 169 – 170; Venclová a kol. 2008a, 103) či Hradec u Němetic (Obr. 6; Michálek – Lutovský 2000). Dalším typem hrazeného areálu jsou hradiště, která jsou nacházena nejen při okrajích osídleného území ale také v centrální části

oblasti. Některá z nich jsou situována ve vysokohorských polohách jako například Albrechtice na Šumavě, které leží ve výšce 902 m n. m. a patří do okresu Klatovy (Venclová a kol. 2008a, 104 – 105). Také jsou vzdáleny dále od vodních toků, než jak je tomu u rovinných areálů (Rod 2010, 53). Pokud jde o samotné opevnění, hradby byly vytvořeny z kamenů kladených na sucho, výjimečně se také objevuje čelní plenta. Součástí fortifikace je také příkop, který se nachází na vnější straně. Některé z těchto lokalit byly opuštěny již v Ha D 2/3, ovšem další pravděpodobně fungovala i v Lt A, což máme doloženo pomocí nálezů (Michálek 2007, 61). Hradiště se od sebe odlišují rovněž svou funkcí. U hradišť útočištných se předpokládá, že jsou v jejich blízkém okolí situována rovinná sídliště. Jedním z areálů, kterému je dána do souvislosti rituální funkce, je Hrad u Boud (Dubský 1949, 320 – 325; Fröhlich 1997, 16; Rod 2010, 53). Významný kultovní areál byl objeven na vrchu Burkovák u Nemějic na Písecku, kde byly nalezeny hliněné plastiky interpretované jako symboly slunce (Chytráček – Chvojka – John – Michálek 2009, 183 – 217).

Co se pohřebního ritu týče, stále jsou zemřelí pohřbíváni pod mohylové náspy. Většinou se jedná o pohřby žárové, ovšem vyskytuje se i několik pohřbů kostrových, které jsou doloženy v tzv. knížecích mohylách. Uvnitř se nacházejí hrobové komory, v nichž se kromě lidských ostatků zachovávají vozy, garnitury či části koňských postrojů. Mezi předměty se rovněž vyskytují zlaté či stříbrné předměty a také bronzové nádoby, keramické nádoby či osobní ozdoby. Z lokalit lze jmenovat Hradiště u Písku (Dubský 1949; Michálek 1977; Drda – Rybová 1998, 45 – 48), Skalici u Tábora (Švehla 1923; Drda – Rybová 1998, 32; Michálek 2007, 61) či Nevězic (Fröhlich – Jiřík 2005). Často máme z knížecích hrobů doloženy nálezy importovaných etruských zobákovitých konvic, mísy či vědra (Chytráček 1983; Michálek 1992, 123). Jsou k nim řazeny například lokality Malá Turná, Rovná či Údraž, které uvádí B. Dubský (Dubský 1949), ovšem dnes už je nelze ověřit. Pod mohylami menších rozměrů jsou zachovány pozůstatky po žárovém pohřbu uloženém v jamce nebo nádobě. Rovněž bylo využíváno starších mohyl, do jejichž pláště byly

žárové hroby uloženy. Ve sledovaném území bylo lokalizováno přibližně 120 mohylových pohřebišť (Michálek 2007, 61).

Kromě mohylových pohřebišť jsou v oblasti jižních Čech také odkrývána plochá žárová pohřebišť, která nejsou nijak rozsáhlá. Jedná se především o izolované hroby či o skupinku několika hrobů. Jako příklad můžeme jmenovat lokality Chlum u Bezdědovic (Siblík 1912), Dobšice (Siblík 1909), Bavorovice či Dražičky. Největší koncentrace žárových hrobů byla zjištěna na Strakonicku, např. lokalita Škvořetice (Michálek 2007a) a na Písecku, méně časté jsou na Tábořsku a Českobudějovicku (Michálek 2007, 61). Máme doloženy také situace, za kterých byly ploché žárové hroby umístěny v bezprostřední návaznosti na mohylníky. Sledováno bylo toto rozmístění např. na lokalitách Bechyně nebo v Bezdědovicích u Blatné (Siblík 1912; Rod 2010, 57).

Depoty jsou z tohoto období známy pouze vzácně a jsou interpretovány jako sklady železných zbraní a nástrojů. Z oblasti jižních Čech je znám pouze jeden z Vráže/Zlivic (Michálek 2007, 61 – 62).

Z artefaktů jsou časté bronzové a železné předměty a také nálezy ze zlata či stříbra. Zvyšuje se rovněž podíl skleněných artefaktů nalézáných v kontextech (Michálek 2007, 62). K výjimečným nálezům je řazen fragment aryballu, jenž byl objeven při výzkumu dvorce ve Strakonících. Tento malý skleněný zlomek je zdobený světle modrými a žlutými cikcakovitými pásky a tmavě modrými a žlutými liniemi, z vnitřní strany je tmavě modrý (Michálek 1992, 123 – 124; Michálek 2007, 62). Nalezené bronzové nádoby jsou dokladem importů z jihu. Jedná se například o zobákovitou konvici, jež byla nalezena v knížecí mohyle z Hradiště u Písku. Součástí byla též tři bronzové mísy, které byly spolu s konvicí interpretovány jako picí servis (Drda – Rybová 1998, 47; Rod 2010, 58). Mísy se v hrobech vyskytovaly často po dvou či třech (Chytráček 1983, 428). Ze žárového hrobu z lokality Skalice u Soběslavi byla vyzvednuta mísa s uchy typu Hatten společně se žebrovanou cistou (Chytráček 1983, 427). Ucho zobákovité konvice, na kterém je vytvořeno

figurální zobrazení tzv. akrobat, bylo nalezeno na lokalitě Hosty na Českobudějovicku. Fragment zmiňované nádoby spadá do období Lt A (Waldhauser 2001, 441 – 442). K dalším předmětům vyrobeným z bronzu patří faléry, turbanovité náramky a ostruhy (Fröhlich – Jiřík 2005, 35).

4.2 Doba laténská (LT B – LT D)

Následující část je zaměřena nejen na rozsah osídlení jihočeského regionu, ale také na obecnou charakteristiku doby laténské z hlediska rezidenčních areálů, pohřebního ritu či kulturních skupin nekeltského původu, které hraničí s vlastní laténskou kulturou.

4.2.1 Stupeň LT B – LT C1

O osídlení jižních Čech v době laténské máme doklady až od stupně LT B2, kdy se rozsah sídelních areálů rozprostírá zhruba ve stejném prostoru jako v pozdní době halštatské a starší době laténské (Michálek 2007, 63; Venclová a kol. 2008, 27). Máme doklady laténských osídlení poblíž či přímo na místech, kde se v době halštatské nacházel sídelní areál (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 31). Ve stupni LT B2 došlo pravděpodobně ke značnému snížení hustoty osídlení sledovaného území (Machula 2002, 232). Vzhledem k ojedinělým nálezům z období LT B2 jsou tyto doklady považovány za první posun Keltů směrem na jih, ať už se jednalo o získávání nerostných surovin nebo obchodní kontakty. Z přelomu LT B2/C1 máme také doklady hrobových nálezů, které mají podobu plochých žárových pohřebišť (Michálek 1985, 292). S postupem doby laténské lze sledovat posun v osídlení. Na území soutoku Vltavy s Otavou můžeme pozorovat, že osídlení v době laténské oproti pozdní době halštatské pravděpodobně zasahovalo menší prostor, ovšem s větší intenzitou (Machula 2002, 232, 236). Menší hustota osídlení je vysvětlována zhoršením klimatu (Rod 2010, 61). Pokud jsou osídlovány prostory, jež v předchozích obdobích obydleny nebyly, pak je tento jev

považován za projev kolonizace. Jako důvod bývá uváděno vyhledávání nerostných surovin (Venclová a kol. 2008, 29).

Pro sledované období doby laténské jsou z hlediska obytných areálů nejrozšířenější formou nehrazené rovinné areály čili sídliště, které jsou z počátku méně rozsáhlé a později se vyvíjejí v rozsáhlejší osady. K sídlištím menšího rozsahu lze přiřadit lokalitu Bílina na Teplicku (Waldhauser – Holodňák 1984) nebo osada v Radovesicích. Jsou budovány také první dvorce neboli hrazené rovinné areály, které jsou charakteristické až pro následující období. Na Příbramsku vzniká dvorec v Krašovicích, který je obydlen až do LT D (Michálek 2007, 63; Venclová a kol. 2008, 30, 33).

Obecně se v oblasti laténské kultury mění pohřební ritus. Od období LT B již nejsou budována mohylová pohřebiště, ale plochá kostrová či žárová pohřebiště. Pohřební areály jsou tvořeny několika desítkami hrobů, v některých případech až stovkou hrobů, což v porovnání s několika málo hroby nalezenými na jihočeských lokalitách, je značný rozdíl (Michálek 2007, 63). Na plochých kostrových pohřebištích jsou pohřbíváni zemřelí do úzkých hrobových jam v přirozené poloze ve směru sever – jih. Jsou také respektována určitá pravidla o rozmístění jednotlivých přídavek, které byly zemřelým do hrobů přidávány (Waldhauser 2001a, 89). Z plochých kostrových pohřebišť jsou za severu Čech známy například lokality Hořenice (Filip 1956, 344 – 345), Jenišův Újezd (Budinský 1970) nebo Praha – Jinonice (Bureš – Waldhauser 2005, 765; Venclová a kol. 2008, 16 – 19). Až na konci 3. a počátku 2. století se v severní i jižní části Čech objevuje žárový způsob pohřbívání, který je ukládán do jámy spolu s hrobovou výbavou zastoupenou meči, štíty či kruhovými šperky a sponami (Waldhauser 2001a, 89).

V oblasti labské průrvy se vyčleňuje podmokelská skupina, která se rozprostírá od Ústecké kotliny po Drážďanskou pánev. Počátek nebyl prozatím jednoznačně definován a konec této skupiny je pravděpodobně v LT C2. Skupina byla pojmenována podle eponymní lokality Podmokly

(Cvrková – Venclová 1972; Venclová 1973), kde bylo objeveno rozsáhlé žárové pohřebiště. Pohřební areály se nacházejí v přímé návaznosti na labský břeh, z těchto lokalit lze kromě Podmokel jmenovat Křešice (Mähling 1944a), Neštěmice nebo Střekov (Cvrková 1984; Budinský 1977). Pokud jde o podmokelská sídliště, prozatím nebyla prokázána (Salač 2008a, 129 – 130).

4.2.2 Stupeň LT C2 – LT D

K rozšíření sídelního prostoru dochází ve stupni LT C2-D, v této fázi jsou osidlovány oblasti okolo Vodňan, Netolic, Prachatic a také došlo k výraznějšímu využívání prostoru západně od Českého Krumlova. Neobydlena zůstala Šumava ve vyšších polohách a téměř celé Třeboňsko, až na některé oblasti v povodí Malše (Kubů – Zavřel 2004, 25; Michálek 2007, 63). V pozdní době laténské byl kupříkladu rozsah osídlení oblasti severního Prácheňska na stejné úrovni jako v pozdně halštatském období, kdy se sídelní areály koncentrovaly především v okolí řek Skalice a Lomnice (Dreslerová 2004, 356). Jsou osídleny především oblasti, v nichž se spojují vhodné přírodní podmínky a blízkost ložisek tuhy se sekundárními zdroji zlata. Jedná se o prostory na Strakonicku, Písecku či Blatensku (Rod 2010, 63). Důležitá je hlavně blízkost vodního toku, někdy byly areály umístěny dokonce na nivách řek (Dreslerová 2004, 356).

V období LT C2 se objevují ve větší míře dvorce a vznikají čtyřúhelníková valová ohrazení neboli Viereckschanzen, k nimž jsou řazeny lokality Kokrdov (Durdík 1976), Markvartice (Waldhauser 1970 – 1971) či Mšecké Žehrovice (Venclová 1983; Waldhauser 1992, 555 – 556). Dochází také k rozkvětu velkých obytných areálů, u nichž je možné sledovat specializované výrobní činnosti včetně obchodu, ke kterým byl přiřazen areál v Lovosicích (Venclová – Salač 1990; Venclová a kol. 2008, 35; Salač 2009). Na přelomu LT C1/C2 vznikají výrazně opevněné areály (oppida), které jsou situovány ve vyšinných polohách, z nichž lze jmenovat Závist (Motyková – Drda – Rybová 1990; Drda – Rybová 1998,

137), Stradonice (Waldhauser 1995a; Drda – Rybová 1998, 138) nebo Hrazany (Drda – Rybová 1997; Drda – Rybová 1998, 134 – 135; Venclová a kol. 2008, 38).

Od LT C2 došlo k radikální změně pohřebního ritu, o kterém nemáme prozatím archeologické doklady. Ačkoli musíme počítat s tím, že nějakým způsobem muselo být s nebožtíky nakládáno, i když nemáme o používaném způsobu žádné indicie (Waldhauser 2001a, 91).

V rozmezí stupňů LT C2 – D1 byly zcela běžně ukládány depoty, které mohly být rituálního nebo tezauračního zaměření. Depoty různých železných předmětů byly nacházeny nejen v sídlištních areálech, ale také mimo ně. Soubory tohoto typu byly většinou interpretovány jako sklady řemeslníků nebo obchodníků, z nichž lze jmenovat nálezy na lokalitách Kolín (Rybová – Motyková 1983) nebo Stradonice. Z těchto tzv. pokladů máme také soubory mincí, které byly nalezeny např. v Leskovicích na Pelhřimovsku (Waldhauser 2001a, 294) nebo Podmoklech na Rokycansku (Radoměřský 1955; Michálek 2007, 63).

Ve stupni LT D1 se v oblasti severních Čech objevuje kobylská skupina, a to především na území Českolipska a Turnovska. Jedná se o území hraničící s vlastní laténskou kulturou. O sídlení nejsou zatím žádné prokazatelné důkazy. Hlavní prameny, díky nimž byla tato skupina určena, tvoří prozatím tři žárová pohřebiště, eponymní lokalita Kobyly (Mähling 1944), dále Jestřebí (Streit 1936; Mähling 1944) a Chocnějovice (Filip 1932). Hrobový inventář tvoří keramika a kovové artefakty (Salač 2008a, 135).

4.3 Starší doba římská

Ačkoli je práce zaměřena na dobu laténskou, jednou ze sledovaných otázek je také možná kontinuita sídelních areálů v oblasti jižních Čech. Z tohoto důvodu je zde zařazena následující část, jejíž náplní je ve stručnosti popsat, jak vypadala oblast na počátku starší doby

římské. Jedná se o základní charakteristiku sídelních a pohřebních areálů, rozšíření osídlení v dané oblasti, historii bádání a hlavní movité artefakty.

Dlouhou dobu byla oblast jižních Čech v době římské považována za neosídlené území (Zavřel 1999, 468). První doklady o osídlení této části země v době římské získal roku 1932 B. Dubský poblíž Přešťovic, přičemž k tomuto sídlišti objevil o dva roky později pohřebiště (Dubský 1928 – 1930). Do starší doby římské byla datována sídliště z Čejetic, Lhoty Kestřanské (Michálek – Fröhlich 1969) či Zalužan (Rybová 1961). Z pohřebišť ze starší doby římské máme na sledovaném území dochovány pozůstatky pouze jediné lokality z Lékařovy Lhoty, která byla zkoumána mezi roky 1942 – 1960 (Zavřel 1999, 468; Zavřel 2007, 79). Další významné lokality byly prozkoumány v 80. letech, patří mezi ně sídliště v Sedlci (Břicháček – Braun – Košnar 1991) a Zlivi (Zavřel 1983), které jsou datovány od starší doby římské až do konce doby římské. Rovněž byl na řadě lokalit prováděn intenzivní archeologický výzkum, stejně jako drobné terénní práce. Zájem byl především o oblast Pootaví, kde byly zkoumány lokality Kbelnice (Michálek 1987), Strakonice a Modlešovice. Také v oblasti řek Volyňky a Blanice bylo zjištěno několik lokalit ze starší doby římské, např. Dub u Javornice, Žichovec či Krtely (Parkman 2007; Zavřel 2007, 79).

Konec doby laténské souvisí s opouštěním opevněných sídel a značnému snížení hustoty obyvatel, ovšem zároveň se zde objevují germánské kmeny, které oblast osídlují. Šlo s největší pravděpodobností o kmen Hermundurů a plaňanskou skupinu kultury grossromstedtské. Ovšem na některých laténských rovinných lokalitách již byla doložena kontinuita do počátku doby římské. Ze sídlišť lze jmenovat Krtely (Parkman 2007) nebo také Žichovec (Michálek – Parkman 1992; Rod 2010, 66, 68). Rovněž na sídlišti Dub u Javornice byl zjištěn objekt z LT D1/Ř A, v němž byla nalezena keltská i germánská keramika (Zavřel 2007; Salač 2008, 17). V Českých Budějovicích byl objeven sídelní areál z pozdní doby laténské, na kterém bylo zjištěno četné množství

germánské keramiky (tzv. plaňanský horizont). Z období LT D2 – Ř A máme doloženo několik lokalit na Táborsku, jedná se o Bechyňskou Smoleč a Rataje (Zavřel 2007, 80).

Pro časnou dobu římskou je typické rozmístění areálů na územích, která byla osídlena již v pozdním laténu. Osídlení se rozprostírá především na úrodnějších a nejteplejších oblastech (Salač 2008, 52, 54). Na počátku doby římské se osídlení rozprostírá především v oblasti středního Pootaví, Českobudějovické pánve, v okolí středního toku Volyňky a Blanice. V poslední době se také objevují doklady osídlení na Táborsku a to především v okolí Bechyně (Zavřel 1999, 474; 2007, 84).

Z areálů jsou známa především sídliště, která jsou budována na mírných svazích v nadmořské výšce 370 – 550 m n. m. a v blízkosti vodního toku (Zavřel 2007, 84). Součástí sídlišť byly zahloubené chaty, pece, cisterny či jámy různého tvaru, ovšem jsou doloženy i četné žlaby a kule jamky (Salač 2008, 41). Pro zahloubené chaty čili polozemnice je v období Ř A charakteristické umístění kúlů v prostřední části kratších stran (Rod 2010, 69).

Pro počátek doby římské je typické pohřbívání žárové, až od stupně Ř B1 se objevuje v malém množství kostrový ritus. Žárový způsob pohřbívání lze rozdělit na popelnicový a jámový (Salač 2008, 90). Z pohřebišť je známo pouze jediné z Lékařovy Lhoty (Obr. 7), kde bylo objeveno 5 hrobů. Jedná se o hroby žárové, které patřily asi bojovníkům. Byly tak interpretovány na základě nálezů hrotů kopí, oštěpů a železných přesek (Zavřel 1999, 491; týž. 2007, 82, 84). První z těchto hrobů odkryl roku 1942 I. Borkovský, další čtyři byly zkoumány mezi lety 1952–1960 (Salač 2008, 18). Ovšem máme doloženo také umístění žárového pohřbu do pláště starší mohyly poblíž Hluboké nad Vltavou (Rod 2010, 70).

Z movitého sídlištního materiálu starší doby římské převažuje keramika, která se na počátku vyznačuje tzv. plaňanským horizontem. Z typů nádob se zde objevuje plaňanský pohár, polokulovitá terina, hrnce, zásobnice, koflíky a amforovité tvary. Z výzdobných prvků lze jmenovat

ozubené kolečko, svislé rýhování či hřebenování, drsnění povrchu a různé vrypy a důlky (Zavřel 2007, 84). Typické pro keramiku časně doby římské je, že byla tvořena v ruce. Charakteristický tvar pro toto období, tzv. plaňanský pohár, je nádoba na štíhlé nožce a s širokým ústím, která je zdobena rytými liniemi. Z lokalit s četnými nálezy keramiky lze jmenovat Dub – Javornice, Lékařovu Lhotu či Rataje (Salač 2008, 72). Četné jsou na sídlištích také objevy přeslenů, hliněná závaží jehlancovitého tvaru nebo struska. Všechny tyto nálezy nám poukazují na domácí výrobu (Rod 2010, 69).

Kovové předměty máme dochovány především z pohřebišť, v jižních Čechách z Lékařovy Lhoty na Českobudějovicku. Z těchto artefaktů lze jmenovat železnou břitvu s bronzovým držadlem, železný nůž, či části pinzety. Z předmětů bojovnícké povahy byly nalezeny hroty kopí nebo oštěpů a rovněž přezky (Zavřel 2007, 82).

5 TYPY SÍDELNÍCH AREÁLŮ

Pokud se zaměříme na jednotlivé typy sídelních areálů, ve stupních LT B1 – C1 dominují sídliště, přičemž od LT C1 se transformují do rozlehlých osad. V tomto období se také objevují dvorce, stejně jako výšinné areály. Jedná se především o opevněná oppida a menší sídliště tzv. castella (Michálek 2007, 63 – 64). V mladší a pozdní době laténské dochází k nárůstu počtu sídlištních lokalit (Michálek 1985, 273). Tato kapitola je zaměřena pouze na areály obytného charakteru, o pohřebištích a jejich charakteru pojednává kapitola 7.

5.1 Nehrazené rovinné areály

Neopevněné rovinné areály jsou nejčastějším typem sídelních typů, které jsou také označovány jako osady či sídliště. V terénu jsou umístěny v rovině, mírném svahu či návrší, jejichž svažitosť je ve většině případů do 4°, výjimečně i více. Nadmořská výška se mění v závislosti na oblasti, např. na Prachaticku je situována do výšky maximálně 560 m, ovšem na

Českokrumlovsku je lze nalézt i okolo 600 m. Důležitá je rovněž návaznost na vodní zdroje, které se nalézají většinou v blízkosti 100 – 200 m, někde i ve vzdálenosti větší (Venclová a kol. 2008, 31 – 33). V neohrazených sídelních areálech, tedy sídlištích, přebývala většina keltského obyvatelstva, a to i v obdobích, kdy docházelo k budování ohrazených areálů (Waldhauser 2001a, 61).

Doklady sídlišť jsou od sebe v některých případech vzdáleny jen pár set metrů, maximálně několik kilometrů. Krom blízkosti vodního toku a lesa hrály významnou roli také zdroje nerostných surovin, díky nimž se v některých případech osídlení posouvá do méně příhodných poloh (Drda – Rybová 1998, 112 – 113). Zmiňované zemědělské areály se rozkládaly na ploše o rozsahu několika arů až několika hektarů a sestávaly se především ze zahloubených polozemnic a větších nadzemních staveb. Častými objekty nalézány na sídlištích jsou také zásobní jámy, do nichž se ukládalo obilí. Počítat musíme také s nadzemními špýchary a pecemi na výpal keramiky, stejně jako různá metalurgická zařízení (Waldhauser 2001a, 61).

Osady jsou charakterizovány jako areály zemědělského určení, přičemž o zpracování železné rudy svědčí nálezy kovářských strusek. Ze železných artefaktů byly vyráběny především předměty běžné potřeby, nástroje, nářadí nebo součásti oděvu. K dalším činnostem, které byly důležitou součástí zemědělského života, patří hrnčířství, zpracování kožešin, tkaní látek, košíkářství či zpracování dřeva. Po některých z těchto úkonů nejsou často patrné žádné stopy v archeologickém materiálu (Drda – Rybová 1998, 113, 115). O zemědělství máme doklady především díky nálezům kamenných mlýnků a drtidel, jež dokládají zpracování obilí. Nálezy většího množství zvířecích kostí nám umožňuje poskytnout informace o tom, jaká zvířata byla nejčastěji zahrnuta do jídelníčku (Dubský 1949, 307).

V další části jsou blíže popsána dvě sídliště, jedná se o příklady dvou areálů, které byly výrazněji prozkoumány. První z nich Chlum

u Bezdědovic je příkladem jednoho z nejdříve probádaných areálů, jehož výzkum byl uskutečněn amatérským badatelem. Sídliště u Zbudova je již lokalitou, která byla zkoumána průběžně několika profesionálními archeology.

5.1.1 Chlum – Bezdědovice na Blatensku

Sídliště se rozléhá na katastru vesnice Chlum a zároveň poblíž Bezdědovic, proto je také nazývána Chlum – Bezdědovice (Fröhlich 1990, 94). O oblast se již před první světovou válkou zajímal J. Siblík, který lokalitu prozkoumal jako první. Areál je situován v trati V Obcinách v nadmořské výšce 476 – 486 m n. m. a rozkládá se na mírném JZ svahu u Závišínského potoka (Michálek 1999, 60). Byly zde zjištěny pozůstatky po osmi chatách, které měly funkci obytnou a pravděpodobně i výrobní (Siblík 1913; Fröhlich 1990, 94). Jeden či více těchto objektů bylo interpretováno jako kovářská či dokonce šperkařská dílna. Bylo tak učiněno na základě nálezů železných strusek (Michálek 1999, 60).

Na sídlišti bylo během výzkumu J. Siblíka objeveno četné množství keramiky, jemné i hrubé. Na fragmentech hrubé keramiky byly zjištěny stopy hřebenového rýhování. Byly zde nalezeny i střepy cedníků a keramická kolečka s otvorem, která byla interpretována jako přesleny. Z jemného materiálu máme doloženy pozůstatky misek zdobených vlnkou, při jejichž výrobě byl použit hrncířský kruh (Siblík 1913, 114 – 115; Fröhlich 1990, 96). Byly zde nalezeny také fragmenty nádob s bíle malovaným povrchem (Michálek 1999, 60).

Rovněž zde byly nalezeny 3 brousky vyhotovené z pískovce, spodní část žernovu a předměty bronzové či železné. Z artefaktů, které byly vyrobeny ze železa (Obr. 8), musíme zmínit především spony, nože či hřeby (Siblík 1913, 115). Na výrobu železných artefaktů či doklad kovářství svědčí nálezy strusky ze sídelních objektů. Ze skleněných předmětů máme zjištěny nálezy šperků, především modrý rýhovaný korál a fragment žebrovaného náramku (Fröhlich 1990, 94).

Areál patří mezi první prozkoumanou sídlištní lokalitu v jižních Čechách. Dle archeologických nálezů byla datována do mladší doby laténské a spekuluje se také o možnosti získávání zlata rýžováním v blízkém Závišínském potoce, kde jsou stále patrné stopy rýžovnických sejpů (Fröhlich 1990, 96).

5.1.2 Zbudov, okr. České Budějovice

Sídliště se nachází na návrší „Louňov“ (Obr. 9) v nadmořské výšce 395 až 400 m n. m. Již roku 1958 provedl A. Beneš v místě lokality povrchový sběr, díky němuž bylo objeveno množství keramiky datované do pozdní doby halštatské a laténské. Roku 1965 bylo během průzkumu objeveno v ornici na 20 sídlištních objektů. Během podzimu 1972 byl proveden záchranný výzkum, při kterém bylo položeno 11 sond. Dalších 25 objektů, které byly značně porušeny orbou, bylo rozpoznáno během února roku 1973 (Michálek 1974, 213).

Odkryté objekty byly situovány s největší pravděpodobností v řadách, ve směru Z – V či JZ – SV. Jedním z významných pozůstatků byl půdorys povrchové kúlové stavby, jejíž rozměry byly 7 x 2,3 m. Mezi zde objevenými objekty byly nejčastěji zastoupeny jámy kruhového či oválného půdorysu a také kúlové jamky. Jako doklady výroby v areálu slouží nálezy železné strusky, stejně jako hliněné přesleny či závaží (Michálek 1974, 222).

Problémem je datování lokality, jelikož nebyly nalezeny kovové artefakty, které jsou chronologicky citlivější. Lokalita byla tedy datována pomocí keramiky (Obr. 10), jejíž část byla zařazena do období H D2/3-LT A a další část souboru do stupně LT B, či LT C (Michálek 1974, 223). Nutno ovšem dodat, že část nálezů, jež byly zde odkryty, spadá do pozdní doby římské (Zavřel 1999, 469).

5.2 Hrazené rovinné areály (dvorce)

Termín dvorec je charakteristický pro samostatné sídelní jednotky, pro něž je typické ohrazení pravoúhlého tvaru, do kterého byla umístěna obytná a výrobní zástavba. Jejich výstavba byla započata pravděpodobně již v LT B1 – B2, ovšem typické jsou až pro dobu LT C2 – D (Venclová a kol. 2008, 33, 35).

Ohrazení může být dvojího typu: buď lehké, či v podobě valu s příkopem. Ve druhém případě se jedná o tzv. čtyřúhelníková valová ohrazení (Venclová a kol. 2008, 35). Dvorce sestávají z malého počtu staveb, kterému by mohl odpovídat termín antických autorů *aedifitia privata* (Waldhauser 2001a, 61). Zástavba je tvořena ze zahloubených staveb neboli polozemnic a součástí byly rovněž povrchové nadzemní stavby, v nichž se kromě obytné funkce odehrávaly i řemeslné aktivity (Michálek 2007, 64).

V oblasti jižních Čech byl objeven dvorec ve Strakoncích, jehož rozsah (95 x 65 m) byl zjištěn provedením povrchových sběrů a exkavací zde nalezených objektů. Jedná se především o zahloubenou chatu a také jámu hruškovitého tvaru, ze které byly vyzvednuty fragmenty keramických nádob a během povrchového sběru byly nalezeny rovněž zlomky keramiky a fragment skleněného náramku (Michálek 2012, 249 – 250). Zde odkrytá polozemnice byla délky 6 m a šířky 3,8 m, hloubka od povrchu ornice byla 1,15 m a uvnitř byly patrné stopy po kůlových jamkách. Z nálezů zde vyzvednutých lze jmenovat fragmenty keramiky, železné strusky, několik přeslenů a hliněných závaží. Kovové artefakty jsou zastoupeny bronzovými kroužky a zlomkem náramku, ze železných předmětů jsou to například dláto, šídla, kroužek či hřebík (Michálek 1990, 7,15 – 16).

5.2.1 Viereckschanzen

Čtyřúhelníkovým valům nebo také Viereckschanzen, jak bývají tyto areály nazývány, byla v Čechách věnována pozornost až na konci 70. let 20. století, ovšem první doklad z jižních Čech je znám již před rokem 1922 z Hradiště u Netolic. Poté nebyly žádné lokality tohoto typu dlouho zkoumány. Až roku 1986 byly objeveny valy u Bělčic v okrese Strakonice (Waldhauser – Fröhlich 1992, 637).

L. Jansová roku 1968 porovnála české lokality s definicí čtyřúhelníkových valů, které stanovil K. Schwarz (Schwarz 1960). V závěrech dospěla k poznatku, že areály mají čtyřúhelníkový půdorys, převýšená nároží a nepřerušovaný příkop před vchodem. Jsou umístěna na svahu či v rovině a jejich vnitřní plocha činí od 4000 do 20 000 m² (Waldhauser 1992, 548). K ověření datace a zařazení k objektům typu viereckschanzen také pomáhá prozkoumání příkopů, které by měly mít zašpičatělý tvar (tzv. Spitzgraben) (Waldhauser 1992, 550). Pro tento typ areálu je celkem typické, tedy alespoň v případě Čech, že těsně na ně navazuje sídliště. Obdobná situace je doložena i v případě bělčické lokality (Waldhauser – Fröhlich 1992, 643). Většina areálů tohoto typu se nachází v blízkosti předchozích pozdně halštatských hradišť, které ukazují na možnou kontinuitu (Dreslerová 2004, 358).

Funkce čtyřúhelníkových valových opevnění je prozatím nejednoznačná. Jsou často označovány za svatyně či jiná místa pro ceremoniální shromažďování, centrální místo nebo sídelní areál elity (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 33), ovšem žádná z těchto interpretací nevylučuje možnost, že se zde zároveň prováděly nějaké rituály (Dreslerová 2004, 358). Objevují se argumenty, které označují tyto areály za usedlosti s více funkcemi, včetně těch rituálních (Waldhauser 2001, 96; Foster – Venclová – Křivánek 2004, 264). Vyskytují se ovšem i názory, které je jako sídla místní elity vylučují, jelikož zde nebyly nalezeny artefakty prestižního charakteru (Waldhauser 2007, 21). V oblasti jižních Čech jsou mezi areály tohoto typu zařazovány lokality

Bělčice na Strakonicku, Hradiště u Malovic na Prachaticku a také Kučeř na Písecku (Waldhauser 1992, 555 – 556). Poslední lokalitou tohoto typu, která byla objevena roku 2001 za pomoci letecké prospekce, jsou Rakovice na Písecku (Dreslerová 2004, 357).

5.2.1.1 Bělčice na Blatensku

Lokalita se nalézá na katastrálním území obce Bělčice v trati V Šancích (Obr. 11) přibližně 1600 m ZZS od kostela. Areál je umístěn na výrazném svahu o nadmořské výšce 517 – 531 m n. m. (Fröhlich 1989, 201; Waldhauser – Fröhlich 1992, 637 – 638). Rozměry areálu s příkopem jsou 101 x 107 m, přičemž samostatná vnitřní plocha je 75 x 80 m (Waldhauser – Fröhlich 1992, 638). Nejlépe dochovaný zůstal val (Obr. 12) na západní straně a pouze na východní části areálu. Ostatní úseky zachovány nezůstaly, ovšem lze je nalézt vyobrazené na mapě stabilního katastru z roku 1837 (Fröhlich 1989, 201).

První průzkum na lokalitě provedl J. Fröhlich roku 1986 (Fröhlich 1989, 201). Výzkum čtyřúhelníkových valů za provedení sondáže byl započat v červenci 1988 archeology J. Waldhauserem a J. Fröhlichem se záměrem zjistit, kdy byl tento areál vybudován a zda má návaznost na nedaleké rýžoviště zlata na Závašínském potoce (Waldhauser – Fröhlich 1992, 637).

Během archeologického výzkumu byly položeny dvě sondy, přičemž první z nich protínala příkop na východní straně. Šířka příkopu činila 410 cm s hloubkou 228 cm, dno bylo charakterizováno jako typ tzv. Spitzgraben a byly zde objeveny dva fragmenty laténské keramiky. Druhou sondou byl zkoumán val na západní straně, kde nebyly zjištěny žádné artefakty (Waldhauser – Fröhlich 1992, 639 – 640).

Uvnitř areálu a v jeho blízkém okolí byly také provedeny povrchové sběry, během nichž bylo nalezeno několik artefaktů spadajících nejen do doby laténské. Z té byl objeven například žernov, fragmenty keramických nádob či brousek. Během povrchového sběru byly nalezeny rovněž

předměty, které patří do pozdějších období. Jedná se o 15 fragmentů novověké keramiky, jež byly datovány do 16. – 20. století. Při orbě nedaleko valů bylo vyoráno železné kopí zařazené do období 14. – 15. století (Waldhauser – Fröhlich 1992, 643; Foster – Venclová – Křivánek 2004, 265).

5.2.1.2 Hradiště u Malovic na Prachaticku

Viereckschanze je situováno v trati Na Šancích (Obr. 13) nebo také U Vladyků (Michálek – Fröhlich 1987, 25). Areál se nachází na svahu o nadmořské výšce 460 m n. m. a jeho rozměry byly přibližně 120 x 90 m. Výška samotného valu činí 2 – 3 m a měly vyvýšená nároží (Waldhauser 1992, 555). Valy (Obr. 14) jsou dochovány na severní, východní a jižní straně, na západní straně se bohužel nedochoval kvůli orbě. Při západním a severním obvodu se původně nacházel rovněž příkop o šířce 2 – 3 m a na západní straně činila jeho hloubka až 1 m (Michálek – Fröhlich 1987, 25 – 26).

Jednou z prvních akcí provedených na areálu Hradiště byl výkop F. Hampla uskutečněný před rokem 1913 a také v letech 1920 – 1924. Dalším badatelem, který jevil o lokalitu zájem, byl B. Dubský. Drobný povrchový sběr byl realizován v roce 1962 badatelkou L. Jansovou (Waldhauser 1992, 555 – 556). Drobné povrchové sběry provedl J. Fröhlich v roce 1972, když byl rozorán západní val (Fröhlich 1972, 58).

Během výkopu F. Hampla byly objeveny pouze dva fragmenty keramiky, které lze zařadit bezpodmínečně do mladší a pozdní doby laténské. První zlomek patřil k tuhové nádobě a jsou na něm rozpoznatelné stopy svislého hřebenování (Waldhauser 1992, 556). Při povrchovém sběru J. Fröhliche nebyly nalezeny žádné laténské artefakty, ale střepy tuhové keramiky datované do pozdně hradištního období a některé do vrcholného a pozdního středověku (Fröhlich 1972, 58).

5.2.1.3 Kučeř

Lokalita se nalézá v poloze Obrovy hroby (Obr. 15) směrem k Sobědraži. Viereckschanze se rozléhá v rovinatém terénu o nadmořské výšce 465 m n. m. a o rozměrech areálu 65 x 68 m (Beneš 1963, 23; Waldhauser 1992, 556), celkově zahrnuje plochu o 0,4 ha oblasti (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 265).

Již před rokem 1897 byl proveden pravděpodobně povrchový sběr, jehož badatel není znám. Další výzkum uskutečnil 25. září 1940 Bedřich Dubský, jenž zde nechal uvnitř valů vykopat dvě sondy, ovšem s negativním výsledkem. Informace o bádání byla publikována v rámci Dubského syntézy Pravěk jižních Čech, kde se zmiňuje názor, že se jednalo o polní ležení vojáků během třicetileté války (Dubský 1949, 634; Waldhauser 1992, 556; Fröhlich 1997, 68). V roce 1963 došlo k poškození náspu během lesních prací (Beneš 1963, 23). Poté byla lokalita zkoumána až v roce 1970 J. Fröhlichem (Waldhauser 1992, 556), který položil tři sondy o rozměrech 1 x 1 m (Fröhlich 1997, 68). Až výzkum prováděný Západočeskou univerzitou v Plzni umožnil přesné datování areálu za pomoci archeobotanického výzkumu, během kterého byly vykopány dvě sondy a odebrány vzorky na radiokarbonové datování a environmentální analýzy. Díky výsledkům výzkumu byl areál jednoznačně datován do doby laténské a také byly získány informace o zdejší krajině, které uvádějí pro zmiňované období malou míru člověka na okolní krajinu (John – Petr – Kočár – Rytíř – Menšík 2012).

Množství nálezů objevil J. Fröhlich během exkavace v roce 1970, v nichž značnou část tvořily zlomky keramiky spadající do 12. – 13. století, dále lze jmenovat dva železné fragmenty, zlomky mazanice, zvířecí zub a uhlíky (Fröhlich 1997, 68 – 69). Při výzkumu v roce 2009 byla v první sondě objevena keramika ze 13. století, s intruzemi laténské tuhové keramiky. Díky použití detektoru kovů bylo vyzvednuto bronzové nákončí řemene (John – Petr – Kočár – Rytíř – Menšík 2012).

5.2.1.4 Rakovice

Viereckschanze se nachází poblíž Hradiště Boudy, které bylo datováno do pozdně halštatského období (Dreslerová 2004, 357). Areál leží v nadmořské výšce 455 m n. m. na svazích nad řekou Skalicí. Na fotografiích z leteckého průzkumu (Obr. 16) jsou patrné doklady čtyřúhelníkového ohrazení, jež byly identifikovány pomocí půdních příznaků. Pokud jde o rozsah lokality, její rozměry jsou 116 x 79 m, tím pádem má rozlohu 0,92 ha. Příkop, který jej obklopuje, má šířku 460 cm a hluboký je 215 cm, a je tvaru U či V. Násep, který je dochován na východní straně, dosahuje výšky pouhých 30 cm a jeho šířka při spodní části činí 200 cm. Při výzkumu nebyla nalezena žádná dřevěná konstrukce, pouze velké kameny, které násep obklopovaly na obou jeho stranách, díky čemuž bylo možná způsobeno lepší zachování náspu. Doklady o umístění vstupu do areálu zachovány nemáme. Pokud jde o jeho dataci, byl dle rozboru laténské keramiky zařazen do stupňů LT C2-D1 (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 249, 258, 262).

Lokalitu objevil roku 2001 M. Gojda při letecké prospekci v okolí Čimelic na Písecku (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 249). V roce 2002 byl tento areál podroben plošnému magnetometrickému výzkumu, který provedl R. Křivánek. Ovšem výsledky byly zkresleny kvůli silně propálené středověké vrstvě, která byla zjištěna při sondáži, a také kamenným blokům magmatických hornin, jež tvořily skalní podloží. Uvnitř ohrazení a v blízkém okolí provedla roku 2002 D. Dreslerová povrchový průzkum (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 258; Křivánek 2004, 239). Z historických pramenů je známo, že oblast byla středem zájmu během třicetileté války, a proto byla lokalita považována za dočasný vojenský tábor (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 249 – 250).

Další nálezy pocházely z povrchového sběru D. Dreslerové, jejichž největší koncentrace se nachází v SV části ohrazení, ale velké množství jich bylo objeveno i v severní a jižní části okolo ohrazení. Bylo získáno velké množství nálezů keramiky pocházející z doby laténské, které nám

potvrzují sídelní aktivity uvnitř areálu (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 263).

Během výzkumu příkopu a valu a rovněž z povrchového průzkumu lokality byly vyzvednuty artefakty z doby laténské, z období středověku a raného novověku. Také zde byly identifikovány pravěké nálezy, jež nebylo možno blíže chronologicky zařadit. Zlomky laténské keramiky byly získány z nižších vrstev výplně příkopu, fragmenty keramiky datované do 13. století pocházejí z vnitřní části valu (Foster – Venclová – Křivánek 2004, 258, 260).

5.3 Osídlení výšinných poloh

Do této kategorie jsou zařazeny výšinné polohy, jež byly využívány již v dřívějších obdobích a máme z nich doloženy i předměty z doby laténské. Ze střední a pozdní doby laténské máme z těchto oblastí většinou pouze sporadické doklady, které poukazují na krátkodobé využívání areálu, ale o osídlení trvalejšího charakteru nelze mluvit (Dubský 1949, 334; Venclová a kol. 2008, 37). Některé názory považují lokality v pásmu Šumavy za místa, která byla považována za centra rituálních aktivit (Michálek 2007, 63). B. Dubský naopak tato laténská hradiště, jak je nazývá, považuje vzhledem k jejich strategické poloze a dobrému fortifikačnímu systému za refugia (Dubský 1949, 309).

Několik zde jmenovaných hradišť bylo vybudováno již na konci doby halštatské a počátku doby laténské v podhůří Šumavy – jedná se především o Větec u Lčovic, Obří hrad u Studence a Sedlo u Sušice. Zmiňované lokality se vyskytují v nadmořských výškách mezi 800 a 1000 m n. m. a jsou chráněny důmyslným systémem kamenných hradeb (Kubů – Zavřel 2004, 24 – 25). K dalším hradištím, jež byla krátkodobě využívána i po opuštění jejich původních obyvatel patří Hrad Boudy či Hradiště u Sousedovic (Dubský 1949, 334).

5.3.1 Obří hrad u Studence

Areál Obřího hradu (Obr. 17) je situován v nadmořské výšce 1009 m n. m., jedná se o nejvýše umístěné hradiště. Jako první jej řadí do období laténského badatel E. Šimek, který tak učinil na základě rozměrů plochy a charakteru opevnění (Dubský 1949, 332). Lokalita leží ve vysokohorské oblasti Šumavy celkem vzdálena od laténské sídelní oikumeny. Ačkoli z místa nemáme doklady sídelních objektů, jsou odtud doloženy artefakty z doby laténské, především mince (Venclová a kol. 2008, 38).

Během archeologického výzkumu roku 2002 – 2003 byly získány informace o konstrukci hradeb, jejichž šířka v základně činila 3 – 4 m a na výšku měla asi 2 m. Došlo také k nálezům dalších mincí, z nichž dvě byly stříbrné a jedna měděná a datovány byly do 3. – 1. století př. n. letopočtem. M. Slabina uvažuje o vybudování areálu jako rituálním okrsku. Celkem zde bylo objeveno 14 mincí, které tvořily jednotný celek spadající do 3. – 1. století př. n. l. (Waldhauser 2007, 58). Kromě nálezů mincí bylo během průzkumu detektory kovů objeveno také bronzové kování a kroužek, stejně jako dva slitky bronzoviny (Slabina – Waldhauser 2001, 452).

5.3.2 Hradiště Věvec u Lčovic

Areál je situován na vrchu Pržmo (Obr. 18), který se nachází v nadmořské výšce 763 m n. m. a poskytuje odtud dobrý výhled na oblast Volyňska (Dubský 1949, 310). Areál se nachází asi 2000 m jihovýchodně od obce a od okolních vrchů jej dělí přítoky řeky Volyňky (Michálek 2003, 60). Právě díky svému umístění a rozhledu jej E. Šimek zařazuje k místům, která měla význam z hlediska obchodu (Dubský 1949, 310 – 311). Objevují se ovšem názory, které přiřazují hradišti díky své nadmořské výšce funkci refugia, které nemá doložené stálé osídlení (Drda – Rybová 1998, 61). Lze rozeznat tři hlavní části, jedná se o vnitřní hradiště na vrcholu a dvě vnější (Dubský 1949, 310 – 312). Jádro tvořila

malá akropole, která měla vlastní opevnění a uprostřed níž vyvěrá pramen (Drda – Rybová 1998, 61). Obvod vnitřního areálu činí 281 m a vstupuje se do něho klešťovitou branou, jejíž křídla jsou zahnutá dovnitř. Vnější části tvoří předhradí, jedno leží na jižní a druhé na severovýchodní straně. Celý rozsah hradiště se rozléhá na ploše 8 hektarů (Michálek 2003, 60).

První průzkum na tomto areálu provedl okolo roku 1870 J. N. Woldřich a po něm také J. V. Želízko. Dalším badatelem, který se o lokalitu zajímal v letech 1919 – 1921, byl B. Dubský. V roce 1922 vytvořil A. Stocký výškopisný plán, který byl jediným zaměřením lokality až do roku 1995, kdy byla zkoumána Prachatickým muzeem (Michálek 2003, 60).

Vrchol byl poprvé osídlen již v eneolitu, ovšem největšího rozsahu dosáhla lokalita v pozdní době halštatské až časně době laténské. Poslední fáze osídlení je datována do mladší fáze doby laténské (Michálek 2003, 61). Z artefaktů zde nalezených musíme jmenovat především keramiku, přesleny, dále bronzové závěsky a také předměty vyrobené z kamene. Dle keramiky datoval B. Dubský využívání areálu od 5. století př. n. l. až do počátku 1. století př. naším letopočtem. A to hlavně kvůli některým ještě zdatelně halštatským tvarům keramiky, až po typickou pozdně laténskou tuhovou keramiku se svislým hřebenováním (Dubský 1949, 315).

5.4 Hrazené výšinné areály

Do skupiny těchto lokalit jsou zařazovány drobné opevněné výšinné areály – tzv. castelly, a v první řadě především rozsáhlé hrazené areály, pro něž se běžně užívá termín oppida (Venclová a kol. 2008, 38), která jsou značně rozsáhlá a opevněná mohutným systémem hradeb (Michálek 2007, 63).

5.4.1 Oppida

Mezi základní znaky, kterými lze oppidum definovat, patří především existence a typ fortifikace, rozsah opevněné plochy, struktura osídlení, počet obyvatel a rovněž také některé funkce, hlavně centrální, hospodářské či obchodní. Ovšem přesně definovat je nelze, jelikož jsou, pokud jde o jejich charakteristiku, celkem variabilní (Venclová a kol. 2008, 38).

J. Déchelette mluvil o oppidech jako o sídlištích městského typu a poukazoval na srovnání Stradonic s Bibracte (Déchelette 1914). Problémem byl nedostatek jiných typů sídlišť. O oppidech jako nejstarších městech píše rovněž J. Böhm (Böhm 1946), který se zmiňuje o soustředění obchodu v těchto areálech (Salač 2011, 25 – 26). Ještě na konci 70. let se v Pravěkých dějinách Čech mluví o oppidech jako o centrech městského typu, kde se soustřeďovala řemeslná produkce, správní a kultovní funkce (Salač 2011, 32).

Pokud jde o umístění v terénu, nacházejí se povětšinou na ostrožnách či návrších nad údolími řek (Venclová a kol. 2008, 39 – 40). Oppida byla situována podél toku Vltavy (Bouzek 2011, 524). Pro tyto polohy je charakteristické dobré vymezení a využití přírodní ochrany oblastí. Areály jsou přístupné především díky ploché šíji, která spojovala vlastní oppidum s okolním územím. Jednalo se o strategicky umístěné plochy, které umožňovaly kontrolovat říční tok pod ostrožnou (Drda – Rybová 1997, 65). Vybudování bylo plánovité a poukazovalo na míru organizovanosti (Salač 2011, 42). Důležitá byla rovněž blízkost ložisek jednotlivých surovin, převážně tuhy a zlata (Břeň 1975, 119).

Důležité bylo vymezení rozsáhlého terénu a jeho ohrazení, čímž došlo k uzavření prostoru. Nebylo tak učiněno pouze z důvodů vyčlenění komunity, ale také symbolického oddělení od okolí (Drda – Rybová 1997, 69). Typickým znakem jsou mohutná opevnění, jejichž součástí jsou vstupy čili brány (Venclová a kol. 2008, 39 – 40). Pro jejich správné fungování muselo docházet k pravidelným údržbám a fungování strážní

služby (Drda – Rybová 1997, 76). Ve většině případů byly zastoupeny na oppidech brány tzv. klešťovitého typu (Bouzek 2009, 131). Důležitou součástí opevnění byly rovněž příkopy, jejichž účel z hlediska obrany byl značně defenzivní, ovšem mohl být využit také jako zdroj stavebního materiálu (Drda – Rybová 1997, 76). Vlastní hradby byly budovány kombinací dřeva a kamene. Jejich obranyschopnost byla zvyšována vytvořením čelních kamenných zdí, které jsou vybudovány z nasucho kladených kamenů (Břeň 1975, 119). Kromě funkce obranné jsou hradbám přisuzovány i role prestižní a symbolické (Salač 2011, 48).

Rozvržení plochy areálu bylo závislé na různých faktorech, například morfologii terénu nebo komunikačních trasách. Rovněž zde byly důležité ideové, organizační a hierarchické požadavky, přičemž významné je umístění svatyní. Také muselo být zvoleno místo, které bylo centrem areálu a odkud byly koordinovány všechny práce. Samostatné rozměření plochy pozemků bylo prováděno plánovitě (Drda – Rybová 1997, 81).

Aby mohla být plocha oppida maximálně využita, musela být upravena formou teras, aby zde mohly být vybudovány objekty sídelního i výrobního charakteru (Břeň 1975, 119 – 120). Mezi objekty, stavěnými na oppidech, se v průběhu doby laténské objevují např. chaty umístěné na kamenných podezdívkách (Břeň 1975, 128).

Výstavba oppid a jejich umístění mělo své strategické a symbolické důvody. Jelikož se jednalo o rozsáhlejší areály, lze o tomto jevu mluvit jako o ukázce stability a ekonomické prosperity (Salač 2011, 48, 53). S oppidy je spojený dálkový obchod nejen s výrobky, ale i se surovinami. Byla na nich vykonávána řada výrobních činností, např. železářství, keramická výroba, sklářství (Břeň 1966, 18).

Soustava oppid vznikala postupně, nejednalo se o výstavbu během krátkého časového úseku. Vývoj jednotlivých oppid byl uskutečňován ve čtyřech etapách. V oblasti středních Čech vzniklo nejprve oppidum Závist. Druhá etapa je zastoupena oppidy Hrazany a České Lhotice, které vznikly okolo poloviny 2. století př. n. l. V dalších etapách byla vybudována

oppida Stradonice a Nevězice, a také Třisov (Drda – Rybová 1997, 104, 109).

S problematikou oppid souvisí také otázka zemědělského zázemí, které bylo sledováno například v okolí oppida Třisov, kde byly zaznamenány v blízkém okolí doklady po osídlení. Jednalo se o oblasti prozkoumané povrchovým sběrem, při nichž byly doloženy četné nálezy tuhové keramiky se svislým hřebenováním (Zavřel 1996, 98, 107).

Zánik keltských oppid je spjat s historickými událostmi, ke kterým došlo v oblasti střední Evropy. Příčinou úpadku byly politické změny, které se odehrávaly v prostoru na sever od řeky Dunaj (Drda – Rybová 1997, 113).

5.4.1.1 Třisov

Jedná se o nejjižněji umístěné oppidum v rámci Čech. Areál je situován na meandru Vltavy (Obr. 19; Obr. 20), který je na severní straně obtékán Křemžským potokem (Zavřel 1996, 98). Přírodní ochranu tvoří na severní a jižní straně srázy, které se svažují k vodotečím. Z ostatních stran musela být lokalita chráněna dostačující fortifikací. Sídlištní plocha činí přibližně 26 ha (Břeň 1966, 22 – 23). Plocha se skládá ze dvou akropolí, severní a jižní, které byly opevněny valy. Jižní akropole se nachází ve větší nadmořské výšce 550,8 m n. m. (Břeň 1966, 24).

Vůbec první zájem o třisovské oppidum projevila C. Streitová, která krátce před 2. světovou válkou provedla průzkum této lokality jako součást prehistorického semináře německé univerzity. Další archeologické bádání na oppidu Třisov bylo započato v roce 1954 prehistorickým oddělením Národního muzea, které mělo díky novým metodám získat dostatečné množství srovnávacího materiálu, který by se dal porovnat s artefakty oppida Stradonice (Břeň 1966, 7 – 8). Během předběžného průzkumu byla na jižní akropoli vykopána malá sonda. Byl zde objeven velký počet výrobků tuhové keramiky dokládající osídlení. Další sonda byla otevřena roku 1965 na severní akropoli, kde byly

objeveny pozůstatky objektu s nálezy fragmentů skleněných náramků, korálků a zlomky keramických nádob (Břeň 1966, 25). Můžeme říci, že do roku 1962 se výzkum zaměřil převážně na sídelní plochy a o rok později na systém opevnění (Břeň 1967, 605). Další akcí byl záchranný archeologický výzkum provedený v létě 2000, který měl zachytit objekty, jež byly porušeny při liniovém výkopu v areálu oppida, který začínal nedaleko vnitřního západního valu (Chvojka – Karasová – Zavřel 2002, 95). V listopadu 2003 byl skupinou archeologů proveden povrchový sběr na ploše 8,25 ha. Jedná se o část nacházející se severně od cesty, jež byla určena k zemědělskému využití, a sběr byl tak proveden na zorané ploše (John 2004, 199). Během několika posledních let probíhá na jižní akropoli oppida Třísov průzkum detektory kovů a také bylo na předem určené ploše uskutečněno použití geofyzikálních metod (John 2012, 259 – 260).

Pokud jde o samotnou vnější fortifikaci, východní část oppida byla opevněna za pomoci valů doplněných hlubokými předsunutými příkopy (Břeň 1966, 24). Nejlépe byla fortifikace řešena na západní straně areálu, kde byl poměrně rovný terén, který bylo potřeba dobře opevnit. Základ tvořily dva rovnoběžné valy s předsunutým příkopem, přičemž struktura vnitřního valu, který byl zkoumán od roku 1963, ukazuje na mohutnější kamenitou stavbu než u valu vnějšího. Během výzkumu byly objeveny uhlíky jakožto doklad vnitřní dřevěné konstrukce (Břeň 1966, 30 – 31). Lícovaná zeď vnitřního valu byla vytvořena z plochých, na sucho kladených kamenů a zachována do výšky 160 cm (Obr. 21; Břeň 1967, 606). Vnější val se svou strukturou odlišoval od valu vnitřního, bylo na něm použito značně menší množství kamene, ale podstatně více hlíny a bylo zde také dochováno více dřevěných konstrukcí. Na vnější straně byl val obložen kamennou zdí, jejíž pozůstatky jsou dochovány do výšky 20 – 30 cm (Břeň 1966, 37; týž. 1967, 606). Prostor mezi oběma valy byl dále upraven vytvořením uměle zvlněného terénu, přičemž jednotlivé vlny byly konstruovány za pomoci větších kamenů, štěrku a hlíny. Problém ovšem činí datování těchto útvarů. Nelze s jistotou tvrdit, že jsou současné

s laténským oppidem, ačkoli podle návaznosti na valy a nálezy tuhové keramiky jsou s ním ztotožňovány (Břeň 1966, 39 – 41). Z rozdílné struktury valů a souvislosti vnějšího valu s tzv. příčnými vlnami můžeme soudit, že valy nebyly vybudovány současně (Břeň 1967, 607).

Z hlediska cest tvoří důležité body dvě brány objevené na lokalitě, jedna na východě a druhá na západě. V těchto dvou místech docházelo k propojení vnějších a vnitřních cest. Brány byly asi spojeny hlavní komunikací, která vedla nejspíše středem oppida (Břeň 1966, 27 – 29). Pokud jde o typ brány, tak na západní straně je dochována ve vnitřní části tzv. klešťovitá brána, na kterou navazují ramena valu (Břeň 1966, 45). Cesta, která vedla od brány přes oppidum, byla dlážděna oblázkami (Fröhlich 1990, 86). Rafinovaněji musela být budována vnější brána vzhledem ke komplikovanějšímu terénu, na který měl vliv v tomto prostoru vyvěrající pramen, jenž bylo potřeba ohradit. Přítomnost vodního zdroje je důležitá pro jakékoli sídelní areály a pro ty opevněné obzvláště. Jsou zde také náznaky pozůstatků cisteren (Břeň 1966, 45, 47).

Pokud jde o umístění jednotlivých objektů v rámci plochy, lze konstatovat, že stavby obytného charakteru se vyskytují podél okrajů svahů. Objekty objevené uprostřed areálu byly postaveny v blízkosti centrálního odvodňovacího žlabu a byly v nich nalezeny jámy, které byly identifikovány jako skladištní čili zásobnice (Břeň 1975, 120).

Výzkum plochy oppida odhalil různé typy sídlištních objektů. Jedním z nich je poměrně široký centrální žlab malé hloubky, který dle dalších zjištění měl plnit funkci odvodňovací. Jeho pomocí bylo možno odvádět vodu do cisteren. Dalšími typy objektů, které zde byly nalezené, jsou kůlové stavby se zásobnicemi a trojlaločnaté jámy (Břeň 1966, 50 – 51). Při záchranném výzkumu byly objeveny na severní části liniového výkopu doklady 15 objektů, které byly rozděleny do tří skupin: dlouhé objekty, střední velikosti zahloubené a mělké jamky (Chvojka – Karasová – Zavřel 2003, 96).

Z pozůstatků nadzemních kůlových staveb byly identifikovány chaty obdélného tvaru, které byly postaveny přímo na úrovni původního terénu. Co se týče umístění v terénu, tento typ objektů byl nalezen na severní části plochy. Délka staveb se pohybuje mezi 7 až 9 m a šířka 3 až 4 m s orientací SZ – JV, uvnitř byly vykopány jámy o hloubce 180 cm, které byly obložené kameny. Předpokládá se, že mohlo jít s největší pravděpodobností o obilnice (Břeň 1966, 51 – 52). Na jižní akropoli byla také zjištěna pravoúhlá chata nejspíše obytného charakteru, která měla značné rozměry 15 x 7 m (Břeň 1975, 127). Mezi objekty se podařilo rovněž identifikovat dlouhou chatu pravděpodobně obytné funkce o délce 30 m a šířce 5 m, která byla vybudována ve dvou stavebních fázích. O obytné funkci svědčí nález ohniště, pícky, mlýnku a značné množství fragmentů keramiky (Břeň 1975, 133).

Jednou ze staveb objevených na severní akropoli byla osmiúhelníková stavba, která byla identifikována jako svatyně (Fröhlich 1990, 86). Jednalo se o stavbu, po níž zůstaly stopy v podobě devíti kůlových jamek. Průměr oktogonální budovy je 12 m (Břeň 1975, 122).

Pokud jde o zánik třísovského oppida, s největší pravděpodobností byl postupně opuštěn (Břeň 1966, 10). Dle předchozích teorií byla lokalita založena přibližně 50 let př. n. l., ovšem vzhledem k rozboru 120 spon, které byly během archeologických akcí objeveny, byla datace založení posunuta do 2. století př. n. l. (Waldhauser 2007, 14). V okolí areálu, ať už blízkém či vzdáleném, máme doloženy pozůstatky pozdně laténského osídlení (Břeň 1966, 59). Okolní oblast je celkem bohatá především na ložiska kvalitní tuhy, která byla zřejmě použita při výrobě keramiky objevené na Třísově (Zavřel 1996, 98).

Když se zaměříme na artefakty nalezené na Třísově, lze říci, že asi 60 – 75 % keramických nálezů tvoří tuhová keramika (Břeň 1966, 10). Při povrchovém sběru roku 2003 tvořila rovněž markantní množství (John 2004, 199). Během prvního rozsáhlého výzkumu bylo objeveno 33 celých bronzových a železných spon a 5 fragmentů dalších spon, jednalo se

o jehly, vinutí či část lučičku (Břeň 1966, 61). Ovšem celkové množství nalezených spon, popřípadě jejich zlomků, činí 120 (Karasová 2002, 250). Pokud jde o skleněné předměty, celkem jich bylo objeveno 22, ať už v celé či fragmentární podobě, přičemž je lze rozdělit do tří základních skupin (náramky, korále, úlomky skleněných nádob) (Břeň 1966, 117). S doklady o výrobní činnosti souvisí několik strusek a kobaltově modrého skla (John 2004, 199). Při průzkumu pomocí detektoru kovů byl zaměřen prostor s četným výskytem kovových artefaktů a železné strusky, a během provedení mikrovrypu byla nalezena odlomená čepel výhňové lopatky (John 2012, 260).

5.4.1.2 Nevězice

Oppidum Nevězice, jež leží na severní hranici sledované oblasti, je situováno na protáhlé ostrožně Hrad (Obr. 22), která leží nad levým břehem řeky Vltavy (Fröhlich – Michálek 1978, 111 – 112; Waldhauser 1993, 87; Drda – Rybová 1998, 135), a na jižní a západní straně je obtékána bezejmenným potokem. Nejvyšší bod lokality se nachází v nadmořské výšce 434,5 m n. m. a o více než 130 m převyšuje úroveň hladiny vodního toku. Jedná se o polohu celkově nenápadnou, která vzhledem k rázu okolní krajiny, na sebe nepoutala zbytečnou pozornost. Ovšem její umístění skýtalo snadný výhled na hladinu řeky (Drda 1987, 518 – 520, 549; Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 33). Vzdušnou čarou je vzdálena přibližně 35 km jižně od oppida u Hrazan (Waldhauser 1993, 87).

Lokalita byla badatelům známa již od roku 1864, kdy byli archeologové upozorněni na místní opevnění, které ovšem tehdy mylně interpretovali jako slovanské hradiště (Svoboda 1950, 64). Již toho roku nakreslil spisovatel J. Kořan plán valů a odevzdal jej Archeologickému sboru (Fröhlich 1990, 87). Na konci 40. let provedli J. Maličský (Maličský 1947 – 1948, 39) a B. Svoboda první sondáže, kterými bylo zjištěno, že konstrukce opevnění je podobná středočeským oppidům (Fröhlich 1990, 88). Také B. Dubský provedl roku 1948 drobný výzkum, při němž narazil

na kamennou zeď, která byla zpevněna pomocí dřevěných trámů (Dubský 1949, 378; Svoboda 1950, 64). Další archeologický výzkum byl uskutečněn mezi roky 1949 – 1951 pod vedením Státního archeologického ústavu. Další akcí byl záchranný výzkum probíhající v květnu 1980, který napomohl k získání lepšího povědomí o struktuře oppida a jeho rozsahu (Drda 1987, 517).

Pokud se zaměříme na fortifikační prvky nevězického oppida, zjistíme, že se jedná o kombinaci hradebního tělesa, které je zpevněno za pomoci dřevěné armatury, s čelní kamennou zdí, která je členěna vertikálně položenými břevny (Drda 1987, 549). Opevnění bylo v některých částech doplněno o příkop, který měl sloužit k lepší obranyschopnosti. Celkový obvod hradby činil 1650 m (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 33, 151).

Přístup do oppida byl umožněn za pomoci dvou bran, z nichž jedna se nacházela na severní (ulicová brána) a druhá na jihovýchodní straně (klešťovitá brána; Obr. 23) (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 33, 151).

Rozloha nevězického oppida je oproti ostatním oppidům značně malá, činí pouze 13 ha. Rozsah osídlení byl doposud zjištěn velmi sporadicky v severní části a v drobné míře ve střední a východní části oppida. Malé doklady osídlení jsou vysvětlovány krátkým trváním osídlení či zničením jejích dokladů díky pozdějšímu využívání plochy k zemědělství (především orbou; Drda 1987, 542, 549 – 550). Jednou z domněnek je, že oppidum bylo opuštěno za tragických okolností, neboť na několika částech opevnění jsou doloženy stopy po požáru, o němž máme doklad i na místě brány (Drda – Rybová 1998, 135). V okolí oppida se nacházelo několik osad, které spadaly do stejného období a tvořily tak nejspíše zemědělské zázemí (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 151).

Oppidum bylo datováno za pomoci 133 keramických zlomků do LT C2 a LT D1, jelikož nebyly nalezeny žádné spony či jiné kovové artefakty, které by nám pomohly s chronologií (Waldhauser 1993, 91). Areál byl opuštěn již během první poloviny 1. století př. n. l. (Bouzek 2009, 131).

5.4.2 Castella

Jedná se o výšinné lokality menšího rozsahu, které se v terénu nacházejí na ostrožnách či dalších vyvýšených polohách. Jejich rozloha je většinou jeden či několik málo hektarů (Venclová a kol. 2008, 38). Jsou to tedy místa menšího rozsahu, jež jsou strategicky situována v terénu. Jednalo se s největší pravděpodobností o areály, jež měly určitou správní a hospodářskou funkci (Motyková 2006, 217). V oblasti jižních Čech je do zmiňované kategorie zařazováno především Zvíkovské Podhradí (Venclová a kol. 2008, 38).

5.4.2.1 Zvíkovské Podhradí

Lokalita je situována na ostrohu při soutoku Vltavy s Otavou, jejíž areál má rozlohu 2 hektary (Fröhlich – Michálek 1978, 112 – 113; Motyková 2006, 117). Areál leží v nadmořské výšce 460 m n. m. v prostorách středověkého hradu (Waldhauser 2001a, 536). Oblast byla zkoumána v 50. letech v důsledku zaplavení údolí při stavbě přehrady. V rámci výzkumu vykopali archeologové dlouhou sondu o šířce 2 m (Motyková 2006, 117). Ovšem první nálezy z předpokládaného castellu pocházejí již z roku 1932 (Dubský 1949, 379), kdy došlo k objevu hlazených misek. Několik dalších artefaktů bylo nalezeno o tři roky později. Další výzkum ovšem uvnitř hradu provedl roku 1973 J. Michálek, který odkryl část laténské polozemnice (Michálek 1978; Fröhlich 1997, 233). Poslední výzkumy byly uskutečněny během 70. a 80. let, ovšem bez výsledků (Břicháček 1992; Waldhauser 2001a, 536). Musíme ovšem poznamenat, že zvíkovský ostroh byl osídlen již od začátku střední doby bronzové až do středověku (Michálek 1978, 549).

Areál je z velké části zničen stavbou pozdějšího středověkého hradu a jeho severní část byla zatopena v důsledku stavby Orlické přehrady (Fröhlich – Michálek 1978, 112 – 113), ovšem dochována zůstala alespoň část fortifikace, která byla vytvořena z lomového kamene (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 33). Pokud jde o doložené opevnění, na severní straně byl zkoumán val (Waldhauser 2001a, 536).

Hradba měla kamenný líc, který byl zpevněn za pomoci svislých trámů (Venclová a kol. 2008, 38).

Na areálu byly zjištěny ovšem i doklady obytného i výrobního charakteru (Venclová a kol. 2008, 38). Během zjišťovacího výzkumu v roce 1973, který provedl J. Michálek (Fröhlich 1997, 233), byla v místnosti č. 4 odkryta polozemnice, respektive její část. Dochovaná část chaty měla rozměry 2,5 m x 1,25 m a zahloubena byla do 0,7m. Součástí objektu byla také kúlová jamka o průměru 40 cm a hloubce 60 cm (Michálek 1978, 551).

Pokud jde o nálezy zde objevené, lze jmenovat především zlomky keramiky, fragment železné pásové zápony či dyznové cihly. Všechny tyto nálezy pocházejí z výzkumu, který byl proveden v 50. letech. Z odkryvu polozemnice pocházejí nálezy keramiky, bronzového kroužku a železného předmětu. Dále zde byly objeveny kusy mazanice a zvířecí kosti (Waldhauser 2001a, 536; Fröhlich 1997, 233). Z keramických tvarů se jednalo o misky se zataženým okrajem a hrncovité nádoby, a co se bronzového kroužku týče, mohlo se jednat o prstýnek (Michálek 1978, 552).

6 SÍDELNÍ OBJEKTY

V další části práce jsou sledovány objekty, které mají souvislost se sídelními areály. Jedná se především o objekty obytného charakteru či se skladovacími nebo výrobními funkcemi.

6.1 Polozemnice

Jako polozemnice jsou označovány zahloubené, většinou pravoúhlé objekty, které mají rovné dno. Někdy jsou také označovány termínem zahloubené chaty či respektive jen chaty, které jsou dávány do souvislosti s obytnou funkcí (Venclová a kol. 2008, 46).

Polozemnice jsou typické svým obdélníkovitým půdorysem o ploše zhruba 10 – 20 m², někdy až 25 m². Orientace delší osy je ve směru Z – V či JZ – SV (Venclová a kol. 2008, 46). Objekty byly zahloubeny pod povrch terénu nejčastěji do hloubky okolo 0,5 metru. Konstrukce chat byly kůlové či trámové se střechou stanového typu, jež byla kryta slaměnými došky či rákosem. Samotné stěny byly nejspíše roubené či hrázděné a byly omazány mazanicí. V několika málo případech máme doloženy na sucho kladené kamenné podezdívky (Waldhauser 2001a, 56).

Jako příklad můžeme uvést zahloubenou chatu ze dvorce u Strakonice (Obr. 24). Rozměry odkrytého objektu byly 6 x 3,8 m a hluboký byl 1,15 m. Tvar polozemnice byl obdélníkový se zaoblenými rohy a s doklady kůlových jamek, které byly rozmístěny po třech podél delších stěn a po jedné jamce uprostřed kratších stěn (Michálek 1990, 7).

6.2 Povrchové stavby

Doklady povrchových staveb nejsou v našem prostoru tak četné, do určité míry je to dáno také stavem výzkumu. Až během posledních let došlo ke zvýšení nálezové základny. Stavby nadzemní konstrukce jsou považovány za domy, jejich půdorys je pravoúhlý, ať už čtvercový nebo obdélníkový. Délka staveb se může pohybovat až okolo 30 m a široké mohou být až 6 m. Pokud jde o orientaci delší osy, tak ta není ustálená (Venclová a kol. 2008, 48 – 49).

U domů kůlové konstrukce se v některých případech vyskytují také kamenné podezdívky a nasucho kladené zdi (Venclová a kol. 2008, 49). Pozůstatky chat s kamennými podezdívkami máme doloženy z jižní akropole oppida Třísov. Jedná se o pravoúhlé chaty o rozměrech až 15 x 7 m, které jsou interpretovány jako stavby obytného charakteru. Obecně se ve střední Evropě stavby tohoto typu v době laténské nevyskytují. Rozšiřují se až v pozdní době laténské na oppidech (Břeň 1975, 127 – 128).

Máme ovšem také doklady povrchových staveb, které nelze interpretovat jako domy. Jedná se o objekty rituálního charakteru, v nichž lze jmenovat například oktogonální kůlovou stavbu (Obr. 25) nalezenou na severní akropoli oppida Třísov. Z pozůstatků stavby byly objeveny pouze doklady kůlových jamek (celkem 9) vytvářejících osmiboký půdorys o průměru 12 m. Žádné jiné pozůstatky budovy objeveny nebyly, nic bližšího nevíme ani o krytině střechy, což ukazuje, že nebyl použit trvanlivý materiál. Stavba byla interpretována jako svatyně, nejen díky svému neobvyklému tvaru, ale také umístění na výrazném místě (Břeň 1975, 121 – 122, 126).

6.3 Zásobní jámy

Součástí zemědělských areálů byly také zásobnice (Waldhauser 2001a, 61). Jedná se o jámy s okrouhlým půdorysem, jejichž tvar je kónický, válcovitý či tzv. hruškovitý. Pokud jde o konstrukci jam, můžeme najít doklady po vyplétání stěn a jejich následném vymazání a vypálení, četné je rovněž obložení kameny. Z jižních Čech máme tyto objekty doloženy například z oppida Třísov na Českokrumlovsku (Venclová a kol. 2008, 51). Uvnitř většiny kůlových staveb byla nalezena jáma o hloubce až 180 cm, jejíž dno bylo četně vykládáno plochými kameny. Ústí má okrouhlý tvar a hrdlo jámy je většinou zúžené a kolmé, kdežto spodní část objektu je kulovitého tvaru. Z jedné jámy byl vyzvednut také kus vypálené mazanice, který může být dokladem jejího vymazání a následného vypálení. Tyto objekty sloužily jako zásobárny obilí čili tzv. obilnice (Břeň 1966, 51 – 52). Další skladovací jáma byla nalezena na osadě Turná, která byla okrouhlého půdorysu. Její průměr byl 2,5 m a hloubka 1 m, uvnitř byla vymazána a vypálena. Sloužila nejspíše jako zásobárna obilí (Dubský 1949, 295).

7 POHŘEBIŠTĚ KULTURY LATÉNSKÉ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

V Čechách se obecně ve fázi LT B – C1 objevují nové typy pohřebišť, jedná se o plochá kostrová či žárová pohřebišť. Ve stupni LT C2 – D1 nejsou zatím žádné pohřební areály doložené. Nejspíše došlo ke značné změně pohřební ritu, který se doposud nepodařilo objevit (Michálek 2007, 63).

O prvních nálezech plochých pohřebišť z doby laténské v jižních Čechách informoval J. Eisner (Eisner 1911). Dalším badatelem, který se ve své syntéze věnuje i pohřbívání v laténu, je B. Dubský (Dubský 1949, 335 – 355). O několik let později se o ně zajímal také J. Filip (Filip 1956), další práci o hrobových nálezech je souhrn J. Michálka (Michálek 1985, 273 – 296).

Řada hrobových nálezů doby laténské, objevených v jižních Čechách, je datována do stupňů B2/C1. Jedná se o hroby žárové, které mají charakter plochých keltských pohřebišť nebo byly sekundárně uloženy ve starších hrobových celcích (převážně mohylách) (Michálek 1985, 292 – 293). Dodatečně jsou tedy některé pohřby ukládány do plášťů starších mohyl z doby bronzové a halštatské (Michálek 1985, 292). K těmto lokalitám jsou řazeny mohyly u Cehnic, Hvožd'an, Řepče či Těšínova (Michálek 2007, 63). O problematice pohřbívání pod mohylami v době laténské se ve své syntéze zmiňuje J. Filip (1956). Jev považuje za výsledek výpadů keltského obyvatelstva ze středních Čech do sledované oblasti (Rod 2010, 59), a to především kvůli menšímu počtu dokladů o pohřbívání. Cílem těchto výbojů mělo být v první řadě získání surovin, především zlata a grafitu, jejichž ložiska se ve sledované oblasti hojně vyskytují (Michálek 1985, 273). S jednou z teorií, o chybějících dokladech kostrových pohřbů, přišel J. Machula (Machula 2002). Zastával názor, že se tento typ pohřbívání v oblasti jižních Čech pravděpodobně neprosadil (Waldhauser 2007, 16). Ten ovšem vychází z interpretace J. Michálka, který považuje nepřítomnost plochých kostrových pohřebišť v jižních Čechách za doklad pozdního příchodu Keltů z centrální oblasti

Čech do sledovaného regionu, kdy je ploché kostrové pohřbívání v závěrečné etapě (Machula 2002, 236; Michálek 1985, 292).

Od LT C1 máme doklady bojovnických hrobů se zbraněmi. Mezi lokality s těmito doklady patří Semice (Fröhlich 1984), Třebohostice a Veřejchov (Michálek 1985, 292 – 293). Hroby tohoto typu se také vyznačují větším půdorysem hrobové jámy (Fröhlich 1984, 190). Předměty, které byly objevené v těchto žárových hrobech, jsou stejného charakteru jako výbava z kostrových hrobů (Drda – Rybová 1998, 109).

Pokud jde o velikost pohřebišť, jsou pro oblast jižních Čech charakteristické malé pohřební areály (většinou o jednom až čtyřech hrobech). Jsou umístěny na vrcholech nízkých návrší či mírných svazích, ovšem máme doklady nálezových situací při okrajích teras vodních toků (Michálek 2007, 63). U některých hrobů máme doloženo obložení uvnitř hrobové jámy, jinde byl objeven ojedinělý kámen (Dubský 1949, 337). Kamenné obložení hrobové jámy bylo zjištěno během výzkumu žárového bojovnického hrobu ze Semic na Písecku, přičemž kameny byly nalezeny pouze na severní části jámy (Fröhlich 1984, 188).

Ve stupních LT B2 a LT B2/C1 jsou hroby doplněny chudou či průměrnou výbavou, která sestává především ze spon, nánožních kruhů a keramiky. Ze spon se jedná především o mladší tvary duchcovské, dále spony münsingenské či s kuličkou na volné patce. Pokud jde o nádoby, máme doloženy především pohárovité či vázovité tvary s vodorovnými plastickými žebry, které se nalézají pod okrajem. Pro situlové nádoby je typická svisle hřebenová výzdoba. Artefakty výše zmiňované byly nalezeny na lokalitách z Čimelic, Plíškovic či Mutěnic (Michálek 1985, 292 – 293). Doklady žárového pohřbívání máme také poblíž Kasejovic na Blatensku (Dubský 1949, 341), kde byly v menší nádobce objeveny spálené kůstky společně s dalším artefakty. Uvnitř byl nalezen železný kroužek a další předměty byly rozmístěné okolo, například železný nůž a další předměty (Filip 1951, 36 – 37).

7.1 Semice na Písecku

Jednalo se o žárový hrob, který byl objeven v červenci 1982 při pracích na západním svahu návrší Havírky u Semic. Byl umístěn na návrší mezi dvěma potoky (Mehelnickým a bezejmenným). Záchranný výzkum, který uskutečnili J. Fröhlich s J. Kurzem, odhalil jen část hrobové jámy, jelikož její střed byl poničen při výkopu meliorační rýhy (Fröhlich 1984, 187).

Pokud jde o samotnou hrobovou jámu, její délka činila 260 cm a šířka 120 cm, hloubka byla 22 cm a orientována byla směrem S – J. Tvar byl oválný a na jejím severním okraji byly umístěny kameny. Hrobová výbava se sestávala ze železných artefaktů (Obr. 26), především dvojsečného meče, hrotu kopí, fragmentu obvodového štítového kování, dvojdílného opaskového řetězu vytvořeného z osmičkovitých článků a také dvojkuličkovou sponu spojené konstrukce. Z keramiky se zachovalo deset zlomku nádob (Fröhlich 1984, 188; Michálek 1985, 290).

Spálené pozůstatky byly rozmístěny v zásypu hrobové jámy, ovšem nejvíce se jich nalézalo ve střední části, jež byla poničena výkopem. Zmiňovaný žárový bojovnícký hrob bylo možno díky nálezům železných artefaktů datovat do fáze LT C1 (Fröhlich 1984, 190).

7.2 Plíškovice, okr. Písek

Roku 1878 byl v poloze „Na Hůrce“ nedaleko od obce Plíškovice nalezen plochý žárový hrob, který byl uložen v jámě o průměru 0,5 m a hloubce 0,5 m (Michálek 1985, 289; Fröhlich 1997, 159). Nález byl učiněn během práce na pozemku rolníka F. Košty. Ačkoli byla v jámě objevena popelovitá vrstva, nebyly objeveny stopy po keramické nádobě (tzv. popelnici; Smolík 1878 – 1881, 87). Celkem byly z vrstvy vyzvednuty 3 bronzové spony a 7 náramků (Obr. 27; Dubský 1949, 266; Fröhlich 1997, 159). Jedná se například o bronzovou sponu duchcovského typu a pokud jde o náramky, lze z nich jmenovat náramek s vývalky, další

s vlnovitě zprohýbanými okraji, hraněný náramek a dva bronzové kruhy (Smolík 1878 – 1881a, 662 – 663; Michálek 1985, 290). Nálezy byly darovány Národnímu muzeu v Praze (Fröhlich 1995, 159).

8 OBCHOD

Definice obchodu je značně složitá, neboť každý badatel jej vykládá jinak. Obecně se za obchod považuje jakákoliv směna, další definice jej považuje za směnu uskutečňovanou specializovanými obchodníky, která byla prováděna za peníze nebo byla řešena na velkou vzdálenost (Salač 2006, 34). Ovšem nemuselo jít pouze o směnu za peníze, ale také za jiné komodity (Waldhauser 2001a, 82). Obchod měl však i další význam, díky němu vznikala různá spojení se vzdálenějšími populacemi a byly získávány informace o dalekých krajinách (Králová 2002, 101).

Otázkou je, zda existoval dálkový obchod a jakou roli měl v laténské společnosti? Na dálkový obchod mají někteří badatelé zcela opačný názor. D. Timpe například zastává postoj, že Keltové se zaměřovali pouze na místní směnu provozovanou na území svého kmene nebo mezi sousedními regiony (Salač 2006, 39). To je ovšem jen jedna z mnoha teorií. Mohly probíhat jen v rámci jednoho regionu nebo mezi regiony navzájem, rovněž mezi makroregiony a také vzdálenějšími oblastmi či dokonce mezi kontinenty (Waldhauser 2001a, 82). Pro zdokonalení obchodu bylo důležité vybudování stabilní komunikační sítě, která byla tvořena nejprve pomocí centrálních sídlišť a poté k ní přibyla také oppida (Salač 2013, 96).

Za doklady dálkového obchodu jsou brány importy, které jsou definovány jako předměty o mimořádné hodnotě vyrobené daleko od místa nálezů. Byly to především různé kovové předměty, luxusní keramika i s obsahem, skleněné nálezy a další. Jejich interpretace je však složitá, neboť je možné, je vysvětlit i jinak než jako předměty obchodu (Salač 2006, 40). Jednou z nejtypičtějších kategorií jsou bronzové nádoby jakožto středomořské importy, ty jsou také nejčastěji nacházeny. Na oppidu Třísov máme doložen fragment pánve tzv. Aylesfordského typu,

který pochází z Itálie (Kysela 2011, 165). Zajímavým středomořským importem je zlomek aryballu (Obr. 28), jenž byl nalezen na dvorci ve Strakoncích. Vzhledem ke středomořskému původu nálezu museli obchodníci překonat oblast Alp a dále pokračovat přes Rakousko (Michálek 1992, 123, 125).

Předmětem obchodu nebyly pouze artefakty, které jsou nalézány během archeologických výzkumů, ale také komodity, jež nelze nalézt. Mezi ně řadíme víno, sůl, olej, kůže, látky a další materiály (Králová 2002, 103). Otázkou zůstává, jak byla dopravována sůl do oblasti Čech. Odkud byla získávána a kudy vedli obchodní trasy? Jednou z možností je, že byla importována ze Solné komory (Salač 2006, 43). Ovšem jelikož byla sůl nezbytná, musíme s ní jakožto obchodní komoditou počítat, a tím pádem také s jejím pravidelným dovozem (Salač 2013, 114). Vzhledem k tomu, že museli překonat neobydlené oblasti hor, lze mluvit o obchodu dálkovém (Salač 2006, 43).

9 KOMUNIKAČNÍ TRASY

Významnou úlohu měly již od dob pravěkých komunikační trasy, díky nimž byl umožněn obchod. Čechy se nalézají v oblasti, která má návaznost na významné dálkové stezky (Venclová a kol. 2008, 143). Jedním z předpokladů je, že některé strategicky umístěné areály, především výšinné lokality, mohly být zakládány právě kvůli blízkosti dopravní trasy. Na tuto návaznost poukazují nálezy, které byly s největší pravděpodobností začleněny do obchodu, ať už se jednalo o jednotlivé výrobky či o suroviny (Králová 2002, 101, 104).

Obecně je možné dálkové obchodní stezky sledovat na různých typech indikátorů, jež dokládají, ať už přímo či nepřímo, kontakty se vzdálenějšími územími. Z těchto předmětů lze jmenovat některé typy bronzových předmětů, malovanou keramiku i mince. Problém tvoří zboží, jež nelze archeologicky prokázat, například různé typy potravin, výrobky organického původu, stejně jako různé technologické postupy (Pierrevelein 2009, 224 – 225, 239). Při zjišťování komunikačních tras je

důležité sledování pohybu importů, u nichž byla určována oblast původu a následně byly identifikovány jejich trajektorie až do místa jeho využití. Stejně byly distribuovány nerostné suroviny do oblastí, kde nebyly běžně dostupné (Králová 2002, 102). Obchodní trasy mohou být sledovány také pomocí nálezů cizích mincí, jaké byly například nalezeny na Obřím hradě (Kolníková 2002, 20). Doklady o nich byly využity rovněž pro sledování komunikací, jež byly využívány v době římské a stěhování národů (Zavřel 2007a).

Pro určení komunikačních tras je důležité i lokalizování průsmyků a sedel, a to především těch, jež se nalézají v pohořích hraničních oblastí. Problém nastává v místech, kde se nenacházejí žádné výrazné terénní předěly, jež by nám průběh tras mohly naznačit. Pro tyto oblasti se tedy předpokládá rozsáhlejší síť možných stezek (Květ – Řehák 1993, 228 – 229). Musíme si rovněž uvědomit, že trasy, po nichž se obchod uskutečňoval, byly o dost delší, než-li je vzdušná vzdálenost mezi místem původu a oblastí jejího využití. Jako příklad lze uvést sledování obchodní trasy z Třísova do Starého Hradiska na Moravě (Obr. 29), po které byla transportována tuhová keramika (Salač 2013, 95).

9.1 Pozemní trasy

Jedním z předpokladů je, že obchod a další způsoby komunikace během pravěkých dob probíhaly pravděpodobně po stejných trasách, které určoval hlavně ráz krajiny (Zavřel 2007a, 269). Například přechod přes pohoří musel být náročný, ovšem některé výrazné body krajiny napomáhaly při orientaci v terénu (Králová 2002, 102). Přes pohoří a další neobydlené oblasti vedlo jen málo komunikací, které byly vedeny nejkratší cestou k nejbližšímu sídlišti (Salač 2013, 99). Žádné pozůstatky ovšem patrné nejsou, jelikož se nejednalo o silnice, které jsou doložené z římské říše, nýbrž o neudržované stezky vedoucí skrz průsmyky či brody (Zavřel 2007a, 269). Šlo tedy o vyšlapané a technicky neupravované stezky, které nebyly využívány jen v rámci obchodu, ale rovněž byly významné při vojenské či sídelní expanzi (Květ – Řehák 1993, 227). Můžeme ovšem

pozorovat údržbu přístupových cest, po nichž byl umožněn přístup do oppida (Salač 2013, 104). Předpokládá se, že tuhová keramika i grafit samotný byly dále distribuovány spíše pozemními trasami a ne využíváním vodních toků, jelikož se jednalo o těžké a křehké zboží. Transportovány byly výrobky pravděpodobně na nákladních vozech, jež byly nějak upraveny proti nárazům (Drda – Rybová 1997, 101).

Jedna z komunikačních tras směřujících od severu k jihu vedla okolo toku Vltavy (Obr. 30). Významnou roli zde hrály oppida (Nevězice, Třísov) a castella (mezi nimi Zvíkov), která tvořila hlavní opěrné body (Michálek 2007, 64). Pokud jde ovšem o kontakty mezi jednotlivými oppidy v okolí Vltavy, větší význam měly pravděpodobně pozemní komunikace (Drda 1987, 520). Při trase okolo Vltavy se mohla oddělovat na soutoku s Otavou směrem na jihozápad do oblasti Strakonicka a Vimperska (Venclová a kol. 2008, 143). V oblasti současného města České Budějovice se cesta rozdělovala na dvě větve, přičemž západní vedla podél toku Vltavy přes hranici. Často bývá nazývána jako linecká či krumlovská. Druhou větví je tzv. cáhlovská, která sledovala tok řeky Malše (Chvojka – Jiráň 2004, 163, 165).

Další problém vyvstává z hlediska komunikačních tras přes Šumavu do sousedních území, o kterých nemáme z období pravěku prozatím prokazatelné důkazy (Kubů – Zavřel 2004, 23). Ovšem jedním z předpokladů je, že pro dobu laténskou byla využívána již trasa tzv. Zlaté stezky (pro středověk: Kubů – Zavřel 2009), se kterou L. Pauli počítá již v pozdní době halštatské. Jejím prostřednictvím měla být do Čech importována sůl ze Solné komory. Jednalo se o dálkovou komunikaci, která se měla v okolí Prachatic napojit na místní pozemní trasy (Zavřel 2007a, 275). Krumlovská cesta směrem na jih od oppida Třísov nejspíše pokračovala k dalším oppidům Freinberg a Gründberg nedaleko Lince. V této oblasti se střetávala s významnou dunajskou komunikací, jež směřovala z východu na západ až do oblasti severní Itálie (Venclová a kol. 2008, 143).

9.2 Otázka využívání vodních toků

Již v době laténské lze v celé Evropě pozorovat, jak významné byly vodní toky z hlediska komunikace. Otázkou je, zda a do jaké míry docházelo k jejich využívání také v oblasti jižních Čech. Někteří badatelé považují za jedinou možnost pozemní dopravu a o vodní ani neuvažují (Machula 2000, 197). Celkově mělo využívání komunikací probíhajících podél vodních toků výhodu v neustálé dispozici vody pro soumary, ale rovněž pro samotné obchodníky (Květ – Řehák 1993, 228).

Největší důležitost by samozřejmě ve sledované oblasti připadla řece Vltavě, kterou mohli využívat k distribuci grafitu, získávaného z jihočeských lokalit (Machula 2000, 197 – 198). Problém při využívání řeky Vltavy činily časté peřeje, mělčiny a balvany ukryté pod vodní hladinou, které znesnadňovaly plavbu po tomto vodním toku, a to především při vyšším stavu vody (Drda 1987, 520). Na říčních tocích se nacházejí tudíž nesplavné části, které musely být nahrazeny pozemními trasami (Králová 2002, 102), ačkoli můžeme předpokládat, že byl odstraňován například naplavený materiál či stromy (Salač 2013, 104). Určitou kontrolu nad dopravou po řece Vltavě umožňovala oppida Nevězice a Třísov, stejně jako castella, které se předpokládá například na Zvíkově. Zmiňované areály díky svému umístění v krajině poskytovaly dobrý výhled na hladinu vodního toku. I jedna z bran nevěznického oppida směřovala přímo k Vltavě (Drda 1987, 520).

V případě, že vodní tok nebyl využíván jako komunikace, můžeme uvažovat alespoň o jeho významu jako orientačního bodu. Také mohla být údolí vodotečí využívána jako koridory během pochodu krajinou. Ovšem musíme brát také v potaz, že se údolní nivy během času měnily a tím pádem rovněž i místa brodů a terasy (Květ – Řehák 1993, 227 – 228).

10 NEROSTNÉ ZDROJE A JEJICH VYUŽITÍ

Někteří badatelé považují za jeden z hlavních důvodů pro osídlení jižních Čech v době laténské využívání ložisek zlata, železné rudy a tuhy (Kubů – Zavřel 2004, 25). V době laténské byly získávány některé druhy nerostných surovin, nejen v souvislosti s jejich zpracováním, ale také jako komodita určená k vývozu do dalších oblastí (Michálek 2007, 64). V některých částech Jihočeského kraje můžeme sledovat rozšíření sídelních areálů v místech, kde jsou rozšířená druhotná ložiska zlata a povrchové výchozy grafitu (Michálek 1985, 274 – 275).

10.1 Ložiska tuhy (grafitu) a jejich využití

Tuha je surovina, která tvoří ložiska metamorfního typu. Jedná se o nerost, jenž je jemně či hruběji lupenitý, černé barvy, kovového lesku a neprůhledný. Většinou je uložen v čočkovitých ložiscích grafitických rul a kvarcitů (Chvojka 1999, 7). V oblasti jižních Čech se nalézají nejčastěji vločkové grafity, někde také smíšený typ, který je směsí vločkového a tzv. amorfního grafitu. Ložiska tohoto typu jsou nalézána např. u Domoradic či Bližné (Tichý – Voda 1983, 40). Tato surovina byla využívána již v mladší době bronzové, ovšem o těžbě v tomto období nemáme jednoznačné doklady. Mohlo jít o povrchovou těžbu nebo sběr na místech výchozů grafitu, kde byla oblast narušována erozí. Amorfní zlomky tuhy byly nalezeny na několika jihočeských lokalitách převážně nížinných sídlišťích, například Milenovice či Strakonice (Chvojka 1999, 7 – 8). Těžba tuhy v laténském prostředí se ve velkém odehrávala především ve 2. – 1. století př. n. l., kdy byla výroba tuhové keramiky na vrcholu (Drda – Rybová 1998, 121).

Jedná se o surovinu, která byla používána především při zhotovování laténské keramiky. Ovšem na řadě lokalit byly nacházeny také kusy surové tuhy, a to nejen v jižních Čechách, ale i na jižní Moravě či jihozápadním Slovensku, kam byla zmiňovaná surovina pravděpodobně distribuována, což je doloženo na základě přírodovědných analýz

(Michálek 2007, 64). Grafit byl používán jako příměs hrncířské hlíny, přičemž zlepšoval kvalitu výsledného produktu a vytvářel stříbřité zbarvení. Keramika měla díky ní schopnost déle udržet teplotu, byla odolnější proti nárazu a měla nižší propustnost (Drda – Rybová 1998, 121).

Četná ložiska grafitu se nalézala na Českokrumlovsku a Vltavotýnsku (Michálek 2007, 64). V okolí Třísova vystupují na některých místech na povrch ložiska této suroviny. Byl také zmíněn názor, že byl grafit Kelty těžen a vyvážen do území, kde se nevyskytoval (Zavřel 1996, 98). V oblasti Netolicka patří k významnějším ložiskům grafitu Chvalovice a Dolní Chrášťany, na Českokrumlovsku se jedná především o Domoradice, opomenout nesmíme ani Koloděje nad Lužnicí uložené v sušicko-votické části pestré série (Tichý – Voda 1983, 43). Řada důležitých zdrojů této suroviny se nachází u Čížové a několik menších výchozů je u Brlohu, Hradiště či Zátaví na Písecku. Další místa výskytu jsou v okolí Volenic či Kbelnic, a také u Katovic na Strakonicku máme doloženy ložiska (Chvojka 1999, 7). Mezi další lokality s výskytem grafitu patří např. Bílovice a Boletice u Chvalšín, Křenov u Českého Krumlova, Černovice u Tábora, Jamné u Českých Budějovic (Kratochvíl 1966, 503 – 504).

10.2 Ložiska zlata a jejich využití

Zlato bylo získáváno pravděpodobně rýžováním říčních sedimentů z Otavy, Blanice, Vltavy, Lomnice a jejich přítoků. Problémem je, že v terénu nejsou patrné pozůstatky rýžovišť, které bychom mohli datovat do doby laténské (Michálek 2007, 64). Nejvýznamnější území v oblasti Pootaví tvoří střední tok Otavy, a to zejména směrem od Horažďovic (Machart 1971, 13). Značná koncentrace osídlení a odvalů v oblasti severního Prácheňska je považována za doklady rýžování zlata, nejvíce se jich nalézají na Závišínském potoce a horním toku Lomnice. Jde o okolí lokalit Bezdědovice, Bělčice nebo například Blatná (Dreslerová 2004,

357). Přetavování zlatých předmětů či mincí mohlo do určité míry tvořit další zdroj zlata (Michálek 2007, 64).

O rýžování zlata v době laténské na území Keltů se zmiňují okolo roku 30. př. n. l. již někteří antičtí autoři, například Polybios, Fabius Pictor a Diodór z Agyrie (Castelin 1963, 44). Po rýžování zlata zůstávají jako doklady rýžovnické sejpy, přičemž zlato narýžované je kvalitnější nežli těžené. Ovšem jednoznačné důkazy o rýžování v pravěku jsou výjimečné (Dreslerová – Stejskal – Beneš 2003, 35 – 36). Rýžování zlata je technologicky méně náročný proces, nežli jeho těžba. Provádí se proplavováním štěrkopísků, aby se oddělily plíšky a zrnka zlata od říčních sedimentů (Kudrnáč 1982, 455). K pozůstatkům starých rýžovišť jsou zařazovány až několik metrů vysoké kopečky (odvaly čili sejpy), které se skládají z říčního kamení a písku. Mezi nimi se nalézají záměrně vytvořené prohlubně a strouhy (Kudrnáč 1971, 31; týž. 1982, 455). Ačkoli nemáme jednoznačné důkazy, které by doložily existenci sejpů již v pravěku, či přímo do doby laténské, lze předpokládat, že šperky datované do pravěku a zlaté keltské mince byly vyrobeny ze zlata, jež bylo narýžováno ve zlatonosných řekách a potocích (Kudrnáč 1982, 477).

V roce 1940 objevil B. Dubský dřevěné pozůstatky rýžovnického splavu a keramiky na lokalitě Modlešovice na Strakonicku, které určil jako doklad po rýžování zlata v době laténské (Dubský 1949; Castelin 1963, 43). Jednalo se o pozůstatky bukových prken, které byly objeveny v odkryté jámě společně s laténskou keramikou, proto byl nález interpretován jako doklad rýžovnického splavu pocházejícího z mladší doby železné (Dubský 1949, 370). Ovšem pomocí přírodovědné datovací metody – dendrochronologie – bylo zjištěno, že tyto pozůstatky splavu spadají až do období středověku (Michálek 2007, 64). Během dalšího výzkumu rýžoviště v Modlešovicích v letech 1973 – 1977 došlo k nálezu pouze jednoho zlomku okraje mísy, který byl datován do doby laténské. Nicméně několik keramických fragmentů mladší doby laténské našel J. Michálek na rýžovišti poblíž Starých Kestřan v poloze Vlčice, odkud byly artefakty získány z vývratu stromu (Kudrnáč 1982, 462, 476).

Mezi oblasti s rýžovišti zlata je zařazován například Bezděkov u Kasejovic, Bavorov, Blatná, Bezdědovice, Boubín u Písku, Boudy u Mirovic, Hradiště u Kasejovic, Hradiště u Písku, Krč u Protivína, Katovice, Lazec u Chvalšín, Novosedly u Katovic, Malenice u Volyně, Mirovice, Písek, Modlešovice, Zlatý potok u Prachatic a další (Kratochvíl 1966, 580 – 583).

11 MOVITÉ NÁLEZY DOBY LATÉNSKÉ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

V následující kapitole jsou popsány jednotlivé druhy artefaktů, včetně tvaru a výzdoby. Je zde rovněž odkázáno, na jakých lokalitách byly jednotlivé předměty objeveny.

11.1 Keramika

Pro dobu laténskou jsou typické tři druhy keramiky: jemná na kruhu točená keramika, hrubá a tuhová keramika (Michálek 1990, 11; Venclová a kol. 2008). Pokud jde o tvary keramiky, lze v jižních Čechách nalézt situly a situlky, zásobnice, hrnce, poháry, vázovité nádoby, cedníky, mísy s esovitou profilací a další (Michálek 1990, 11).

Pro období LT B – C1 jsou charakteristické nižší tvary nádob, především mísy, oproti nádobám vyšším. V následující době se zvyšuje procentuální zastoupení vysokých tvarů. Pokud jde o výzdobu keramických nádob, pak v LT B – C1 nejsou příliš zdobené, ovšem v období LT C2 – D1 se výzdoba vyskytuje čím dál tím častěji (Venclová a kol. 2008, 98).

11.1.1 Jemná na kruhu točená keramika

Jemná keramika bývá točena či obtáčena na kruhu. Pokud jde o tvary nádob, vyskytují se často láhve, hrncovité nádoby a také misky (Michálek 2005, 52). V období LT B – C1 jsou pro tento typ keramiky charakterističtější silnější stěny, oproti následujícímu období, kdy jsou stěny slabší (Venclová a kol. 2008, 98). Pro hrncovité nádoby je typická

esovitá profilace hrdla nádoby, které je od těla odděleno vodorovnými žebírky (Michálek 2012, 250). Rovněž jsou pro tento druh keramiky charakteristické nádoby tvaru vázovitého a pohárovitého, stejně jako mísy s esovitou profilací či s okrajem dovnitř zataženým (Obr. 31; Michálek 1990, 14). Pro lahvovité nádoby je charakteristický zaoblený či ovalený okraj a prohnuté hrdlo (Zavřel 2006, 122 – 123). Samotné lahve jsou četné především ve druhé polovině 1. století př. n. l. (Fröhlich 1985, 206). Na třísovském oppidu se z keramických tvarů vyskytují vejčité nádoby nebo poháry, které mohou být jednoduché a nečleněné nebo mohou mít členěné podhrdlí se dvěma plastickými žebry (Břeň 1966, 93).

Na povrchu těchto nádob je prováděna výzdoba tzv. svislým vlasovým rýhováním, které se občas kříží. Na podstavách pohárovitých nádob se po jejich obvodu vyskytuje prstencovitá lišta a na dnech byly ryty soustředné kružnice. Pokud jde o mísovité tvary, je pro ně charakteristická výzdoba vleštovanými pásy a vlnicemi (Michálek 1990, 14). Na keramice tohoto typu máme patrné stopy po malování a výzdobě kolky (Michálek 2005, 52). Na nádobách vysokých tvarů se v oblasti hrdla či jejich horních částech vyskytuje plastická lišta či žebra, časté jsou také široké žlábký (Zavřel 2006, 123), které jsou četné u lahvovitých či vázovitých tvarů, převážně láhví a pohárů (Břeň 1966, 94).

Ačkoli na většině lokalit byla jemná keramika procentuálně méně zastoupená, máme doloženy i lokality, kde byla objevena ve větším počtu. Jemná keramika točená na kruhu procentuálně převažovala (61,5 %) například v odkryté části polozemnice objevené u Skal na Písecku (Fröhlich 1985, 206).

Malovaná keramika se vyskytuje od stupně LT B, více se projevuje v období LT C2 – D1, kdy se již používají kombinace několika barev (Venclová a kol. 2008, 98 – 99). Pro období pozdního latěnu jsou typické tři základní tvary, které tvoří misky s okrajem zesíleným z vnější strany. Dalším, již výše zmiňovaným typem, jsou lahvovité nádoby s nálevkovitě rozevřeným okrajem a jmenovat musíme poháry, pro které je typické

široké rozevřené ústí. Rovněž lze jmenovat zvláštní tvary nádob, které jsou součástí produkce pozdně malované keramiky. Do této skupiny jsou řazeny tvary nádob, které nelze zařadit do předchozích kategorií a objevují se jen výjimečně (Břeň 1973, 108 – 109).

Na malovaných nádobách pozdní doby laténské se vyskytují dva typy výzdobných technik, tedy malba a rytí. Rytá výzdoba se objevuje méně často a většinou na mísách, výjimečně na láhvích. Jedná se například o jednoduchou vlnovku pod okrajem mis (Břeň 1973, 111). Nádoby jsou malovány bíle nebo červeně a byly nalezeny na některých sídlištích, například u Strakonice a také na oppidech Třísov (Obr. 32; Obr. 33) a Nevězice (Michálek 1990, 14). Mohl se vyskytovat například dekor malovaný bílými pásy (Fröhlich – Michálek 1988, 70). Nejčastějšími výzdobnými prvky jsou jednoduché barevné pásy širší či užší, které se opakují ve dvou či třech barvených provedeních. Také se vyskytuje výzdoba na hlavním ornamentačním pásu, například tvaru kosočtverečné mřížky nebo klikatky (Břeň 1973, 112, 114).

Nálezy malované keramiky máme doloženy z několika jihočeských lokalit, mezi nimiž lze zmínit nález z Nevězic. Na tomto fragmentu jsou patrné tři barevné pásy. Velký soubor keramiky, která je zde zmiňována, byl nalezen na oppidu Třísov. Jedná se o soubor okolo 150 fragmentů (Břeň 1973, 119 – 120). Máme odtud dochovány fragmenty keramiky pouze z láhví a pohárů, které lze rozdělit do tří typů. První typ má okraj ovalený, druhý vně zesílený a vodorovně seříznutý, pro poslední typ je charakteristický krátký svislý okraj. Výzdoba malování je vytvořena v pásech, vyskytuje se také motiv kosočtverečné či svislé mřížky, klikatkou, žebříčkem či svislými třásněmi (Břeň 1966, 81 – 83). Fragmenty malované keramiky byly objeveny také na lokalitách Kbelnice, Kuřimany a Kocelovice na Strakonicku (Břeň 1973, 133).

11.1.2 Hrubá keramika

Jedná se o keramiku s větší příměsí hrubých částic a vyráběnou většinou v ruce, ačkoli v období LT C2 – D1 se vyskytuje keramika dotáčená či točená na kruhu (Venclová a kol. 2008, 99). Z této kategorie keramiky jsou nalézány fragmenty ze zásobnic, hrnců, soudků, situl či mís a misek (Michálek 2005, 51). Jedním z vůbec nejčastěji nalézáných tvarů jsou hrnce s odsazeným tělem a se zesíleným okrajem, dvojkónický hrnc s esovitou profilací, dále hrnce soudkovitého tvaru se sevřeným nebo s rozšířeným okrajem. Dalším hojně zastoupeným tvarem jsou mísy se zataženým okrajem nebo se zalomeným tělem (Michálek 1990, 12), stejně jako polokulovité misky s okraji oble zakončenými a zataženými (Michálek 2012, 250). Dalším keramickým tvarem jsou zásobnice s oblými až římsovitými okraji (Beneš – Venclová 1980, 634). Lze nalézt také cedníky a pokličky (Břeň 1966, 97).

Nejčastějším typem výzdoby na hrubé keramice je zdrsnění povrchu těla nádoby a také rýhování, které může být provedeno na celé nádobě nebo pouze na její spodní části. Rýhování povrchu máme doloženo také na mísách (Michálek 1990, 12). Pokud jde o výzdobu na hrubé keramice, vyskytuje se často nezdobená, jen na některých soudcích jsou patrné oválné důlky pod okrajem a u hrnců se vyskytuje vodorovná plastická páska (Michálek 2005, 52). Ve výjimečných případech se objevuje výzdoba v podobě vodorovné nepravidelné vlnovky nebo svislých žlábků (Břeň 1966, 97).

Hrubá keramika v nálezovém souboru převažovala například na lokalitě Radčice-Vodňany na Strakonicku, kde její zlomky zastupovaly přibližně 62 % zlomků získaného keramického materiálu (Michálek 2005, 51). Více než 50 % fragmentů keramického inventáře tvořila hrubá keramika na lokalitách Laziště u Písku, na oppidu v Nevězicích a také v sídlištním objektu u Strakonice (Michálek 1990, 12). Také ze sídelní jámy v Ratajích bylo nalezeno velké množství fragmentů hrubé keramiky, která činila 58,5 % keramického souboru (Michálek – Zavřel 2009, 103).

11.1.3 Tuhová (grafitová) keramika

Keramika je typická tím, že obsahovala množství tuhy, která byla do hlíny záměrně přidávána (Fröhlich 1990, 86). Cílem nebylo pouze získání stříbřitého zabarvení, ale především zkvalitnění chemických vlastností samotné keramické nádoby. Díky přidání grafitu do keramické hlíny mohla být vytvořena keramika, která umožňovala lepší udržení teploty, odolnost proti nárazu a také snižovala propustnost nádoby (Horáková-Jansová 1955, 164; Drda – Rybová 1998, 121). Tuhová keramika se v době LT B – LT C1 vyráběla většinou v ruce, ale částečně rovněž na hrnčířském kruhu, který se častěji využíval v následujícím období. V LT C2 – D1 jsou proto často nalézány tenkostěnné nádoby točené na hrnčířském kruhu (Venclová a kol. 2008, 102). Pro období LT D je pro tuhovou keramiku charakteristická výzdoba hřebenováním, jedná se o její vrcholné období (Fröhlich 1985, 206).

Vyskytují se hrnce s různě profilovanými okraji, ať už se jedná o okraj šikmo ven seříznutý nebo ven vykloněný (Militký – Zavřel 1990, 144 – 145). Četné jsou rovněž větší situly s oblé zesílenými okraji, s nižšími prohnutými hrdly, která jsou oddělena od těla díky vodorovným žlábkům s plastickým žebírkem (Michálek 1990, 13). Pokud jde o zásobnice, jedná se o rozměrnější nádoby s ovalenými okraji, někdy se objevuje také kyjovité rozšíření (Zavřel 2006, 121). Často máme z keramických nádob dochované pouze ovalené okraje. Rovněž se často vyskytují mísy se zataženým okrajem, které byly v některých případech docela hluboké a většinou hladké na povrchu. Z dalších nádob vyráběných přidáváním grafitu do hmoty lze jmenovat cedníky nebo menší kelímky, které byly používány na slévání bronzu (Horáková-Jansová 1955, 162, 164).

Nádoby jsou zdobeny různými způsoby, vyskytuje se výzdoba svislým hřebenováním, kolkovaným ornamentem, dále vodorovnými žlábkami na hrdle, vodorovnými plastickými lištami, na kterých jsou vtlačené důlky (Michálek 2005, 52). Častá je převážně svislá hřebenová výzdoba

keramiky (Obr. 34), která tvořila běžný nálezový fond, jenž byl nacházen na sídlištích, ovšem i na oppidech (Militký – Zavřel 1990, 144). Na nádobách situlového tvaru se objevuje výzdoba svislým rýhováním, které začíná pod odsazením hrdla a může se vyskytovat v hrubší i jemnější podobě (Michálek 1990, 13). Situly jsou zdobeny také kolky, které mají tvar obloučku, kroužku nebo v některých případech dokonce klínového zářezu. Na velkém množství keramických fragmentů se vyskytuje výzdoba okrouhlými vpichy či důlky, někde jsou patrné řady vrypů. Na dnech některých nádob byly objeveny vyryté značky, které vypadaly jako kuří stopy (Horáková-Jansová 1955, 139, 144, 164). Vyskytují se také plastická žebra na rozhraní hrdla a výdutě nebo přímo na hrdle, nachází se převážně na hrncích či situlách (Zavřel 2006, 122).

Tuhová keramika má na jihočeských laténských lokalitách značné procentuální množství zastoupení, například v Putimi tvořil podíl tuhové keramiky 57 % (Beneš – Venclová 1980, 632). Většina keramiky (70 – 80 %), která byla objevena na Třisově, obsahovala množství tuhy (Fröhlich 1990, 86; Michálek 1990, 12). Z chemické analýzy dvou fragmentů tuhové keramiky, kterou nechal provést L. Franz, bylo zjištěno, že jeden fragment měl podíl 42, 86 % grafitu v materiálu a druhý dokonce 83 % této suroviny (Horáková-Jansová 1955, 164). Nejčastěji se tuhová keramika vyskytuje ve vysokém procentuálním zastoupení na sídlištích z mladší doby laténské a také na oppidech (Beneš – Venclová 1980, 632).

11.1.4 Technická keramika

Do skupiny technické keramiky jsou řazeny některé části zařízení či nástrojů, které byly určeny k výrobním činnostem. Jedná se o přesleny či závaží tkalcovského stavu. Druhotně byly rovněž využívány střepy keramických nádob, do nichž byl udělán otvor a hrany byly urovnané a ohlazené. Tyto předměty byly ve většině případů identifikovány jako přesleny (Venclová a kol. 2008, 104). Několik takto upravených střepů bylo nalezeno na lokalitě Chlum – Bezdědovice na Blatensku (Siblík 1913, 115). Osm z deseti přeslenů (Obr. 35) nalezených v objektu

z dvorce u Strakonic bylo rovněž vyrobeno ze střepů keramických nádob (Michálek 1990, 17).

Do skupiny technické keramiky patří také závaží k tkalcovskému stavu a přesleny. Jeden přeslen bochníčkovitého tvaru byl nalezen v chatě u Strakonic, stejně jako soubor 10 hliněných závaží (Obr. 36), která měla tvar komolého jehlanu. Největší kolekce závaží byla vyzvednuta z objektu 3 v Dobevi na Písecku, kde jich bylo objeveno celkem 40 a byla datována do časně doby laténské (Michálek 1990, 17). Další čtyři přesleny bochníčkovitého tvaru a závaží o tvaru komolého jehlanu byly nalezeny v chatě objevené u Radčic (Michálek 2005, 46).

11.2 Železné artefakty

Ze železných artefaktů jsou na sídlištích četné nálezy zemědělských i kovářských nástrojů, dále se jedná o domácí náradí a výbavu. Máme doloženy stavební součásti a části vozu i zápřahu. Lze jmenovat také osobní ozdoby či předměty bojovnícké výbavy (Dreslerová – Venclová 2007, 348).

11.2.1 Šperky

Pro dobu laténskou jsou také typické různé typy spinadel, součásti krojů a osobní ozdoby. Z těchto předmětů jsou významné především spony a kruhové šperky, které nám díky své detailní klasifikaci mohou pomoci při zjištění relativní chronologie (Venclová a kol. 2008, 106).

11.2.1.1 Spony

Pro dobu laténskou je typická výroba nejen spon železných, ale také bronzových, o nichž budeme blíže mluvit v kapitole o bronzových artefaktech. Postupně dochází ke změnám konstrukce od spon s volnou patkou, s připojenou patkou, tzv. spojené konstrukce až po spony s rámcovým zachycovačem (Venclová a kol. 2008, 106).

Menší kolekce spon byla objevena během výzkumu J. Břeně na oppidu Třísov, přičemž musím zmínit, že mezi nimi byly také spony vyrobené z bronzu. Z počtu 33 dochovaných celých spon bylo 26 vyrobených ze železa a také byly nalezeny 4 železné jehly a 2 části (Břeň 1966, 61 – 67). Ovšem celkové množství zde nalezených spon činí 120 kusů včetně jejich fragmentů. Několik spon patřilo ke středoláténské konstrukci, přičemž do této skupiny spadají rovněž dvě spony typu Kostrzewski D a E (Karasová 2002, 228, 230, 250).

Mezi pozdně laténské železné spony z Třísova jsou zařazeny dvě jednoduché drátěné spony a pět typu Nauheim (Obr. 37). Během výzkumů bylo nalezeno celkem pět lžičkovitých spon a fragment spony typu Kostrzewski, stejně jako několik fragmentů spon typu Almgren 65 (Karasová 2002, 236, 240, 244).

Jednotlivé nálezy spon uvádí již Josef Ladislav Píč ve svých syntézách. Jedná se především o artefakty objevené v mohylách, např. u Plava nad Malší, na Hradišti u Škvořetic na Blatensku či u Hradiště poblíž Písku (Dubský 1932, 19 – 20). Některé spony byly rovněž součástí žárových bojovníckých hrobů, například dvojkuličková spona spojené konstrukce (Fröhlich 1984, 188). Rovněž na některých sídlištích máme doloženy nálezy spon, například na osadě Chlum – Bezdědovice, kde byly objeveny pozůstatky šesti spon (Siblík 1913, 115). Nalezeny byly fragmenty spon typu Ornavasso či Kostrzewski D/E (Michálek 1999, 60 – 61). Dva zlomky spon se střečovitým lučíkem a zpět zahnutou patkou pocházejí ze zahloubené chaty u Radčic, jsou datovány do LT B1a (Michálek 2005, 53).

11.2.1.2 Ostatní šperky

Mezi další ozdoby, které lze objevit na laténských lokalitách, patří převážně kruhový šperk. Do této skupiny řadíme, dle způsobu jakým je daný artefakt nošen, nákrčník, náramek, nápažník či nánožník. Rovněž lze zmínit také jehlice (Venclová a kol. 2008, 107).

Jeden železný kroužek byl objeven při výzkumu objektu u Strakonice (Michálek 1990, 16). Doklad železného prstenu se štítkem, do kterého měla být pravděpodobně zasazena gema, známe z oppida Třísov, odkud se tento předmět zachoval ze tří čtvrtin (Kysela 2011, 172).

11.2.2 Nástroje

Mezi nástroje doby laténské patří sekery s větším ostřím a delší tulejí, druhý typ má širší většinou jednostranně nabroušené ostří a také kratší tulejku. Naposledy zařazeným typem je sekera s příčným otvorem a listem s ostřím. Jedná se o nástroj různé funkce, kromě oblasti truhlářství či tesařství byly využívány také v dalších aspektech života v pravěku, například při těžbě dřeva (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 142).

Součástí výbavy domácnosti doby laténské byly kromě seker rovněž zemědělské nástroje jako kosa či srp, různé stavební součásti, mezi něž patří především skoby, hřeby či některá kování. Taktéž musíme počítat s nástroji, jako jsou dláta, nože či nebozez (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 142). Velký soubor železných nástrojů byl objeven jako depot v Bezdědovicích na Blatensku. Součástí byla kovářská kladiva, sekery s pravoúhlou tulejí, motyka s otevřenou tulejí, nože s plochou čtyřstrannou rukojetí, pérové nůžky, různé hřeby a typy skob (Venclová 1999, 8 – 12). Další sekera s neuzavřenou tulejkou a roztepanými laloky byla nalezena v druhém depotu nalezeném na katastru Bezdědovic za pomoci detektoru kovů. Ojedinelý nález sekery s neuzavřenou tulejí, roztepanými laloky a vějířovitě rozšířeným ostřím byla objevena na lokalitě Hospříz na Jindřichohradecku a také Krašovice na Písecku (Obr. 38; Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 130, 132 – 133).

Značné množství železných nástrojů bylo nalezeno při výzkumu oppida Třísov. Nejčastěji nacházenými byly nože s jazykovitou rukojetí, dále dva typy šidel zhotovených z tyčinky, stejně jako dláta s jedním koncem zakončeným hrotem a druhým roztepaným. Sekera byla objevena pouze jedna zastupující typ s pravoúhle otevřenou tulejkou

(Břeň 1966, 110 – 111). Unikátní je nález čepele výhňové lopatky, která byla objevena na jižní akropoli třísovského oppida při provedení mikrovrypu. Další nález výhňové lopatky byl součástí depotu objeveného v Bezdědovicích (John 2012, 261). V objektu u Strakonice bylo objeveno dláto s kruhovitě roztepanou hlavicí a také fragmenty identifikované jako šídla (Michálek 1990, 16).

V době laténské se také objevují nástroje využívané při chovu ovcí, jde převážně o nůžky na stříhání vlny. Jeden fragment tohoto nástroje byl nalezen na oppidu Třísov (Břeň 1966, 110). Další železné pérové nůžky byly objeveny ve výbavě žárového hrobu z Třebohostic na Strakonicku (Michálek 1985, 290).

Součástí výbavy domácností jsou rovněž hřebíky, které lze podle tvaru hlavičky rozdělit do několika typů: s půlkulovitou či s kruhovou hlavicí nebo také hlavicí kvádrového tvaru. Dále byly nalézány různé svorky či skoby, také jehly k sešívání oděvů byly součástí inventáře domácností. Máme doloženo také několik železných klíčů, které jsou děleny do několika typů (Břeň 1966, 112 – 113). Několik železných hřebů a skob pochází ze sídliště v Bezdědovicích (Obr. 39; Michálek 1999, 61). Očko západky, jenž bylo součástí pérového zámku, bylo součástí depotu z Bezdědovic 3, stejně jako nálezů z oppida Třísov. Z výše zmiňovaného depotu pochází také plochá plechová kování kruhového či obdélného otvoru, která byla nejspíše částí kování zámku (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 144).

11.2.3 Zbraně

Četné množství železných zbraní se nachází především v žárových hrobech, jež se nacházejí v oblasti jižních Čech. V bojovníckých hrobech se nachází bohatší výbava, například meče se zdobenými pochvami, také dlouhá kopí, jejichž části byly vyzvednuty ze žárových hrobů, které byly často uloženy do plášťů starších mohyl (Michálek 1985, 293). Zajímavým dokladem jsou nálezy mečů, které byly nacházeny v hrobech uložených

do mohylových plášťů a byly stočeny v ohni tak, aby nemohly být již dále použity (Dubský 1932, 22). Jeden artefakt tohoto typu byl vyzvednut z hrobu v Řepči (Obr. 40) na Táborsku (Michálek 1985, 290).

Ze žárového hrobu ze Semic máme doložený dvojsečný meč, k němuž se ve fragmentech dochovala i plechová pochva. Součástí bojovnícké výbavy byl také hrot kopí, který měl tvar vrbového listu a bylo na něm výrazné středové žebírko (Fröhlich 1984, 188). Také zde bylo objeveno kování štítu (Michálek 1985, 290).

Hroty kopí byly objeveny v hrobech z Řepče na Táborsku, Semic na Písecku a Třebohostic na Strakonicku (Michálek 1985, 290). Hrot oštěpu s užším listem se středovým žebrem a s dutou tulejkou byl objeven v Podolí I společně se sekerkou s neuzavřenou tulejkou a šipkou se zpětnými křídélky, která nebyla dochována. Další šipky s křídélky a tulejkou pocházejí například z lokalit Modlešovice na Strakonicku či Třísov (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 143).

V Chlumu – Bezdědovice byl nalezen jeden větší a jeden menší nůž a také fragmenty dvou nožů (Siblík 1913, 115). Rovněž na Třísově byly objeveny pozůstatky zbraní, ovšem v porovnání s množstvím nalezených nástrojů jde o velmi malý počet. Jednalo se o okrajová kování pochvy, článek meče, několik hrotů kopí a šípy (Břeň 1966, 115).

11.3 Bronzové artefakty

11.3.1 Kruhové a ostatní šperky

Mezi nálezy patří také bronzové kruhy, které byly nošeny jako nákrčník, nápažník či nánožník (Dubský 1932, 23). Na lokalitě Obří hrad u Studence byl nalezen kroužek, který byl určen jako prsten (Slabina – Waldhauser 2001, 452). Ty byly běžnou součástí keltského šperkařského inventáře (Svobodová 1985, 656).

Fragment náramku čočkovitého průřezu a dvou kroužků kosočtverečného průřezu pocházejí z objektu u Strakonic. První z nich měl po obvodu žebírko a po stranách rýhy a druhý byl hladký (Michálek 1990, 16). Dalším typem je náramek s vývalky a žlábký po obvodu, který byl nalezen například ve Křtěticích na Strakonicku či v žárovém hrobu v Modlešovicích (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 141). Několik jednoduchých bronzových kroužků bylo objeveno při výzkumu oppida Třísov, jednalo se o jednoduché kroužky vyrobené z tyčinky (Břeň 1966, 104).

Unikátním nálezem je bronzový závěsek s řetízky (tzv. typu Weiskirchen) nalezený při výzkumu chaty u Radčic-Vodňan. Je složen z bronzového terče a železné podložky, která měla tvar maltézského kříže (Michálek 2005, 46). Fragment závěsku byl objeven také při výzkumu lokality Třísov, který byl vyroben z tordované tyčinky s roztepanými konci do trojúhelníkového tvaru (Břeň 1966, 105). Zajímavý a v prostoru jižních Čech jedinečný je nález bronzové spirálovité náušnice, jež byla nalezena na katastru obce Sedlec na Českobudějovicku. Náušnice (Obr. 41) má tvar tzv. „beraního rohu“ a na její vnitřní straně je dochováno příčné rýhování. Nález byl datován do přelomu starší a mladší doby železné (John – Štěpánek 2012, 243).

11.3.2 Spony

Bronzové spony jsou nalézány nejen v sídelních areálech, ale rovněž pohřebních. Tyto artefakty, stejně jako například kruhové šperky či železné předměty, jsou nedílnou součástí výbavy žárových hrobů. Z chronologického hlediska jsou pro období LT B2 a LT B2/C1 charakteristické mladší varianty spon duchcovských, münsingenských a také spony s kuličkou na volné patce. Pro stupeň LT C1 jsou už typické spony spojené konstrukce s dvoukuličkovitými vývalky nebo s patkou připojenou k lučíku (Michálek 1985, 292 – 293).

Z jednotlivých žárových hrobů máme tedy nálezy duchcovských spon se zploštělou kuličkou a dvěma vývalky po stranách a s volnou patkou, například Cehnice (Dubský 1949). Někdy se na kuličce vyskytuje rovněž výzdoba jako v případě hrobu z Čimelic. Během výzkumu na lokalitě Zbonín (Michálek 1977a, 7) byla nalezena spona münsingenská s diskovitou patkou, která byla zdobena soustřednými kružnicemi. Dále byly nalezeny spony s členěnými vývalky a volnou patkou či s klenutým lučíkem a zploštělou kuličkou (Michálek 1985, 276, 278, 291).

Několik bronzových spon bylo nalezeno na lokalitě Třísov společně se sponami železnými. Středoláténské spony byly zachovány pouze ve fragmentární podobě, například destičkovitá spona ze západní brány (Karasová 2002, 230, 234). Jednalo se o dvě spony spojené konstrukce vyrobené ze slabšího drátu (Břeň 1966, 62 – 67), a dále o několik spon nauheimských, které spadají do pozdně laténské produkce (Karasová 2002, 236). Rovněž ze sídliště v Bezdědovicích máme doložen nález bronzové spony nauheimského typu (Michálek 1999, 60).

11.3.3 Bronzové nádoby

Krom nádob keramických jsou rovněž doloženy i nádoby, jež byly vyrobeny z bronzu. Jedná se o nejčastěji nacházené antické importy, které byly dochovány převážně v menších fragmentech a podle typu je rozdělujeme do skupin na vědra, konve, pánve, cedníky či naběračky (Svobodová 1983, 656).

Některé byly objevené v časně laténských knížecích mohylách, jako například na Hradišti u Písku, kde došlo k nálezu zobákovité konvice (Dubský 1949, 243) s figurální ataší (Obr. 42; Obr. 43). Také odsud máme zachovanou rukojeť konvice s hadovitou ataší, která se objevuje na těchto předmětech poměrně často (Chytráček 1983, 434, 446). Bronzové nádoby jsou ve většině případů považovány za importy z jihu, především z oblasti Itálie (Venclová a kol. 2008, 110). Ze dvorce u Strakonice pochází

nález dvou bronzových oušek a fragment plechu, které mohly pocházet ze stejné nádoby (Michálek 1990, 15).

Máme také doloženy pozůstatky bronzových nádob na oppidech. Na Třísově byl objeven fragment rukojeti pánve (Břeň 1975, 124), s esovitě prohnutou tyčinkou, na jejímž konci je vyobrazena ptačí hlavička. Lze ji zařadit mezi tzv. aylesfordské pánve (Obr. 44), neboli Eggersův typ 130, pro které je typické široké, ploché dno. Jsou nízké a jejich okraj je zdoben rytím (Svobodová 1983, 660). Podle J. Wenera nejspíše sloužily k omývání rukou. S touto hypotézou moc nesouhlasí S. Rieckhoffová. Zmiňovaný fragment je dochován v délce 143 mm a šířce 34 mm (Kysela 2011, 163, 166). Rovněž byla zachycena nožka nádoby a držadlo poháru (Břeň 1966, 106). Také zde byla nalezena část okraje bronzového plechu, který nebyl blíže identifikován a dvě opěrky pro palec patřící k cedníku. (Kysela 2011, 164 – 165).

11.3.4 Ostatní bronzové artefakty

K předmětům vyrobeným z bronzu patří litá kolečka s loukotěmi a otvorem uprostřed. Jedno bylo nalezeno například při průzkumech detektorem kovů na lokalitě Bechyňská Smoleč na Táborsku. Tato kolečka mají většinou hladký obvod, ovšem menší exempláře jsou ozubené. Nálezy jsou řazeny mezi osobní amulety (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2002, 129), které jsou popisovány jako menší předměty a jsou zastoupeny většinou závěsky. Objevují se většinou na sídlištích a byly nalezeny také v souborech z oppid. Soubor těchto tzv. amuletů (Obr. 45) byl získán z oppida Třísov na Českokrumlovsku. Předměty tohoto typu jsou charakterizovány bronzovými kolečky s loukotěmi, které byly zastoupeny devíti kusy. Z dalších artefaktů lze jmenovat trojúhelníkové závěsky s tordovanou závěsnou tyčinkou, na kterých se vyskytuje výzdoba soustřednými kroužky. Někdy jsou tyto závěsky považovány za tzv. škrabky, jakožto předměty užívané k osobní hygieně (Hlava 2009, 115, 118). Z oblasti Strakonicka máme doložen závěsek opasku z lokality

Míreč, jež měl tvar kuželky s kroužkem (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2002, 129, 140 – 142).

Mezi dalšími předměty nalezenými na lokalitě Třísov nesmíme opomenout ani nález šesti fragmentů bronzových tabulek, které byly na jedné straně vyhlazené a tyto zlomky byly identifikovány jako zrcadla. Mezi artefakty byly také objeveny předměty, jež byly J. Břeněm interpretovány jako nástroje lékařské povahy tzv. instrumentaria, jedná se o dva bronzové skalpely nebo též nožíky. Spíše lze mluvit o nožících, jejichž funkce je celkem nejasná a u jednoho není jisté, zda se jedná o hotový předmět (Kysela 2011, 169 – 172).

11.4 Zlaté a stříbrné artefakty

Ze zlatých artefaktů máme doloženy především nálezy šperků. Na lokalitě Hradiště poblíž Písku bylo při rozvážení mohyl objeveno krom dalších artefaktů také několik zlatých předmětů (Obr. 46). Jedná se o dvě loďkovité náušnice (Obr. 47), dva masivní kruhy, závitek nebo drát. Mezi zlaté artefakty samozřejmě patří také zlaté mince, ovšem z této lokality máme doložen pouze jeden statér s vyobrazení kance. Artefakty spadají do období časného laténu a pocházejí z knížecí mohyly (Kudrnáč 1971, 41 – 42; Michálek 1977, 635, 638). Zde nalezené loďkovité náušnice byly vyrobeny z tenkého plechu a na okraji měly dvojité rýhy, mezi nimiž se nalézaly pásy drobných rýh (Michálek 1977, 638).

Ze stříbrných předmětů máme zachovaný stříbrný cedník a záponku, které byly nalezeny rovněž z časně laténské knížecí mohyly z Hradiště u Písku (Chytráček 1983, 446). U cedníku nám chybí rukojeť, jež byla odlomena, ovšem záponka byla nalezena celá. Je pro ni typické kroužkové zakončení (Michálek 1977, 638).

Mezi další artefakty, které byly vyrobeny ze stříbra nebo zlata, je potřeba řadit především mince, o kterých pojednává kapitola 11.8.

11.5 Skleněné artefakty

Mezi skleněnými artefakty se po celou dobu laténskou vyskytují korále a náramky, přičemž skleněné náramky jsou typické až od stupně LT C1. Pro stupeň LT C2-D1 je charakteristické značné rozšíření nejrůznějších typů skleněných předmětů včetně nádob (Venclová a kol. 2008, 113).

Co se týče barvy skleněných artefaktů, převládají většinou kobaltově modré předměty, které jsou typické od LT C1. Méně časté je sklo fialové či bezbarvé (Michálek – Venclová 1994, 578).

Mezi četné nálezy vyrobené ze skla patří bezpochyby korále, které jsou různých typů. Na počátku se objevují ještě typy z pozdní doby halštatské, z nichž jde převážně o korálky s modrobílými očky, modré korálky s bílou vlnicí nebo monochromní (Venclová a kol. 2008, 114). Z lokalit na Strakonicku byly získány např. žluté korále s modrobílými očky (Michálek – Venclová 1994, 566). Korály byly také objeveny ve starších mohylách, např. u Chraštic či Leskovic. Jedná se o žluté korále s modrými očky (Dubský 1932, 26). Také byl objeven modrý skleněný korál soudečkovitého tvaru ze sídliště u Turné (Dubský 1932, 26). Od LT C2 se vyskytuje zvláštní typ korálků tzv. prstencové, které mají větší rozměry, jedná se o skleněné předměty typické pro pozdní dobu laténskou (Venclová 1990, 135). Několik prstencových korálů bylo získáno při povrchových sběrech provedených na Strakonicku (Michálek – Venclová 1994, 566). Několik skleněných korálů bylo rovněž mezi nálezy z třísovského oppida (Obr. 48), mezi nimiž byly rozpoznány dva typy. Prvním byly korále prstencové z kobaltově modrého či karmínově červeného skla doplněné o barevné ornamenty (Břeň 1966, 118). Venclová určuje nálezy prstencových korálů z Třísova jako typ 23 (s bílou výzdobou), který je nejvíce zastoupeným typem prstencového korále. Dále je zde zastoupen typ 25, který je modré barvy a může se na něm vyskytovat kombinovaná výzdoba žlutou a hnědou barvou nebo bílou, žlutou a fialovou barvou (Venclová 1990, 140, 142). Dalším typem jsou

soudečkovité korále jednobarevné či zdobené složitým ornamentem (Břeň 1966, 118 – 119), například propletené šroubovice (Kysela 2011, 172).

Mezi další nálezy vyrobené ze skla patří náramky, které se vyskytují od LT C1. Pro toto období jsou charakteristické náramky se šikmými žebry a výzdobou nebo také bradavkovité. Později se prosazuje typ perličkovitý a na konci LT C1 s pěti žebry a výzdobou vlnicí (Venclová 2008 a kol. 114). Několik náramků výše uvedených typů bylo nalezeno na Strakonicku (Obr. 49), např. náramky s pěti žebry (Hornosín, Strakonice) nebo se šikmými žebry doplněné žlutou či bílou vlnicí (Modlešovice). Rovněž zde byl objeven i náramek perličkovaný (Bavorov, Katovice) či bradavkovitý (Hájská). Tyto nálezy pochází především z povrchových průzkumů či záchranných výzkumů z oblasti Strakonicka (Michálek – Venclová 1994, 558 – 562, 566). Jeden náramek byl nalezen v osadě u Kbelnice či v mohyle u Babin nedaleko Horažďovic (Dubský 1932, 26). Fragment skleněného náramku byl také nalezen u Dolního Bukovska na Třeboňsku nebo v revíru Těšínov na Protivínsku (Dubský 1949, 249). Několik fragmentů skleněných náramků bylo objeveno při výzkumu na lokalitě Třísov, přičemž podle tvaru jej lze rozdělit do dvou typů. Prvním typem jsou náramky jednoduché tyčinkové, které mají trojúhelníkový průřez se zaoblenými rohy. Tento typ byl vyroben z karmínově červeného nebo fialového skla. Další typ náramku tzv. proužkový byl vyroben z tmavě modrého skla (Břeň 1966, 117 – 118).

Výjimečně můžeme nalézt také fragmenty skleněných nádob, přičemž se jednalo převážně o menší nádoby (Venclová a kol. 2008, 116). Jeden skleněný průsvitný modrý úlomek byl nalezen na oppidu Třísov. Jednalo se s největší pravděpodobností o dno nějaké nádoby (Břeň 1966, 120), který byl vyroben z litého skla. Na této lokalitě byly objeveny dva další zlomky nádoby, které byly s největší pravděpodobností vyrobeny ze skla foukaného. Nádoby byly vytvořeny z kobaltově modrého průsvitného skla a jeden fragment byl z čirého průhledného skla. Na jednom ze střepů jsou patrné lineární škrábance a menší bodové důlky (Kysela 2011, 174).

11.6 Švartna

Švartnou označujeme černý materiál, který byl využíván na výrobu tzv. švartnových kruhů. Surovina byla těžena v oblasti Loděnického potoka v LT B2-C1, odkud byl vyvážen v rámci střední Evropy (Michálek – Venclová 1994, 578). Z tohoto materiálu byly vyráběny především různé kruhy, které se nosily jako náramky či nápažníky, popřípadě prsteny či závěsek u menších kroužků (Venclová a kol. 2008, 117).

Několik nálezů vyrobených ze švartny bylo objeveno také v jižních Čechách. Největší počet švartnových kruhů obsahovala lokalita Modlešovice. Jedná se o typ žebrovaný, který je datován do stupně LT C1. Z dalších lokalit na Strakonicku stojí za zmínku Přešťovice či Hoštice, kde byl nalezen švartnový středový kotouček, který vznikl při výrobě kruhu (Michálek – Venclová 1994, 578 – 579). Fragment podélně žebrovaného náramku, který byl vyroben ze švartny, byl objeven na lokalitě Bechyňská Smoleč (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 129). U obce Krč na Písecku byly objeveny dva výřezky (Waldhauser 2007, 49).

11.7 Kamenné artefakty

Kámen nebyl využíván pouze jako stavební materiál, ale také jako surovina na výrobu některých artefaktů. Mezi typické kamenné předměty doby laténské patří především mlecí zařízení. V období Lt B a někde i do Lt C1 byly využívány drtidla, která sestávala z drticí podložky s těrkami (Venclová a kol. 2008, 117). Drtidla máme doložena na řadě laténských sídlišť, například na Kapsově Lhotě, Milejovicích, či Podolí (Dubský 1949, 282, 286, 291).

Na konci Lt B2 se začíná objevovat rotační žernov, který je typický od Lt C1 a je tvořen ležákem a běhounem (Venclová a kol. 2008, 118). Spodek žernovu objevil J. Siblík na lokalitě Chlum – Bezdědovice (Siblík 1913, 115), několik dalších těchto částí žernovů (ležáků) bylo vyzvednuto z obytné jámy z Cehnic na Strakonicku (Dubský 1917, 189).

Dalšími typy kamenných předmětů jsou brousky či závaží (Venclová a kol. 2008, 118 – 119). Tři brousky, jež byly vyrobeny z pískovce, byly nalezeny při výzkumu Chlumu – Bezdědovice (Siblík 1913, 115). Další čtyři brousky (Obr. 50) byly objeveny v pozdně laténské chatě u Strakonice. Dva měly hranolovitý a dva válcovitý tvar (Michálek 1990, 17). Další čtyři artefakty tohoto typu, které byly vyzvednuty z chaty nalezené u Radčic, měly všechny hranolovitý tvar (Michálek 2005, 46). Taktéž máme doložen kulatý brousek nalezený společně se sedmi čtyřhrannými, jež byly objeveny v Cehnicích (Dubský 1917, 189).

11.8 Mince

V oblasti jižních Čech bylo objeveno několik keltských mincí, ovšem nejedná se o časté nálezy. Ve sledované oblasti jsou rozmístěny celkem rovnoměrně, nikde nebyla zjištěna větší koncentrace těchto artefaktů. Otázkou jsou objevy depotů keltských mincí v Novosedlech a Protivíně (Militký 1995, 54). V Novosedlech byl nalezen soubor zlatých keltských mincí, jež byly uloženy v nádobě. Jedná se o mince neznámého typu, které jsou doloženy také z Protivína a byly nalezeny za neznámých okolností (Radoměřský 1955, 56, 62).

Pokud jde o domácí ražby, převažují většinou zlaté bójské ražby. Z vzácnějších objevů mincí tzv. vedlejších řad jsou doloženy statéry typu hlava bojovníka / Athéna – Alkidemos či „kanec – mužik“. Mladší ražby charakterizují statéry mušlového typu. Dále jsou zde zastoupeny drobné stříbrné mince, z nichž jsou doloženy i mince tzv. stradonického typu s hlavou a koníčkem, které byly nalezeny na třísovském oppidu (Militký 1995, 56).

V jižních Čechách bylo objeveno také několik mincí cizích ražeb. Např. z třísovského oppida máme nálezy postříbřeného quináru severních Helvéciů a také mince norických Keltů, vyrobené ze stříbra. Nálezy těchto mincí jsou pro archeologii významné kvůli zkoumání obchodních tras se vzdálenými oblastmi (Militký 1995, 56).

Pokud jde o materiál, v nálezech mírně převažují stříbrné mince, především když vyloučíme předměty z depotů. Jako forma platebního oběživa převládají menší stříbrné nebo bronzové mince, zlaté pak zastupují mince nejmenších hodnot (Militký 1995, 56). Máme doloženy nálezy třetinek, osminek a čtyřadvacetinek statérů (Castelin 1963, 42). K ražbě mincí docházelo na našem území ve stupních LT C1-D1, přičemž bylo zapotřebí získat potřebný materiál a mít potřebné znalosti k jejich výrobě (Waldhauser 1995, 619). Značný nárůst v ražbě mincí byl pozorován především v souvislosti s budováním oppid (Militký 2008, 124).

Materiál mohl být získáván různými způsoby, jednou z možností je využívání zlata narýžovaného z říčních toků. Část byla s velkou pravděpodobností importována, nejspíše tak docházelo prostřednictvím makedonských mincí. Mincovníctví bylo prováděno zpočátku především na otevřených sídlištích a později na opevněných areálech, hlavně na oppidech (Waldhauser 1995, 620).

Nálezy jednotlivých mincí statéru typu mušlového byly objeveny na lokalitě Chvaletice na Písecku, mezi další patří Mirovice, Prachatice, Týn nad Vltavou či Třisov. Na lokalitě Hradiště na Písecku byl nalezen statér typu „kanec – mužík“. V oblasti jižních Čech byly objeveny také mince tzv. stradonického typu na oppidu Třisov (Radoměřský 1955, 67; Militký 1995, 35 – 38). Mezi lokality s nálezy patří také okolí Sušice (Kudrnáč 1971, 42). V Mirovicích a Písecku byly objeveny tři či čtyři zlaté mince, z čehož jedna byla mušlového typu a ostatní patřily mezi tzv. přechodný typ (Radoměřský 1955, 53).

Soubor 11 mincí z keltského prostředí byl nalezen na lokalitě Obří hrad u Studence na Prachaticku (Obr. 51), ovšem osm z nich bylo přehodnoceno jako soudobá falza. K původním ražbám jsou řazeny dvě bronzové numidské mince, které byly raženy mezi roky 208 – 148 př. n. letopočtem. Jedná se o nejvzdálenější importy mincí. Rovněž byl objeven jeden stříbrný quinár typu Kaletedoy z oblasti Galie (Militký 2001, 463, 465). E. Kolníková považuje celý soubor mincí nalezený na Obřím hradě

za originály (Kolníková 2002, 20). Na Třísově bylo celkem nalezeno 6 mincí, mezi nimiž byl statér mušlovitých řad, dvě mince stradonického typu a jihobavorský guinár. Rovněž zde byla objevena norická a galská mince (Militký 2008, 126).

11.9 Depoty

Depoty nebo také rituální poklady jsou definovány jako jednorázově uložené předměty, které byly uskladněny v oblastech, odkud je nebylo možno znovu vyjmout. V době laténské se ukládání depotů objevuje v období LT C2-D1. Jistý problém představuje rozlišení depotů rituálních a tezauračních (Michálek 2007, 63).

Jedním z nejvýznamnějších depotů je tzv. keltský poklad z Bezdědovic na Blatensku. Byl nalezen v červnu 1997 při těžbě hlíny asi 600 metrů SSV od kapličky v Bezdědovicích. Byl uložen přibližně 500 metrů jihovýchodně od laténského sídliště, které objevil roku 1913 J. Siblík (Michálek 1999, 6). Přibližně 1500 m SSV od prvního depotu byl nalezen další soubor, který je uložen v soukromé sbírce V. Spálenského a byl objeven za pomoci detektoru kovů (Michálek 2009, 14). Na katastru Bezdědovic byl objeven rovněž třetí soubor železných předmětů, který byl uložen na svahu v lese Dubina přibližně 40 až 50 m jihozápadně od prvního depotu. I tento soubor byl nalezen díky detektoru kovů a byl uložen v Městském muzeu Blatná (Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 130).

První depot se skládá ze 48 celých předmětů a 137 fragmentů, ovšem některé předměty mohly být poškozeny při nález. Celková hmotnost činí 7153,5 gramů. Nález se skládá z nástrojů na zpracování kovů a dřeva, nářadí zemědělského a domácího rázu (Obr. 52; Obr. 53). Rovněž zde byly nalezeny různé části vozů a součásti koňského postroje, stejně jako několik amorfních zlomků (Michálek 1999, 37). Druhý soubor, který byl objeven na katastru Bezdědovice, sestával ze železné sekery s tulejkou, šipky s tulejkou a zpětnými křidélky, kováním zámku a železným kroužkem. Třetí soubor obsahoval osm železných předmětů,

z nichž 4 byly kování zámku, 3 větší hřeby s hlavicí čtvercového tvaru a očkem závlačky, jež patřilo k pérovému zámku (Michálek 2009, 14; Fröhlich – Michálek – Jiřík 2011, 129 – 130).

12 DATOVÁ BÁZE

Databázové systémy jsou v archeologii využívány z důvodů práce s velkým množstvím dat, které je potřeba zaznamenat a následně je zpracovat. Jedná se o software, díky němuž je možné s těmito daty dále pracovat, různě je editovat a třídit, je možné je využít při početních operacích a zpracovat je do podoby různých výstupů (Kuna et al. 2004, 419). Pokud jde o samotnou strukturu databáze, může mít podobu pouze jedné tabulky, která sestává z jednotlivých řádků (objektů deskriptivního systému) a sloupců (polí či deskriptorů deskriptivního systému) (Neustupný 1994, 124). Rovněž může být tvořena několika tabulkami, které jsou mezi sebou navzájem propojeny relacemi. Dnešní doba nám umožňuje pracovat s velkým množstvím různorodých dat, od dat alfanumerických, přes data obrazová, až po prostorová. V našem oboru jde především o zaevidování a práci s primárními a sekundárními daty. K vytváření databází jsou používány například tabulkové procesory, jako je MS Excel, který je v této oblasti nejrozšířenějším typem. V současnosti jsou využívány různé typy databázových programů, z nichž lze jmenovat dBase či MS Access (Kuna et al. 2004, 419).

Součástí diplomové práce je rovněž databáze, která je zaměřena na sídelní areály doby laténské. Vstupní data byla získána z řady článků o archeologických výzkumech provedených v oblasti jižních Čech. Rovněž byly v rámci získávání dat využity některé soupisy archeologických lokalit získaných z povrchových sběrů či jako soupisy lokalit zaměřujících se na specifickou problematiku. Dalším zdrojem dat byly soupisy Výzkumy v Čechách. V práci nejsou zaneseny informace o všech lokalitách obytného charakteru, jejich počet je určen množstvím pramenů, jež byly získány a zpracovány (viz. Kapitola 15.1).

Databáze je tvořena čtyřmi tabulkami, které jsou vzájemně propojené relací 1:N a byla vytvořena v programu Microsoft Access 2003. První tabulka, která nese název „Lokalita“, se sestává z typických deskriptorů, především název lokality, okres, poloha, kde je podrobněji zaznamenáno umístění sídelního areálu v prostoru, číslo mapového listu a koordináty a samozřejmě nesmí chybět souřadnice X_JTSK a Y_JTSK, které budou později využívány při práci s GISy. Souřadnice byly dohledány v Archeologické databázi Čech 2010. U lokalit, které nebyly v databázi nalezeny přímo, ale v literatuře měly informace o koordinátách na Základních mapách 1:10 000, byly tyto koordináty převedeny v programu CoordTrans do podoby JTSK. Pokud nebyly informace v člancích uveřejněny, pak byly souřadnice dohledány na geoportale ČÚZK (geoportal.cuzk.cz). Dalšími deskriptory je typ sídelního areálu, datace. Tabulku doplňují deskriptory nadmořská výška, badatelé, kteří na uvedené lokalitě prováděli výzkum, a citace literatury, ze které byly informace do databáze získány. Rovněž je zde deskriptor pro případné poznámky, které nespádají pod žádný z vyhrazených deskriptorů. V současné době je v tabulce celkem 190 záznamů. Tabulka Lokalita je provázána za pomoci relace 1:N s tabulkou Objekt a také s tabulkou Nálezy mimo objekty.

Tabulka s názvem „Objekt“, s celkovým počtem 213 záznamů, je tvořena kardinálními deskriptory délka, šířka a hloubka, jejichž hodnoty jsou určeny maximálními rozměry objektu a jsou vyjádřeny v metrech. Další deskriptory jsou již nominální, jedná se o tvar objektu, typ objektu a jeho funkci, pokud je známa. S tabulkou Objekt je za pomoci relace 1:N propojena tabulka „Nálezy“ s 337 záznamy. V této tabulce je deskriptor určující o jaký druh artefaktu se jedná z hlediska materiálu (keramika, sklo, bronzový či železný artefakt atd.). Rovněž je zde deskriptor pro případné poznámky k artefaktu, především určení, o jaký typ se jedná.

Poslední tabulka, obsahující 184 záznamů, nese název „Nálezy mimo objekt“, jsou do ní zaneseny druhy nálezů, které byly objeveny při povrchovém výzkumu či drobných sondážích. Mezi deskriptory patří druh

nálezu, kontext (zda byl učiněn při povrchovém sběru či sondáži) a poznámka. V kontextu je někdy zanesen údaj Povrchový sběr/Sonda, pokud byl tento druh nalezen na lokalitě jak při povrchovém sběru, tak při sondáži. Učinila jsem tak z důvodu, aby nebyly některé údaje zaneseny do databáze dvakrát a nedocházelo tak ke zkreslení výsledků.

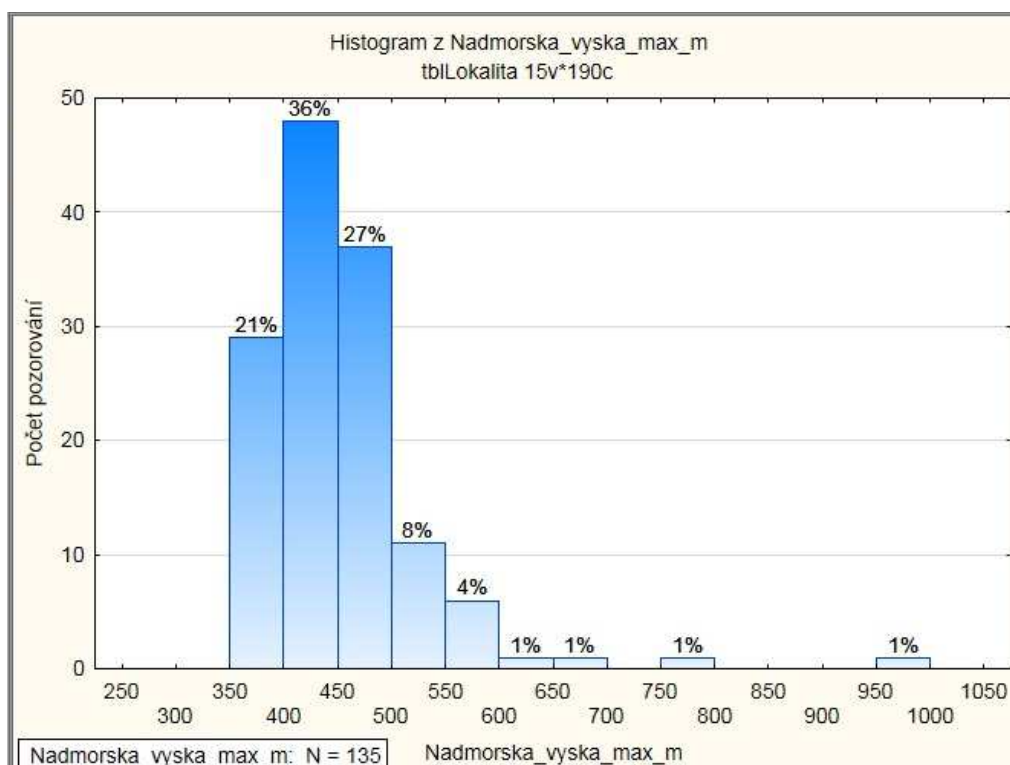
13 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH VÝSLEDKŮ

Pro vyhodnocení dat, která byla shromážděna v databázi, bylo využito základních statistických metod, které byly provedeny v programu Statistica 10. Struktura databáze a jejích jednotlivých tabulek je popsána v předchozí kapitole (kap. 12). V rámci sledované problematiky bylo využito geografického informačního systému ArcMap 9.3, ve kterém byly do mapy zaneseny souřadnice areálů, které byly zaznamenány v databázi a které zobrazují rozmístění sídel ve zkoumaném prostoru.

13.1 Nadmořská výška areálů

Z hlediska informací o nadmořské výšce bylo pro jejich vyhodnocení využito metod základní statistiky, za pomoci které byla vytvořena tabulka popisné statistiky. Z ní je patrné, že z celkového množství 190 záznamů je platných 135 položek, což tvoří 71 procent zkoumaného vzorku. U ostatních lokalit nebyly údaje zaznamenány. Vypočítaná průměrná hodnota nadmořské výšky činí 453 m n. m., přičemž medián je 436 m n. m. a hodnota směrodatné odchylky je 76,4 m. Nejnižší zaznamenaná hodnota je 360 m n. m. (lokalita Zvíkovské Podhradí) a maximální nadmořská výška je 980 m n. m. (lokalita Obří hrad u Studence). Pro názorné zobrazení byl vytvořen histogram, ze kterého je patrné, že nejvíce zaznamenaných areálů bylo situováno v nadmořské výšce mezi 400 až 450 m n. m., což tvoří 36 procent záznamů. Areály jsou situovány převážně v nadmořských výškách v rozmezí mezi 350 až 500 m n. m., jen několik se jich vyskytuje v nadmořských výškách nad 500 m n. m. a v oblastech nad 600 m n. m. jsou lokalizovány zcela výjimečně.

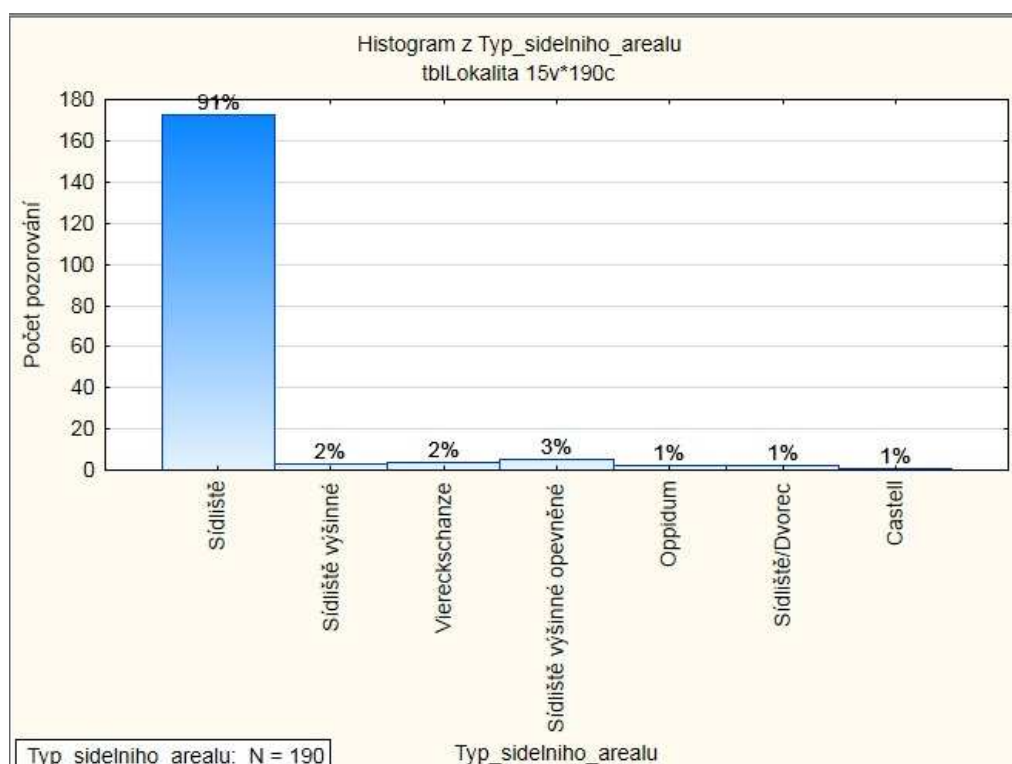
Proměnná	Popisné statistiky (tblLokalita)						
	N platných	% plat. pozor.	Průměr	Medián	Minimum	Maximum	Sm.odch.
Nadmorska_vyska_max_m	135	71,05263	453,3037	438,0000	360,0000	980,0000	76,36206

13.2 Zastoupení sídelních areálů

Dále bylo sledováno, které typy areálů rezidenčního charakteru se v rámci sledovaného území nejčastěji vyskytovaly v době laténské. Pro zpracování dat bylo použito metod základní statistiky, v níž byla vytvořena tabulka četností, která ukazuje nejen početní, ale rovněž procentuální zastoupení jednotlivých typů areálů. Z výsledků je patrné, že ze 190 zaznamenaných lokalit je 173 sídlišť, což činí 91 procent. Dále byla zaznamenána výšinná opevněná sídliště zastoupená 5 lokalitami (tedy 2,6 procenty), výšinná sídliště (celkem 3), viereckschanze (celkem 4), dvě oppida a dva dvorce. Castell byl zastoupen pouze jedním záznamem. Pro názorné zobrazení byl v programu Statistica 10 vytvořen histogram, který toto zastoupení zobrazuje. Z těchto výsledků je zřejmé, že v největší míře byla identifikována jednotlivá větší či menší sídliště a výšinné lokality, ať už opevněné či neopevněné byly osídlovány méně.

Kategorie	Tabulka četností: Typ_sidelniho_arealu (tblLokalita)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel. četnost	Kumulativní rel. četnost
Sídlíště	173	173	91,05263	91,0526
Sídlíště výšinné	3	176	1,57895	92,6316
Viereckschanze	4	180	2,10526	94,7368
Sídlíště výšinné opevněné	5	185	2,63158	97,3684
Oppidum	2	187	1,05263	98,4211
Sídlíště/Dvorec	2	189	1,05263	99,4737
Castell	1	190	0,52632	100,0000
ChD	0	190	0,00000	100,0000

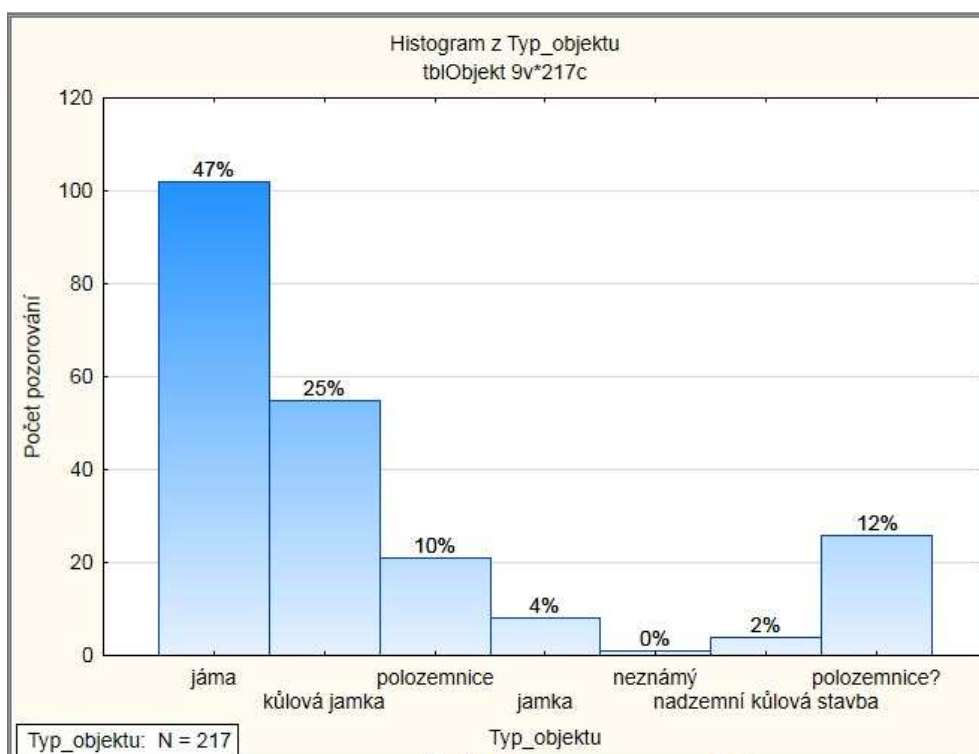

13.3 Zastoupení sídelních objektů

Další oblastí zájmu bylo sledování zastoupení jednotlivých druhů objektů, které lze nalézt na lokalitách doby laténské. Respektive řečeno, jaké objekty jsou pro sledované období charakteristické. Vyhodnocení bylo provedeno v programu Statistika, kde byla vytvořena v metodách základní statistiky tabulka četností, která zobrazuje četnost jednotlivých objektů. Rovněž byl vytvořen histogram, který zobrazuje údaje pro názornost v grafické podobě. Z celkového počtu 217 zaznamenaných objektů tvoří největší míru zastoupení jámy, které jsou určeny počtem 102

a tvoří tak 47 procent záznamů. Dalším často nalézaným objektem jsou kúlové jamky, kterých je zde zaznamenáno 55, tedy 25,3 procent, přičemž musíme poznamenat, že ve většině případů jsou součástí polozemnic, kde jsou dokladem po nosné konstrukci. Důležité jsou především nálezy polozemnic, které máme jednoznačně doloženy v 21 případech (9,6 procentech), které mohly mít funkci obytnou či výrobní. Jako polozemnice jsem také interpretovala některé objekty zjištěné při výzkumech B. Dubského. Jelikož se jedná o starší výzkumy provedené amatérským badatelem a informace o těchto objektech jsou v řadě případů kusé, označila jsem za polozemnice některé z těchto obytných jam, jak jsou tímto badatelem nazvány. Učinila jsem tak na základě popisu a v několika případech jen skromných zobrazení půdorysu objektů. Jedná se o 26 zaznamenaných objektů, které tvoří dalších 11 procent dokladů o stavbách. Celkem tedy bylo určeno 47 polozemnic. Jen velmi zřídka máme doloženy nadzemní kúlové stavby, po nichž jsou patrné pouze kúlové jamky. Tyto stavby jsou zde zastoupeny pouze ve 4 dokladech. Rovněž byl zaznamenán objekt, který vzhledem k dochování pouze krajní části nebylo možno blíže určit.

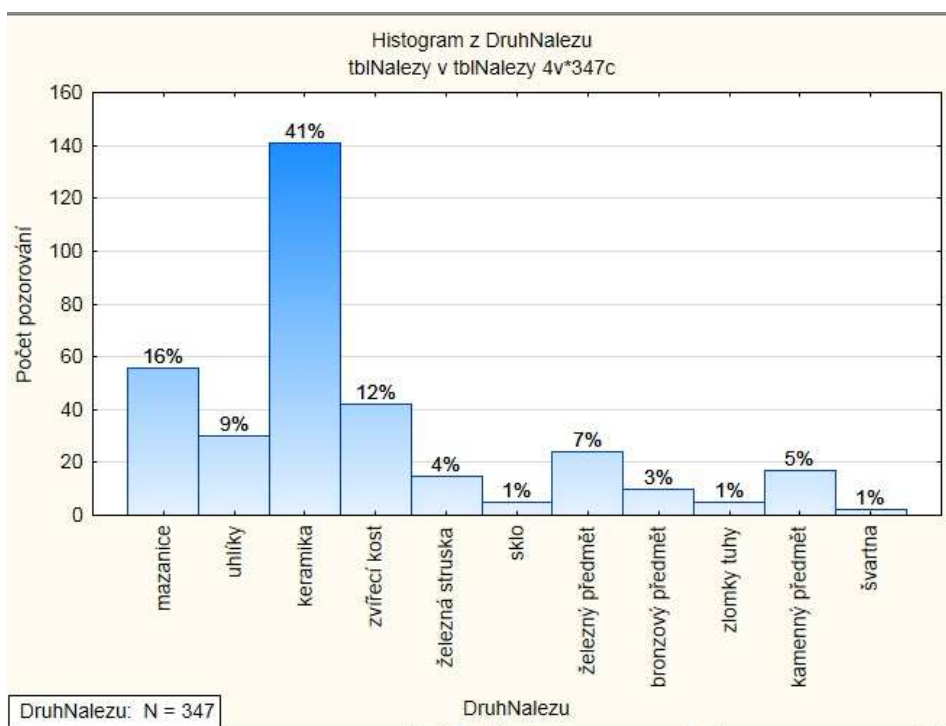
Kategorie	Tabulka četností: Typ_objektu (tblObjekt)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel. četnost	Kumulativní rel. četnost
jáma	102	102	47,00461	47,0046
kúlová jamka	55	157	25,34562	72,3502
polozemnice	21	178	9,67742	82,0276
jamka	8	186	3,68664	85,7143
neznámý	1	187	0,46083	86,1751
nadzemní kúlová stavba	4	191	1,84332	88,0184
polozemnice?	26	217	11,98157	100,0000
ChD	0	217	0,00000	100,0000

13.4 Druhové zastoupení nálezů

Pro zjištění zastoupení jednotlivých druhů artefaktů, které se ve zkoumaných objektech nejčastěji nacházejí, byly využity metody základní statistiky. Byla v ní vytvořena tabulka četností a také graf, který zobrazuje míru zaznamenaných nálezů z hlediska materiálu. Nejvýrazněji se v nálezových souborech projevuje keramika, která je zastoupena 136 záznamy, což tvoří 40,6 procent z celkového množství 347 zaznamenaných údajů. Dále je zde v 16 procent, tedy s četností 56 položek, zastoupena mazanice, která je dokladem po omazávání stěn. Z dalších artefaktů jsou zde doloženy železné předměty s počtem 24 (7 procent) a kamenné předměty s počtem 17 (5 procent). Nalezeny byly také různé ekofakty, především zvířecí kosti (11,6 procent), uhlíky (8,6 procent). Železná struska byla objevena v 15 případech (4,4 procent), její nálezy jsou dokladem zpracování železa. Ve výjimečných případech byly nalezeny zlomky tuhy, které dokládají využívání této suroviny při výrobě tuhové keramiky.

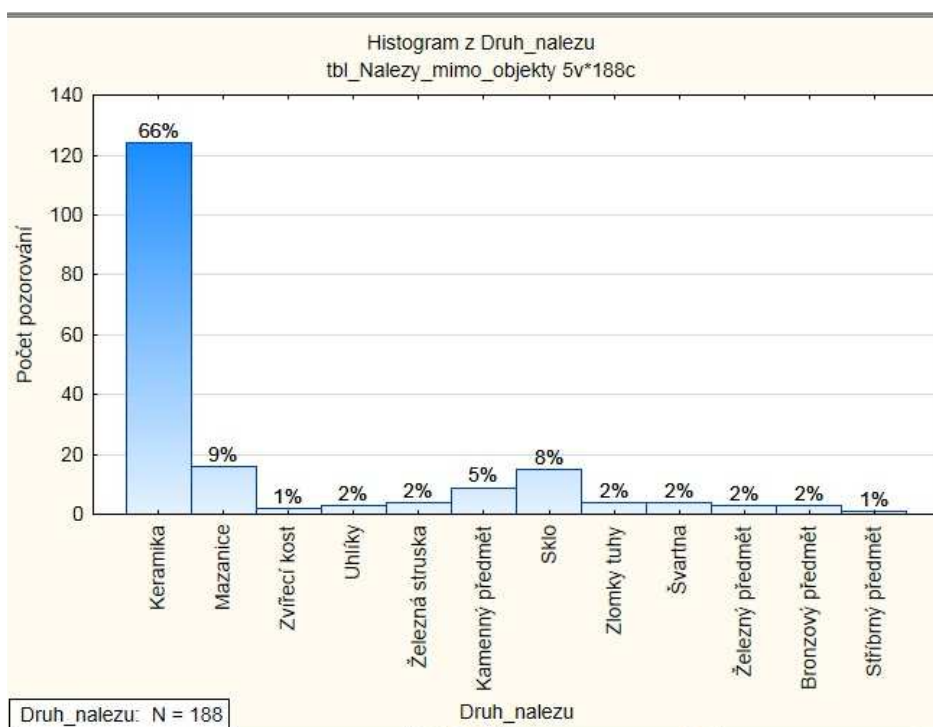
Kategorie	Tabulka četností: DruhNalezu (tblNalezu v tblNalezu)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel. četnost	Kumulativní rel. četnost
mazanice	56	56	16,13833	16,1383
uhlíky	30	86	8,64553	24,7839
keramika	141	227	40,63401	65,4179
zvířecí kost	42	269	12,10375	77,5216
železná struska	15	284	4,32277	81,8444
sklo	5	289	1,44092	83,2853
železný předmět	24	313	6,91643	90,2017
bronzový předmět	10	323	2,88184	93,0836
zlomky tuhy	5	328	1,44092	94,5245
kamenný předmět	17	345	4,89914	99,4236
švartna	2	347	0,57637	100,0000
ChD	0	347	0,00000	100,0000

Zkoumány byly také nálezy, které byly objeveny mimo sídelní objekty. Jedná se především o nálezové soubory, které pocházely z povrchových sběrů či drobných sondáží. V programu Statistica byla vytvořena tabulka četností a také graf, který zobrazuje míru zastoupení jednotlivých druhů nálezů. Největší míru zastoupení v nálezových souborech tvořila keramika, která byla zaznamenána v počtu 124 záznamů, tedy v 66 procentech zkoumaného vzorku. Dále byly nalezeny skleněné artefakty s celkovým počtem 15 (tedy 8 procentech) a doklady

mazanice s počtem 16 (8,5 procent). V malém počtu byly zaznamenány kamenné, bronzové a železné předměty, stejně jako nálezy zlomků tuhy, uhlíků nebo zvířecích kostí.

Kategorie	Tabulka četností:Druh_nalezu (tbl_Nalezy_mimo_objekty)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel.četnost	Kumulativní rel.četnost
Keramika	124	124	65,95745	65,9574
Mazanice	16	140	8,51064	74,4681
Zvířecí kost	2	142	1,06383	75,5319
Uhlíky	3	145	1,59574	77,1277
Železná struska	4	149	2,12766	79,2553
Kamenný předmět	9	158	4,78723	84,0426
Sklo	15	173	7,97872	92,0213
Zlomky tuhy	4	177	2,12766	94,1489
Švartna	4	181	2,12766	96,2766
Železný předmět	3	184	1,59574	97,8723
Bronzový předmět	3	187	1,59574	99,4681
Stříbrný předmět	1	188	0,53191	100,0000
ChD	0	188	0,00000	100,0000

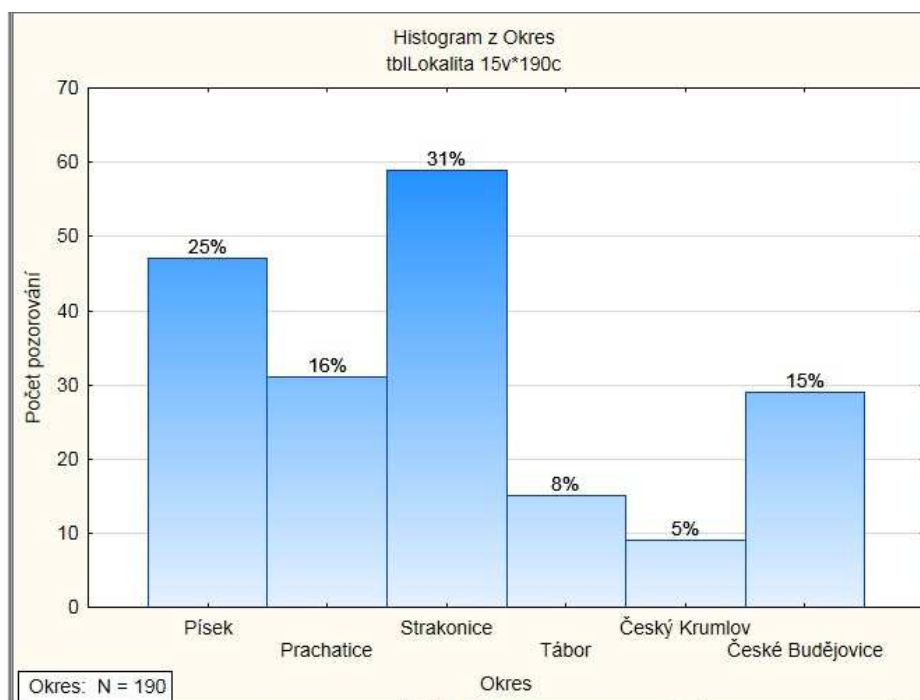
13.5 Rozsah osídlení jižních Čech

Oblastí zájmu bylo zjistit, v jaké oblasti se sídelní areály doby laténské nejvíce koncentrovaly, proto bylo využito metody základní statistiky. Byla v ní vytvořena tabulka četností a také graf, které zobrazují, které okresy Jihočeského kraje byly nejvíce osídleny.

Ze 190 lokalit zanesených do databáze jich bylo nejvíce objeveno na Strakonicku, kde jich je v rámci této práce zjištěno 59 (tedy 31 procent). O něco méně lokalit (celkem 47) bylo nalezeno na Písecku, tyto dva okresy byly osídleny nejvíce. V menší míře bylo obydleno Prachaticko, Českobudějovicko a Tábořsko. Nejméně areálů bylo situováno do oblasti Českokrumlovska.

Kategorie	Tabulka četností: Okres (tblLokalita)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel. četnost	Kumulativní rel. četnost
Písek	47	47	24,73684	24,7368
Prachatice	31	78	16,31579	41,0526
Strakonice	59	137	31,05263	72,1053
Tábor	15	152	7,89474	80,0000
Český Krumlov	9	161	4,73684	84,7368
České Budějovice	29	190	15,26316	100,0000
ChD	0	190	0,00000	100,0000

13.6 Vytvoření mapy

V prostředí geografického informačního systému ArcMap 9.3 byla vytvořena mapa znázorňující rozmístění sídelních areálů v krajině. K vytvoření mapových výstupů v prostředí GIS byla použita databáze, která obsahovala souřadnice bodů X a Y_JTSK. Tabulka ve formátu xls. byla nahrána do ArcMap 9.3, byl nastaven souřadný systém S-JTSK Křovák a pomocí příkazu "Display XY data" byl body zobrazeny. Konkrétní lokality jsou kategorizovány podle typu a dostaly odlišné identifikační označení pro přehlednost v legendě. Jako podkladová mapa posloužila prohlížeč WMS služba geoportal.gov.cz, konkrétně podkladová vrstva CENIA_cenia_prehledka, která zobrazuje reliéf ČR. Jelikož se lokality nacházejí nejčastěji v blízkosti vodních toků, byla připojena ještě vrstva vodních toků - AA03_Vodni_tok_HU.shp volně dostupná na geoportálu Výzkumného Ústavu Vodohospodářského TGM – heis.vuv.cz. Tato vrstva byla následně kategorizována podle velikosti toku. První mapa (Obr. 54) zobrazuje naleziště v jižních Čechách. Proto bylo nutné pomocí vektorizace vytvořit vrstvu jihocesky_kraj, ohraničující území. Druhá mapa (Obr. 55) je blíže zaměřená na nejvýznamnější naleziště Jihočeského

kraje. Oba mapové výstupy byly opatřeny náležitostmi, jako jsou severka, grafické měřítko a legenda.

Jak je z map patrné, nejvíce areálů se koncentruje především v severních oblastech regionu. Jedná se převážně o oblasti severního Prácheňska, které zahrnuje okresy Strakonicko a Písecko. Značné rozšíření sídelních areálů je také o oblasti okresu Prachatice. Směrem na jih k hranicím s Rakouskem osídlení razantně ubývá. Také můžeme na mapě vysledovat návaznost na vodní toky, hlavně v oblasti okolo řek Otavy a Blanice, střední části Vltavy a v okolí řeky Lužnice. Osídleny jsou především nižší nadmořské výšky, horské polohy zůstaly neosídleny.

14 ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo podat ucelený souhrn o osídlení jižních Čech v době laténské. První nálezy artefaktů pocházejí z počátku 20. století, ovšem lze konstatovat, že první větší zájem o sledovaný region byl zahájen v období před první světovou válkou, kdy docházelo k prvním rozsáhlejším výzkumům, které byly dílem amatérských zájemců, jako byl J. Siblík. V meziválečném období byl nejvýznamnějším badatelem B. Dubský, který prováděl výzkumy převážně v oblasti Písecka a Strakonicka. Až okolo poloviny 20. století se zde prosazují první odborně školení archeologové a také se rozšiřuje zájem o jednotlivé areály. V této době je pozornost zaměřena na výzkum oppid a rozšiřuje se na další areály, které byly zkoumány povrchovými sběry a průzkumy či sondážemi. Prováděny jsou samozřejmě systematické výzkumy, ale vyskytuje se také využití letecké prospekce, pomocí které byly objeveny některé lokality, např. Rakovice, a další nedestruktivní metody.

Pro výběr oblastí vhodných pro osídlení jsou důležité přírodní poměry na vybraném území. Z hlediska přírodních podmínek se jedná o oblasti, pro které jsou charakteristické hnědé půdy pokrývající 65 % regionu, tedy především pahorkatiny a vrchoviny. Důležité jsou taktéž klimatické podmínky, které převládají ve zvoleném území. K nejteplejším oblastem patří převážně Českobudějovická pánev, okolí při soutoku Otavy s Blanici nebo na soutoku Lužnice s Vltavou. Pokud jde o srážkové poměry, pak oblastí s nejnižšími hodnotami je severní Prácheňsko. Významná je zde také rozsáhlá hydrologická soustava.

Osídlení jižních Čech v době laténské počíná stupněm LT B2, doklady o předchozím obydlení oblasti jsou sporadické. K rozsáhlejšímu obývání regionu dochází až od stupně LT C2. Nejvíce osídleny jsou oblasti Strakonicka a Písecka, také v okolí Prachatic jsou koncentrovány některé areály. V pozdní době laténské se rozsah osídlení více rozšiřuje také na Českokrumlovsku. Největší koncentrace jsou znát v okolí Otavy a Blanice a v oblasti při soutoku Vltavy s Lužnicí v návaznosti na

nadmořské výšky okolo do 500 až 550 m n. m., přičemž ve vyšších polohách jsou situovány jen výjimečně.

Sídelní areály jsou zastoupeny především nehrazenými rovinnými areály, tedy sídlišti. Osídlení výšinných poloh je doloženo velmi zřídka. Pro období LT B1 až C1 jsou charakteristické především menší osady, které se ve stupni LT C1 rozšiřují do rozsáhlejších areálů. Dvorce se ve sledované oblasti nenacházejí příliš často, do této skupiny spadají převážně Viereckschanze, které máme v našem prostředí prokázány čtyři. Od LT C2 jsou charakteristická oppida, která jsou zde zastoupena areály na katastru Třísova a Nevězic. Další skupinou jsou castella, přičemž z jihočeské oblasti je k této kategorii přiřazován areál na katastru Zvíkovského Podhradí, který byl ovšem zničen stavbou hradu Zvíkov.

Ze sídelních objektů obytné funkce jsou nejčastěji nacházeny polozemnice, tedy zahloubené stavby s vnitřní kůlovou konstrukcí, kterou dokládají časté nálezy kůlových jamek. Nadzemní stavby bývají doloženy jen velmi zřídka a jsou identifikovány pomocí dokladů kůlových jamek, ve výjimečných případech jsou doloženy kamenné podezdívky. Unikátním objektem je polygonální kůlová stavba, která byla interpretována jako svatyně. Častými objekty jsou především nálezy jam různých tvarů, u nichž není možné zjistit funkci. Důležité jsou také objevy zásobních jam, u kterých jsou v několika případech doloženy stopy vyplétaných stěn, které byly omazány hlínou.

Určitou roli hrálo také nerostné bohatství, které mohlo být jedním z faktorů pro umístění areálů v určitém regionu. Pro dobu laténskou jsou nejdůležitější především zdroje zlata nebo grafitu, které byly získávány nejen jako materiály, které byly zpracovávány pro výrobu různých artefaktů. Mohlo se jednat také o komoditu, jež byla předmětem obchodu. Nejvýznamnější surovinou je grafit, který byl v době laténské využíván v největší míře ve 2. – 1. století př. n. l., kam je kladen vrchol výroby tuhové keramiky, k jejíž výrobě byla surovina využívána. Dokladem získávání a využívání grafitu jsou zlomky tuhy, které byly v několika

případech nalezeny v sídelních objektech nebo při povrchových sběrech na laténských lokalitách. Druhou významnou surovinou je zlato, které bylo rýžováno v říčních sedimentech převážně v oblasti Pootaví. Také je možné, že docházelo k přetavování zlatých předmětů nebo mincí, které tak tvořily další zdroj zlata.

O pohřebním ritu můžeme říci, že byl od stupně LT B doložen v jižních Čechách pouze žárový způsob pohřbívání, oproti oblasti Polabí, kde jsou také plochá kostrová pohřebiště. Ze zkoumané oblasti máme doklady plochých žárových hrobů a pohřbů uložených do plášťů mohyl z doby bronzové a halštatské. Jedná se o pohřebiště o několika málo pohřbech, přičemž od LT C1 se objevují také žárové bojovnické hroby s doklady mečů, hrotů kopí či šipek. Problémem je stále absence pohřebišť od stupně LT C2, pro který nemáme pohřební ritus doložen.

Pro dobu laténskou je příznačný obchod s blízkými i vzdálenými oblastmi. V archeologickém materiálu se projevuje především importy různých předmětů, například bronzových nádob, skleněných předmětů či luxusní keramiky. Předmětem obchodu nejsou pouze jednotlivé výrobky, ale také některé suroviny.

Co se komunikací týče, lze konstatovat, že s nimi pro dobu laténskou musíme počítat. A to nejen s těmi místními, ale rovněž s dálkovými, díky nimž k nám pronikaly četné importy stejně jako různé typy technologií. Jisté je, že pozemní trasy nebyly pravděpodobně ve větší míře upravovány a určoval je především ráz krajiny. Pokud jde o využívání vodních toků jako komunikací, lze soudit, že měli v pravěku (respektive době laténské) své opodstatnění, ačkoli musíme počítat s tím, že se koryta vodních toků od doby laténské změnila.

Nálezové soubory doby laténské jsou tvořeny především keramickými fragmenty, které jsou zastoupeny třemi keramickými typy. Jedná se o jemnou keramiku, při jejíž výrobě byl využíván hrnčířský kruh, dále keramiku hrubou a grafitovou. Vyskytuje se také keramika malovaná, ačkoli není tak častá. V souborech se nejčastěji objevuje tuhová keramika

s hřebenovou výzdobou. Ke keramice jsou přiřazovány také nálezy přeslenů a tkalcovských závaží, přičemž některé přesleny byly vyrobeny z fragmentů nádob.

Ze železných artefaktů převládají zemědělské a domácí nástroje a nářadí, například sekery, srpy, motyky. Součástí souborů jsou také stavební součásti jako skoby, hřeby a různá kování. Železný inventář je zastoupen také nálezy zbraní, které byly nacházeny v plochých žárových hrobech, jedná se především o meče, hroty kopí a šípů. Šperky byly zastoupeny převážně nálezy spon. Součástí kovového inventáře jsou také bronzové předměty, především nálezy kruhových šperků a také některé spony. Doloženy máme rovněž bronzové nádoby, které byly do našeho prostředí importovány z jihu.

Skleněné artefakty jsou zastoupeny fragmenty náramků a korálků, pokud jde o nádoby vyrobené ze skla, jsou dochovány pouze z prostředí oppid. Výjimečným druhem nálezů jsou zlomky švartnových náramků a mincí, také jsou nalézány předměty vyrobené z kamene, které jsou zastoupeny brousky, kamennými drtidly a žernovy.

Významné jsou nálezy depotů, které byly objeveny na katastru obce Bezdědovice. Jedná se o soubory nástrojů, které byly určeny ke zpracování kovů, také zemědělská nářadí a předměty domácího charakteru.

Badatelé se od samého počátku zájmu o oblast jižních Čech době laténské věnovali převážně sídlištím a pozůstatkům sídelních objektů. Nálezy vyzvednuté při těchto výzkumech vytvořily artefaktovou základnu, na kterou mohli navázat profesionální archeologové.

15 POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE

- Beneš, A. 1963: Kučeř, o. Písek, Bulletin záchranného oddělení 1, 23.
- Beneš, A. – Venclová, N. 1980: Laténské sídliště v Putimi, Archeologické rozhledy 32, 627 – 635.
- Böhm, J. 1946: Naše nejstarší města. Praha.
- Boušková, Ž. 2010: Archeologie v jižních Čechách do roku 1950. Nepublikovaná bakalářská práce. Plzeň. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická.
- Bouzek, J. 2009: Keltové českých zemí v evropském kontextu. Praha.
- Bouzek, J. 2011: Několik poznámek ke vzniku oppid a k importům na nich, Archeologické rozhledy 63, 523 – 524.
- Břeň, J. 1966: Keltské oppidum Třísov. Praha.
- Břeň, J. 1967: Keltské oppidum Třísov, Archeologické rozhledy 19, 605 – 611.
- Břeň, J. 1973: Pozdně laténská malovaná keramika v Čechách, Sborník Národního muzea. Řada A – Historie 27, 105 – 155.
- Břeň, J. 1975: Zvláštní typy sídlištních objektů na keltském oppidu v Třísově u Českého Krumlova, Časopis Národního muzea 144, 119 – 136.
- Břicháček, P. 1992: Zvíkovské Podhradí, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1988 – 1989, 172.
- Břicháček, P. – Braun, P. – Košnar, L. 1991: Předběžná zpráva o výzkumu v Sedlci (okr. České Budějovice) v letech 1980–1987, Archeologické rozhledy 43, 436 – 446.

- Budinský, P. 1970: Libkovice (Mariánské Radčice), Jenišův Újezd, Hostomice. Významná naleziště doby laténské v Podkrušnohoří. II. část – Jenišův Újezd. Teplice
- Budinský, P. 1977: Příspěvky k pravěku Podkrušnohoří ve sbírce teplického muzea. Teplice.
- Bureš, M. – Waldhauser, J. 2005: Mladší doba železná – Keltové na území Prahy. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol. (edd.): Pravěká Praha. Praha, 716 – 776.
- Castelin, K. 1963: Keltské zlato, Numismatické listy 18, č. 2, 42 – 47.
- Cvrková, M. 1984: Archeologická sbírka Okresního muzea v Ústí nad Labem. Teplice.
- Cvrková, M. – Venclová, N. 1972: Nové hroby z pohřebiště v Podmoklech, Archeologické rozhledy 34, 320 – 327.
- Déchelette, J. 1914: Manuel d'archéologie préhistorique, celtique et gallo-romain. II. Archéologie celtique ou protohistorique. IIIe partie: Second âge du fer ou époque de la Tène. Paris.
- Drda, P. 1987: Keltské oppidum Hrad u Nevězic, Archeologické rozhledy 39, 517 – 556.
- Drda, P. – Rybová, A. 1997: Keltská oppida v centru Boiohaema, Památky archeologické 88, 65 – 123.
- Drda, P. – Rybová, A. 1998: Keltové a Čechy. Praha.
- Dreslerová, D. 2004: The North Prácheňsko region in prehistory. In: Gojda, M. (ed.): Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archaeology. Czech research project 1997 – 2002. Akademia, 342 – 364.
- Dreslerová, D. – Stejskal, A. – Beneš, J. 2003: Historie krajiny severního Prácheňska. Písek.

- Dreslerová, D. – Venclová, N. 2007: Železná výbava vesnické komunity (nejen) v době laténské, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 20, 347 – 355.
- Dubský, B. 1917: Stradonická osada u Cehnic na Strakonicku, *Památky archeologické* 29, 188 – 190.
- Dubský, B. 1928 – 1930: Ploché žárové hroby u Přešťovic na Strakonicku, *Památky archeologické* 36, 280 – 282.
- Dubský, B. 1932: *La Tène jižních Čech*. Strakonice.
- Dubský, B. 1949: *Pravěk jižních Čech*. Blatná.
- Dubský, B. 1956: Ranně laténská osada v Dobevi (okr. Písek), *Památky archeologické* 47, 42 – 51.
- Durdík, T. 1976: Čtyřúhelníkové valy („Viereckschanze“) Kokrdov u Rakovníka, *Archeologické rozhledy* 28, 544 – 547.
- Eisner, J. 1911: *La Tène v jihočeských mohylách*, *Pravěk* 7, 5 – 15, 100 – 113.
- Filip, J. 1932: K problémům kultury laténské v Čechách, *Památky archeologické* 38, 25 – 32.
- Filip, J. 1951: Laténské žárové hroby v Nevděvi u Kasejovic, *Archeologické rozhledy* 3, 36 – 37.
- Filip, J. 1956: *Keltové ve střední Evropě*. Praha.
- Foster, P. – Venclová, N. – Křivánek, R. 2004: Quadrangular enclosure at Rakovice (distr. Písek). In: Gojda, M. (ed.): *Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archaeology. Czech research project 1997 – 2002*. Akademia, 249 – 266.
- Fröhlich, J. 1972: Hradiště, o. Malovice, okr. Prachatice, *Výzkumy v Čechách* 1972, 58.

- Fröhlich, J. 1984: Keltský žárový hrob bojovníka ze Semic v jižních Čechách, *Archeologické rozhledy* 36, 187 – 193.
- Fröhlich, J. 1985: Laténská polozemnice u Skal, okr. Písek, *Archeologické rozhledy* 37, 204 – 209.
- Fröhlich, J. 1989: Čtyřúhelníkovitý valový útvar u Bělčic, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 6, 201 – 203.
- Fröhlich, J. 1990: *Archeologické toulky po jižních Čechách*. České Budějovice.
- Fröhlich, J. 1993: Pravěké a slovanské osídlení povodí Skalice, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 8, 35 – 48.
- Fröhlich, J. 1997: *Písecko v zrcadle archeologie*. Písek.
- Fröhlich, J. 2001: Nové nálezy časně laténských polozemnic na Písecku, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 14, 159 – 198.
- Fröhlich, J. 2004: Časně laténská polozemnice v Oseku u Milevska, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 17, 185 – 196.
- Fröhlich, J. – Jiřík, J. 2005: Časně laténské „knížecí“ hrob s vozem z Nevězic, okr. Písek, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 18, 35 – 43.
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1978: *Archeologické nemovité památky v okrese Písek*. Praha – Nitra.
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1988: Pozdně laténské sídliště u Laziště, okr. Písek, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 5, 67 – 76.
- Fröhlich, J. – Michálek, J. – Jiřík, J. 2011: Nové nálezy kovových předmětů z doby halštatské a laténské v jižních Čechách, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 24, 129 – 161.

- Hlava, M. 2009: „Amulety“ z oppida Třísov (okr. Český Krumlov), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 22, 115 – 123.
- Hlaváč, V. 1985: Klimatické poměry. In: Chábera, S. a kol. (ed.): *Neživá příroda. Jihočeská vlastivěda. České Budějovice*, 122 – 153.
- Horáková-Jansová, L. 1955: Laténská tuhová keramika v Čechách a na Moravě, *Památky archeologické* 46, 134 – 184.
- Chábera, S. 1985a: Horopis. In: Chábera, S. a kol. (ed.): *Neživá příroda. Jihočeská vlastivěda. České Budějovice*, 9 – 36.
- Chábera, S. 1985b: Vodní toky, jezera, rybníky, údolní nádrže. In: Chábera, S. a kol. (ed.): *Neživá příroda. Jihočeská vlastivěda. České Budějovice*, 167 – 191.
- Chábera, S. 1998: Fyzický zeměpis jižních Čech. Přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu. České Budějovice.
- Chlupáč, I. a kol. 2002: *Geologická minulost České republiky. Praha*.
- Chvojka, O. 1999: Užití grafitu v jihočeské knovízské kultuře, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 12, 7 – 17.
- Chvojka, O. 2006: Bibliografie prací Jiřího Fröhliche – dodatek, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 13, 5 – 11.
- Chvojka, O. – Jiráň, L. 2004: Kontakty jižních Čech a rakouského Podunají v době popelnicových polí, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 17, 163 – 171.
- Chvojka, O. – Karasová, Z. – Zavřel, P. 2002: Záchranný archeologický výzkum v areálu třísovského oppida v roce 2000, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 15, 95 – 108.
- Chytráček, M. 1983: Nové poznatky o halštatsko-laténských bronzových nádobách z Čech, *Památky archeologické* 35, 427 – 451.

- Chytráček, M. – Chvojka, O. – John, J. – Michálek, J. 2009: Halštatský kultovní areál na vrchu Burkovák u Nemějic, *Archeologické rozhledy* 61, 183 – 217.
- Jansová, L. 1962: Pozdně laténské osídlení jižních Čech. Kandidátská disertace. Praha.
- John, J. 2004: Povrchový průzkum oppida Třísov (okr. Český Krumlov), *Archeologický výzkum v jižních Čechách* 17, 199 – 206.
- John, J. 2012: Indicie kovářské výroby na jižní akropoli oppida u Třísova (okr. Český Krumlov), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 25, 259 – 264.
- John, J. – Štěpánek, I. 2012: Nález spirálové náušnice z přelomu starší a mladší doby železné na lokalitě Sedlec (okr. České Budějovice), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 25, 243 – 247.
- John, J. – Petr, L. – Kočár, P. – Rytíř, L. – Menšík, P. 2012: The archaeobotanical survey of wetland situations at Kučeř (South Bohemia) or how the wetland excavation helped us with the dating of square enclosure. *Archaeological Working Group Eastern Bavaria / Western and Southern Bohemia / Upper Austria 2012 – Attersee/Modsee*, Nепublikovaný rukopis.
- Karasová, Z. 2002: Spony z keltského oppida na Třísově, *Památky archeologické* 93, 226 – 258.
- Kolníková, E. 2002: Mince z Obřího hradu – originály alebo falzá?, *Zprávy ČAS, supplément* 49, 19 – 20.
- Králová, A. 2002: Rekonstrukce pravěkých komunikací. In: Neustupný, E. (ed.): *Archeologie nenalézaného*. Plzeň, 101 – 107.
- Kratochvíl, J. 1966: *Topografická mineralogie Čech* 8. Rejstřík. Praha.
- Křivánek, R. 2004: Rakovice, okr. Písek, *Výzkumy v Čechách* 2002, 239.

- Kubů, F. – Zavřel, Z. 2004: Šumavské komunikace v pravěku a ve středověku, *Staré stezky* 9, 23 – 36.
- Kubů, F. – Zavřel, Z. 2009: Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty 3. České Budějovice.
- Kudrnáč, J. 1971: Zlato v Pootaví. Písek.
- Kudrnáč, J. 1982: Rýžování zlata v Čechách, *Památky archeologické* 73, 455 – 485.
- Kuna, M. et al. 2004: *Nedestruktivní archeologie*. Praha.
- Květ, R. – Řehák, S. 1993: Prehistorické stezky jako předmět geografického výzkumu, *Pravěk – Nová řada* 3, 227 – 236.
- Kysela, J. 2011: Středomořské importy z oppida Třisov, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 24, 163 – 190.
- Mähling, W. 1944: *Das spätlaténezeitliche Bandgräberfeld von Kobil. Bezirk Turnau*. Prag.
- Mähling, W. 1944a: *Die Bodenbacher Gruppe*. Prag.
- Machart, J. 1971: Vznik a rozšíření pootavských ložisek zlata: In: Kudrnáč, J. (ed.): *Zlato v Pootaví*. Písek, 7 – 14.
- Machula, J. 2000: Otázka využívání Vltavy v době laténské, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 13, 197 – 199.
- Machula, J. 2002: Několik poznámek k laténskému osídlení oblasti při soutoku Vltavy s Otavou, *Pravěk – Nová řada* 12, 229 – 241.
- Malecha, A. – Suk, M. 1985: Geologie jižních Čech. In: Chábera, S. a kol. (ed.): *Neživá příroda. Jihočeská vlastivěda*. České Budějovice, 36 – 63.
- Maličský, J. 1947 – 1948: Předslovanská hradiště v jižních a západních Čechách, *Památky archeologické* 43, 21 – 42.

- Michálek, J. 1974: Laténské sídliště u Zbudova v jižních Čechách, *Archeologické rozhledy* 26, 213 – 224, 317 – 318.
- Michálek, J. 1977: Knížecí mohyly z časně doby laténské u Hradiště, okr. Písek. Příspěvek k historii nálezů z r. 1858, *Archeologické rozhledy* 29, 634 – 643.
- Michálek, J. 1977a: Hromadné nálezy bronzových předmětů v okolí Zvíkova, *Výzkumy v Čechách 1974 – Supplementum*, 3 – 17.
- Michálek, J. 1978: Laténské osídlení Zvíkova, *Archeologické rozhledy* 30, 549 – 553.
- Michálek, J. 1985: Hrobové nálezy charakteru plochých keltských pohřebišť (Lt B – C1) z jižních Čech, *Archeologické rozhledy* 37, 273 – 296.
- Michálek, J. 1987: Kbelnice, okr. Strakonice, *Výzkumy v Čechách 1984–1985*, 78.
- Michálek, J. 1990: Pozdně laténský sídlištní objekt u Strakonice, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 7, 7 – 50.
- Michálek, J. 1992: Eine mediterrane Glasscherbe aus Südböhmen – ČSFR (Vorbericht), *Germania* 70, 123 – 126.
- Michálek, J. 1999: Keltský poklad z Bezdědovic na Blatensku. Blatná – Strakonice.
- Michálek, J. 2003: Památky Strakonicka ze země a ze vzduchu. Strakonice.
- Michálek, J. 2005: Laténské nálezy na stavbě nové silnice – obchvatu (1994 – 2004) u Radčic-Vodňan, okr. Strakonice, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 18, 45 – 86.
- Michálek, J. 2007: K současnému stavu výzkumu doby železné v jižních Čechách. In: Chvojka, O. – Krajčíc, R. (eds.): *Archeologie na pomezí*.

Sborník příspěvků ze semináře. České Budějovice, 8. 11. 2007. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 4. České Budějovice, 57 – 78.

Michálek, J. 2007a: Ploché žárové pohřebiště (Ha D 2/3 – LT A) u Škvořetic (Sedlice), okr. Strakonice. Příspěvek k historii lokality, Pravěk – Nová řada 16, 2006, 163 – 184.

Michálek, J. 2009: Bezdědovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2006, 14.

Michálek, J. 2012: Laténské sídliště (dvorec) u Strakonice v jižních Čechách (dodatek – výzkum 1988 – 1989), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 25, 249 – 258.

Michálek, J. – Fröhlich, J. 1969: Lhota Kestřanská, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1968, 68 – 69.

Michálek, J. – Fröhlich, J. 1985: Bibliografie jihočeské archeologické literatury 1817 – 1918. České Budějovice.

Michálek, J. – Fröhlich, J. 1987: Archeologické nemovité památky v okrese Prachatice. Prachatice.

Michálek, J. – Lutovský, M. 2000: Hradec u Němčtic. Sídlo halštatské a raně středověké nobility v česko-bavorském kontaktním prostoru. Strakonice – Praha.

Michálek, J. – Parkman, M. 1992: Žichovec, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1988 – 1989, 176.

Michálek, J. – Parkman, M. 1996: Archeologický průzkum území středního toku Blanice 1986 – 1993, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9, 7 – 40.

Michálek, J. – Venclová, N. 1994: Laténské sklo ze Strakonicka, Archeologické rozhledy 46, 558 – 583.

- Michálek, J. – Zavřel, P. 2009: Výzkum sídlištního objektu ze starší doby laténské v Ratajích (okr. Tábor), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22, 99 – 114.
- Militký, J. 1995: Nálezy keltských a antických mincí v jižních Čechách, Zlatá stezka – Sborník Prachatického muzea 2, 34 – 67.
- Militký, J. 2001: Keltské „nálezové“ mince z Obřího hradu, Archeologie ve středních Čechách 5, 463 – 468.
- Militký, J. 2008: Mincovnictví v době laténské. In: Venclová, N. (ed.): Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská. Praha. 122 – 128.
- Militký, J. – Zavřel, P. 1990: Záchranný výzkum sídlištního objektu z pozdní doby laténské v Bežerovicích (okr. Tábor), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 143 – 150.
- Motyková, K. 2006: Příspěvky k diskusi o zániku českých oppid a o počátcích germánského osídlení Čech. In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.): Archeologie Barbarů 2005. Praha, 217 – 227.
- Motyková, K. – Drda, P. Rybová, A. 1990: Oppidum Závist – prostor brány A v předsunutém šíjovém opevnění, Památky archeologické 81, 308 – 433.
- Neustupný, E. 1994: Role databází v archeologii, Archeologické rozhledy 46, 123 – 130.
- Odehnal, L. 1985: Nerostné bohatství. In: Chábera, S. a kol. (ed.): Neživá příroda. Jihočeská vlastivěda. České Budějovice, 80 – 102.
- Parkman, M. 2007: Dvě polykulturní lokality u Krtel na Prachaticku. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (eds.): Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. Protohistorické konference. České Budějovice 21. – 24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 3. České Budějovice, 375 – 393.

- Pierrevelein, G. 2009: Ke studiu dálkových kontaktů v pozdní době laténské, *Archeologické rozhledy* 61, 223 – 253.
- Radoměřský, P. 1955: Nálezy keltských mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, díl 1. Praha, 35 – 84.
- Rod, F. 2010: *Pravěké osídlení jižních Čech*. Nepublikovaná diplomová práce. Plzeň. Západočeská univerzita. Filozofická fakulta.
- Rybová, A. 1961: Předběžné poznatky z výzkumu římského sídliště v Zalužanech u Písku, *Památky archeologické* 52, 397 – 404.
- Rybová, A. – Motyková, K. 1983: Der Eisendepotfund der Laténezeit von Kolín, *Památky archeologické* 74, 96 – 174.
- Salač, V. 2006: O obchodu v pravěku a době laténské především, *Archeologické rozhledy* 58, 33 – 58.
- Salač, V. 2008: Starší doba římská. In: Salač, V. (ed.): *Doba římská a stěhování národů*. *Archeologie pravěkých Čech* 8. Praha, 17 – 126.
- Salač, V. 2008a: Kulturní skupiny na okraji laténské kultury. In: Venclová, N. (ed.): *Doba laténská*. *Archeologie pravěkých Čech* 7. Praha. 129 – 137.
- Salač, V. 2009: K poznání laténské (LT C2 – D1) výrobního a distribučního centra v Lovosicích, *Archeologické rozhledy* 42, 609 – 639.
- Salač, V. 2011: *Oppida a urbanizační procesy ve střední Evropě*, *Archeologické rozhledy* 63, 23 – 64.
- Salač, V. 2013: O rychlosti dopravy v době laténské a jejích hospodářských, politických a kulturních dopadech na společnost, *Archeologické rozhledy* 65, 89 – 132.

- Schwarz, K. 1960: Spätkeltische Viereckschanzen. Ergebnisse der topographischen Vermessung und der Ausgrabungen 1957–59, Jber. Bayer. Bodendenkmalpflege 18, 22 – 77.
- Slabina, M. – Waldhauser, J. 2001: Nálezy kovové hmotné kultury na hradišti Obří hrad, Archeologie ve středních Čechách 5, 452 – 454.
- Siblík, J. 1909: Žárové hroby u Dobšic, Památky archeologické 23, 57 – 68.
- Siblík, J. 1912: Hroby žárové a mohyly s rázem laténským u Chlumu-Bezdědovic na Blatensku, Památky archeologické 24, 141 – 150.
- Siblík, J. 1913: Sídliště rázu stradonického u Chluma-Bezdědovic na Blatensku, Památky archeologické 25, 113 – 117.
- Siblík, 1915: Blatensko a Březnicko. In: Obraz předhistorického vývoje Blatenska, 101 – 129.
- Siblík, J. 1930: Stradonická sídelní jáma u Kocelovic na Blatensku, Památky archeologické 36, 293 – 295.
- Smolík, J. 1878 – 1881: Hrob u Plíškovic, Památky archeologické 11, 87.
- Smolík, J. 1878 – 1881a: Z různých nálezů v Čechách, Památky archeologické 11, 659 – 666.
- Streit, C. 1936: Neue Brandgräber der Laténezeit in Bohemia, Sudeta 12, 19 – 22.
- Svoboda, B. 1950: Nové keltské oppidum v jižních Čechách?, Archeologické rozhledy 2, 64 – 68.
- Svobodová, H. 1983: Bronzové nádoby z keltských oppid v Čechách a na Moravě, Archeologické rozhledy 35, 656 – 676.
- Svobodová, H. 1985: Antické importy z keltských oppid v Čechách a na Moravě, Archeologické rozhledy 37, 653 – 668.

- Švehla, J. 1923: Táborsko v pravěku. Tábor.
- Tichý, L. – Voda, O. 1983: Ložiska průmyslových nerostů. Grafit. In: Kužvart, M. (ed.): Ložiska nerudných surovin ČSR. Praha, 39 – 60.
- Tomášek, M. 1985: Půdy Jihočeského kraje. In: Chábera, S. a kol. (ed.): Neživá příroda. Jihočeská vlastivěda. České Budějovice, 192 – 211.
- Tomášek, M. 2003: Půdy České republiky. Praha.
- Venclová, N. 1973: Otázky etnické příslušnosti podmokelské a kobylské skupiny skupiny, Archeologické rozhledy 25, 41 – 71.
- Venclová, N. 1983: Archeologický výzkum osady a valů ve Mšeckých Žehrovicích, Zpráv. Vlastivěd. muz. v Novém Strašecí 8/1, 7 – 9.
- Venclová, N. 1990: Prehistoric glass in Bohemia. Praha.
- Venclová, N. 1999: Katalog nálezů. In: Michálek, J. (ed.): Keltský poklad z Bezdědovic na Blatensku. Blatná – Strakonice, 8 – 28.
- Venclová, N. a kol. 2008: Doba laténská. Archeologie pravěkých Čech 7. Praha.
- Venclová, N. a kol. 2008a: Doba halštatská. Archeologie pravěkých Čech 6. Praha.
- Venclová, N. – Salač, V. 1990: Laténské sklo ze sídliště v Lovosicích, Archeologické rozhledy 42, 640 – 657.
- Waldhauser, J. 1970 – 1971: Výzkum čtyřúhelníkových valů a laténskému sídliště u Markvartic (o. Jičín) v roce 1969, Sbor. Čs. Společnosti archeologické 4, 61 – 88.
- Waldhauser, J. 1992: Problém identifikace keltských čtyřúhelníkových valů (Viereckschanzen) v Čechách, Archeologické rozhledy 44, 548 – 559.

- Waldhauser, J. 1993: Diskuse k problematice oppida u Nevězic v jižních Čechách, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 8, 87 – 95.
- Waldhauser, J. 1995: Keltské zlaté mince z českých zemí jako produkt výrobní specializace a jejich distribuce v Evropě, *Archeologické rozhledy* 47, 619 – 631.
- Waldhauser, J. 1995a: Detektory získané nálezy z keltského oppida Stradonice. Předběžná zpráva o hromadném nálezů železných nástrojů, jednotlivých mincí a plastik, *Archeologické rozhledy* 47, 418 – 425.
- Waldhauser, J. 2001: Keltské nálezy z Čech získané v letech 1990–2000 detektory kovů, *Archeologie ve středních Čechách* 5, 441 – 458.
- Waldhauser 2001a: *Encyklopedie Keltů v Čechách*. Praha.
- Waldhauser, J. 2007: *Encyklopedie Keltů v Čechách. Dodatky*. Praha.
- Waldhauser, J. – Fröhlich, J. 1992: Čtyřúhelníkové valy u Bělčic na Blatensku v jižních Čechách, *Archeologické rozhledy* 44, 637 – 645.
- Waldhauser, J. – Holodňák, P. 1984: Keltské sídliště a pohřebiště u Bíliny, o. Teplice, *Památky archeologické* 75, 181 – 216.
- Zavřel, P. 1983: Sídliště z doby římské ve Zlivi (okr. České Budějovice), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 1, 73 – 93.
- Zavřel, P. 1996: Současný stav poznání sídlištního zázemí oppida Třisov, *Archeologické rozhledy* 48, 98 – 112.
- Zavřel, P. 1998: Předstihový výzkum sídliště z pozdní doby bronzové, pozdní doby halštatské a pozdní doby laténské v Novosedlech u Kájova, okres Český Krumlov, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 11, 7 – 51.
- Zavřel, P. 1999: Současný stav výzkumu doby římské a doby stěhování národů v jižních Čechách, *Archeologické rozhledy* 51, 468 – 516.

Zavřel, P. 2006: Výzkum sídliště z doby laténské a starší doby římské v Českých Budějovicích, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 19, 109 – 149.

Zavřel, P. 2007: Doba římská a doba stěhování národů v jižních Čechách. Současný stav výzkumu a výhled. In: Chvojka, O. – Krajíc, R. (eds.): *Archeologie na pomezí. Sborník příspěvků ze semináře. České Budějovice, 8. 11. 2007. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 4. České Budějovice, 79 – 109.*

Zavřel, P. 2007a: Problematika komunikací doby římské a doby stěhování národů v jižních Čechách. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (edd.): *Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. Protohistorické konference. České Budějovice 21. – 24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 3. České Budějovice, 269 – 294.*

15.1 Literatura použitá v databázi

Beneš, A. 1978: Čavyně, o. Vodňany, okr. Strakonice, *Výzkumy v Čechách* 1975, 16.

Beneš, J. 1997: Budkov, okr. Prachatice, *Výzkumy v Čechách* 1993 – 1995, 17.

Beneš, J. 1997a: Staré Prachatice, okr. Prachatice, *Výzkumy v Čechách* 1993 – 1995, 285.

Beneš, J. 1997b: Zálezly, okr. Prachatice, *Výzkumy v Čechách* 1993 – 1995, 326.

Beneš, A. – Braun, P. 1981: Kloub, o. Křtětice, okr. Strakonice, *Výzkumy v Čechách* 1976 – 1977, 58.

Beneš, A. – Venclová, N. 1980: Laténské sídliště v Putimi, *Archeologické rozhledy* 32, 627 – 635.

- Braun, P. – Břicháček, P. – Košnar, L. 1987: Sedlec, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1984 – 1985, 187.
- Brnič, Ž. 1997: Tábor, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 296.
- Břeň, J. 1975: Zvláštní typy sídlištních objektů na keltském oppidu v Třísově u Českého Krumlova, Časopis Národního muzea 144, 119 – 136.
- Břicháček, P. 1978: Květov, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1975, 42.
- Břicháček, P. 1982: Hoštice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1978 – 1979, 32.
- Břicháček, P. 1982a: Úlehle, o. Předslavice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1978 – 1979, 143.
- Břicháček P. 1992: Blehov, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1988 – 1989, 18.
- Břicháček, P. 1992a: Kostelec nad Vltavou, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1988 – 1989, 67.
- Břicháček, P. 1995: Jestřebice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 118.
- Břicháček, P. – Zahradka, V. 1982: Němětice, o. Nihošovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1978 – 1979, 81.
- Caletka, J. 1995: Češnovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 60.
- Červenka, E. 2010: Holubov, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 2008, 68.
- Drda, P. 1987: Keltské oppidum Hrad u Nevězic, Archeologické rozhledy 39, 517 – 556.
- Dreslerová, D. 2000: Mirovice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1998, 111.

- Dubský, B. 1917: Stradonická osada u Cehnic na Strakonicku, Památky archeologické 29, 188 – 190.
- Dubský, B. 1924 – 1925: Stradonická osada u Kbelnice, Památky archeologické 34, 197 – 200.
- Dubský, B. 1927: Laténská osada u Řepice na Strakonicku, Památky archeologické 35, 326 – 338.
- Dubský, B. 1932: La Tène jižních Čech. Strakonice.
- Dubský, B. 1934: Stradonická osada u Dobevi na Písecku, Památky archeologické 40, 111 – 112.
- Dubský, B. 1949: Pravěk jižních Čech. Blatná.
- Fröhlich, J. 1978: Paseky, o. Tálín, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1975, 61.
- Fröhlich, J. 1985: Laténská polozemnice u Skal, okr. Písek, Archeologické rozhledy 37, 204 – 209.
- Fröhlich, J. 1993: Pravěké a slovanské osídlení povodí Skalice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 8, 35 – 48.
- Fröhlich, J. 1997: Mirovice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 149.
- Fröhlich, J. 1997a: Smrkovice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 278 – 279.
- Fröhlich, J. 1998: Velká, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1996 – 1997, 238.
- Fröhlich, J. 2000: Radobytce, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1998, 182.
- Fröhlich, J. 2001: Nové nálezy časně laténských polozemnic na Písecku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 14, 159 – 175.

- Fröhlich, J. 2003: Písek, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2000, 156.
- Fröhlich, J. 2004: Časně laténská polozemnice v Oseku u Milevska, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 185 – 196.
- Fröhlich, J. 2006: Čimelice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2003, 49.
- Fröhlich, J. 2007: Těšínov u Protivína, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2004, 243.
- Fröhlich, J. 2008: Probulov, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2005, 222.
- Fröhlich, J. – Jiřík, J. 2010: Nevězice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2007, 164.
- Fröhlich, J. – Kurz, J. 1990. Časně laténské sídliště u Pasek, okr. Písek, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 139 – 142.
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1988: Pozdně laténské sídliště u Laziště, okr. Písek, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 5, 67 – 76.
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1989: Archeologický průzkum území dolního toku Blanice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 6, 7 – 41.
- Havlice, J. 2001: Plav, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 148.
- Havlice, J. 2004: Putim, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2002, 237.
- Hrubý, P. 2000: Klenovice, o. Soběslav, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 1998, 74 – 75.
- Hrubý, P. 2000a: Klenovice, o. Soběslav, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 1998, 75.
- Chvojka, O. 2010: Čenkov u Bechyně, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 2007, 36.

- Chvojka, O. 2011: Chvalšiny, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 2008, 93.
- Chvojka, O. 2011a: Knín, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 2008, 118.
- Chvojka, O. – Beneš, J. 2007: Pravěké polykulturní sídliště u Rataj (okr. Tábor). Příspěvek k laténskému osídlení Bechyňska, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 331 – 345.
- John, J. 2004: Povrchový průzkum oppida Třísov (okr. Český Krumlov), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 199 – 206.
- Krajíc, R. 2009: Bechyně, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 2006, 12.
- Křivánek, R. 2004: Rakovice, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2002, 239.
- Mensík, P. 2010: Malšice, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 2007, 143 – 144.
- Michálek, J. 1974: Laténské sídliště u Zbudova v jižních Čechách, Archeologické rozhledy 26, 213 – 224.
- Michálek, J. 1978: Hradiště, o. Písek, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1975, 29.
- Michálek, J. 1978a: Žďárské Chalupy, o. Žďár, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1975, 107.
- Michálek, J. 1978b: Laténské osídlení Zvíkova, Archeologické rozhledy 30, 549 – 553.
- Michálek, J. 1980: Objekt z časně laténské u Paračova, o. Strakonice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 2, 7 – 18.
- Michálek, J. 1981: Oldřichov, o. Dobruška, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1976 – 1977, 96.

- Michálek, J. 1981a: Písek, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1976 – 1977, 100.
- Michálek, J. 1981b: Rohozná, o. Rovná, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1976 – 1977, 126.
- Michálek, J. 1982: Skály, o. Kváskovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1978 – 1979, 120.
- Michálek, J. 1985: Laténský sídlištní objekt z Katovic, o. Strakonice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 2, 121 – 125.
- Michálek, J. 1987: Černíkov, o. Radomyšl, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1984 – 1985, 30.
- Michálek, J. 1987a: Katovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1984 – 1985, 77.
- Michálek, J. 1989: Hájská, o. Strakonice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1986 – 1987, 44 – 45.
- Michálek, J. 1989a: Libětice, o. Sousedovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1986 – 1987, 100.
- Michálek, J. 1989b: Novosedly, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1986 – 1987, 123 – 124.
- Michálek, J. 1989c: Přední Zborovice, o. Radošovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1986 – 1987, 160.
- Michálek, J. 1990: Pozdně laténský sídlištní objekt u Strakonic, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 7 – 50.
- Michálek, J. 1995: Bavorov, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 10 – 11.
- Michálek, J. 1995a: Blanice, o. Bavorov, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 22 – 23.

- Michálek, J. 1995b: Dub, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 77 – 78.
- Michálek, J. 1995c: Dolní Poříčí, o. Střelské Hoštice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 70.
- Michálek, J. 1995d: Strakonice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 337.
- Michálek, J. 1999: Keltský poklad z Bezdědovic na Blatensku. Blatná – Strakonice.
- Michálek, J. 2000: Bělčice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1998, 241.
- Michálek, J. 2000a: Blatná, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1998, 242 – 243.
- Michálek, J. 2000b: Brloh, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 1998, 243.
- Michálek, J. 2000c: Krašovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1998, 249.
- Michálek, J. 2000d: Mutěnice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1998, 253.
- Michálek, J. 2000e: Vodňany, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 1998, 267.
- Michálek, J. 2003: Mečichov, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2000, 133 – 134.
- Michálek, J. 2003a: Putim, okr. Písek, Výzkumy v Čechách 2000, 233 – 234.
- Michálek, J. 2003b: Závěšín, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2000, 306.

- Michálek, J. 2005: Laténské nálezy na stavbě nové silnice – obchvatu (1994–2004) u Radčic-Vodňan, okr. Strakonice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 18, 45 – 86.
- Michálek, J. 2006: Brusy, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2003, 25.
- Michálek, J. 2006a: Mačkov, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2003, 159.
- Michálek, J. 2007: Holušice u Mužetic, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2004, 62.
- Michálek, J. 2012: Přešťovice, okr. Strakonice, Výzkumy v Čechách 2009, 239.
- Michálek, J. 2012a: Laténské sídliště (dvorec) u Strakonice v jižních Čechách (dodatek – výzkum 1988 – 1989), Archeologie v jižních Čechách 25, 249 – 258.
- Michálek, J. – Parkman, M. 1996: Archeologický průzkum území středního toku Blanice v letech 1986 – 1993, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9, 7 – 40.
- Michálek, J. – Venclová, N. 1994: Laténské sklo ze Strakonicka, Archeologické rozhledy 46, 558 – 583.
- Michálek, J. – Zavřel, P. 1995: Boletice, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 28.
- Michálek, J. – Zavřel, P. 1995a: Jaronín – Kuklov, o. Brloh, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 116.
- Michálek, J. – Zavřel, P. 2009: Výzkum sídlištního objektu ze starší doby laténské v Ratajích (okr. Tábor), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22, 99 – 113.
- Militký, J. 1989: Bežerovice, o. Sudoměřice u Bechyně, okr. Tábor, Výzkumy v Čechách 1986 – 1987, 16 – 17.

- Militký, J. 1995: Velice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 373.
- Militký, J. 1997: České Budějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 29 – 30.
- Militký, J. – Zavřel, P. 1990: Záchranný výzkum sídlištního objektu z pozdní doby laténské v Bežerovicích (okr. Tábor), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 143 – 150.
- Militký, J. – Zavřel, P. 1995: České Budějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 56.
- Parkman, M. 1996: Časně laténský sídlištní objekt u Starých Prachatic – trať Zadní, Zlatá stezka 3, 279 – 285.
- Parkman, M. 2000: Babice, o. Babice, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1998, 9.
- Parkman, M. 2000a: Babice, o. Babice, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1998, 9 – 10.
- Parkman, M. 2000b: Mahouš, o. Mahouš, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1998, 105.
- Parkman, M. 2000c: Protivec, o. Strunkovice nad Blanicí, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1998, 177.
- Parkman, M. 2003a: Dub, o. Dub, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 2000, 58.
- Parkman, M. 2003b: Lčovice, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 2001, 122.
- Parkman, M. 2003c: Němčice, o. Němčice, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 2000, 141.

- Parkman, M. 2003d: Vitějovice, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 2001, 302 – 303.
- Parkman, M. 2007: Dvě polykulturní lokality u Krtel na Prachaticku. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (eds.): Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. Protohistorické konference. České Budějovice 21. – 24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 3. České Budějovice, 375 – 393.
- Parkman, M. 2012: Hracholusky u Prachatic, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 2009, 76.
- Siblík, J. 1930: Stradonická sídelní jáma u Kocelovic na Blatensku, Památky archeologické 36, 293 – 295.
- Slabina, M. 2001: Studenec, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 1999, 304.
- Waldhauser, J. 1992: Problém identifikace keltských čtyřúhelníkových valů (Viereckschanzen) v Čechách, Archeologické rozhledy 44, 548 – 559.
- Zavřel, P. 1987: Nedabyule, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1884 – 1885, 133.
- Zavřel, P. 1995: Hrdějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1990 – 1992, 95.
- Zavřel, P. 1997: České Budějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 27.
- Zavřel, P. 1997a: České Budějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 28.
- Zavřel, P. 1997b: Dolní Třebonín, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 48.

- Zavřel, P. 1997c: Holubov, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 59.
- Zavřel, P. 1997d: Křemže, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 115.
- Zavřel, P. 1997e: Staré Hodějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1993 – 1995, 284.
- Zavřel, P. 1998: Předstihový výzkum sídliště z pozdní doby bronzové, pozdní doby halštatské a pozdní doby laténské v Novosedlech u Kájova, okres Český Krumlov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 11, 7 – 51.
- Zavřel, P. 2000: České Budějovice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1998, 32.
- Zavřel, P. 2001: Čakov, o. Jankov, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 24.
- Zavřel, P. 2001a: Dehtáře, o. Žabovřesky, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 38.
- Zavřel, P. 2001b: Homole, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 56.
- Zavřel, P. 2001c: Lipí, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 110 – 111.
- Zavřel, P. 2001d: Lhotka, o. Olešnice, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 105 – 106.
- Zavřel, P. 2001e: Slavče, o. Vrábče, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 296.
- Zavřel, P. 2001f: Vlhlavy, o. Sedlec, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 334.

Zavřel, P. 2001g: Žabovřesky, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 1999, 347.

Zavřel, P. 2003: Dolní Nakvasovice, okr. Prachatice, Výzkumy v Čechách 2000, 54.

Zavřel, P. 2003a: Záboří, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 2001, 313.

Zavřel, P. 2006: Výzkum sídliště z doby laténské a starší doby římské v Českých Budějovicích, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 109 – 149.

Zavřel, P. 2011: Ševětín, okr. České Budějovice, Výzkumy v Čechách 2008, 37 – 38.

15.2 Internetové zdroje

<http://www.cbudejovice.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajp/311011-12-xc> - staženo 26.02.2013

<http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/?wmcid=487> – použito 10. 04. 2013

<http://geoportal.gov.cz> – použito 21. 04. 2013

<http://heis.vuv.cz/> - použito 21. 04. 2013

16 RESUMÉ

The work is focused on the settlement of South Bohemia in the La Tene period. In the first half of the 20th century of research carried out by amateur researchers who focused on housing. After 1950 archaeological excavations were carried out by professional archaeologists. When studies were also used non-destructive methods to determine new locations, such as aerial prospecting.

Archaeological researches were focused mainly on settlements, fortified hilltop position and viereckschanze. Of residential buildings were uncovered primarily sunken houses that could have residential and production functions. Numerous documents are primarily residential pits, whose function is not to determine the artifacts. Aboveground structures are rarely documented in the form of stakeholes.

The funeral rite was cremation. Burial ground contained only a few graves. Come out of the grave finds of pottery, iron weapons and bronze ring jewellery. They occur most often in cremation warrior graves.

Settlements were located near waterways and mineral resources, especially gold and graphite.

Thanks to the discoveries of imported objects and landscapes were approximately identified some communication routes for the period of prehistory. This is mainly on roads. The use of waterways can not absolutely prove, but not eliminated.

Finding files are predominantly ceramic fragments, which may be of three types. It is a fine pottery, coarse or graphite. Of the iron artifacts we have documented different types of tools and weapons. Bronze objects are circular jewellery and vessels. We have also supported by findings of glass artifacts, especially bracelets and beads.

17 PŘÍLOHA

Geografická mapa Jihočeského kraje
Geographical map of the Jihočeský Region

Obr. 1 Geografická mapa Jihočeského kraje (www.cbudejovice.czso.cz)

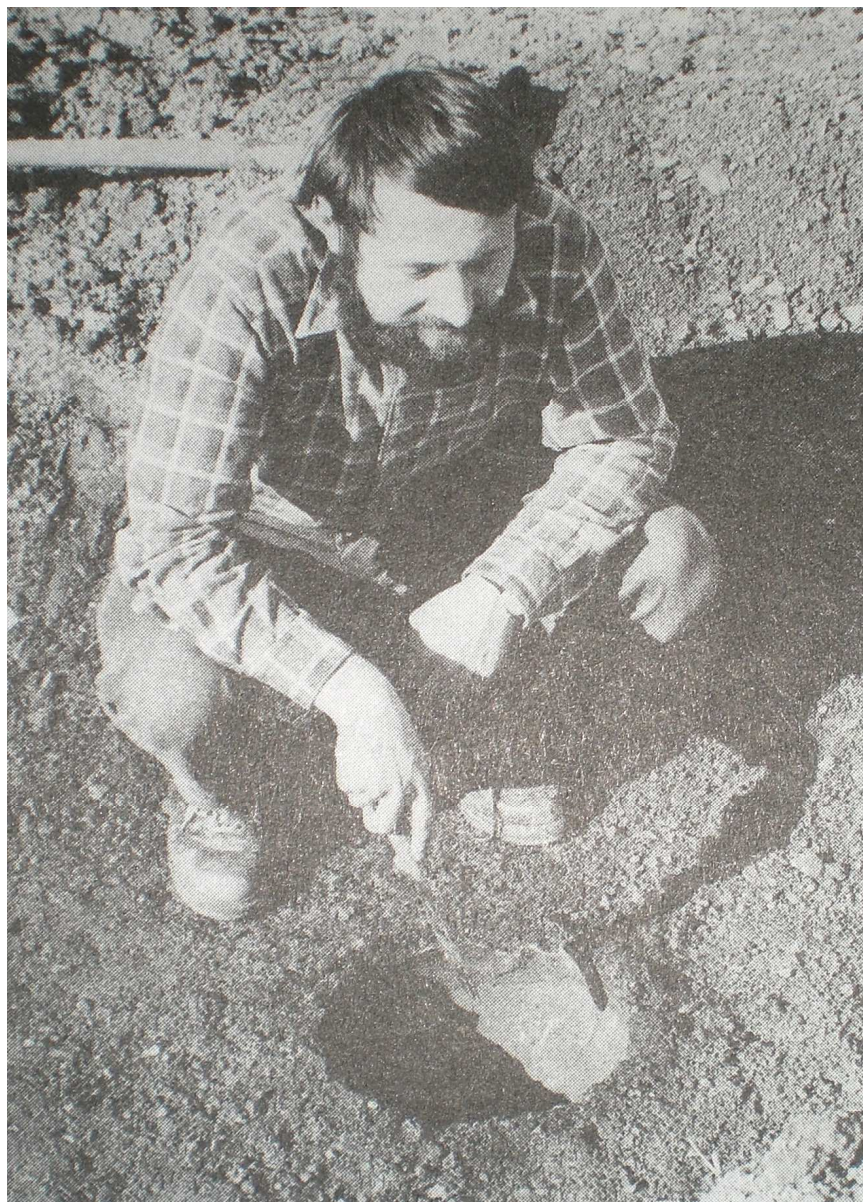
Obr. 2 Geografická mapa Jihočeského kraje (oblasti s rozšířenou působností; geoportal.gov.cz)

Obr. 3 Josef Siblík, amatérský badatel zabývající se dobou laténskou (Michálek – Fröhlich 1985, 237)

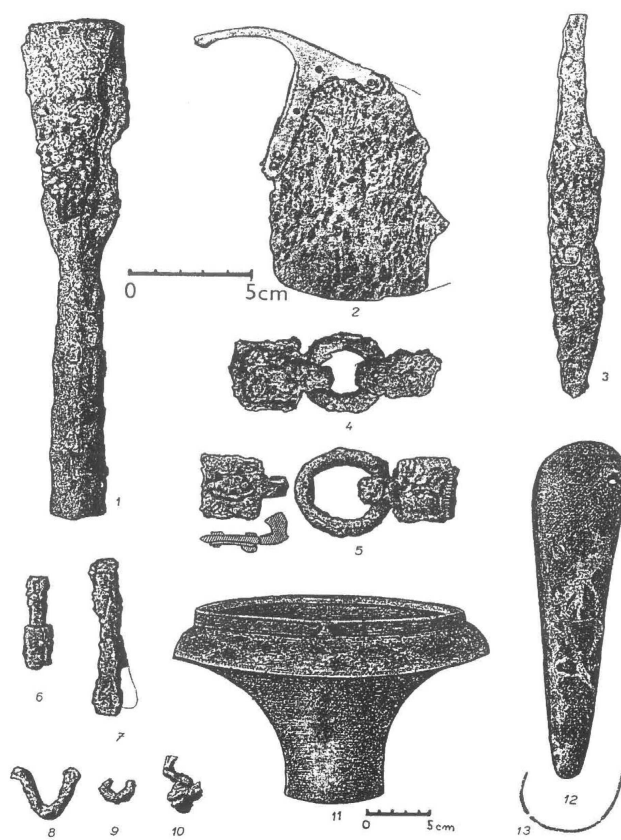
Obr. 4 Bedřich Dubský, amatérský badatel zabývající se pravěkem v jižních Čechách (Michálek – Fröhlich 1985, 231)

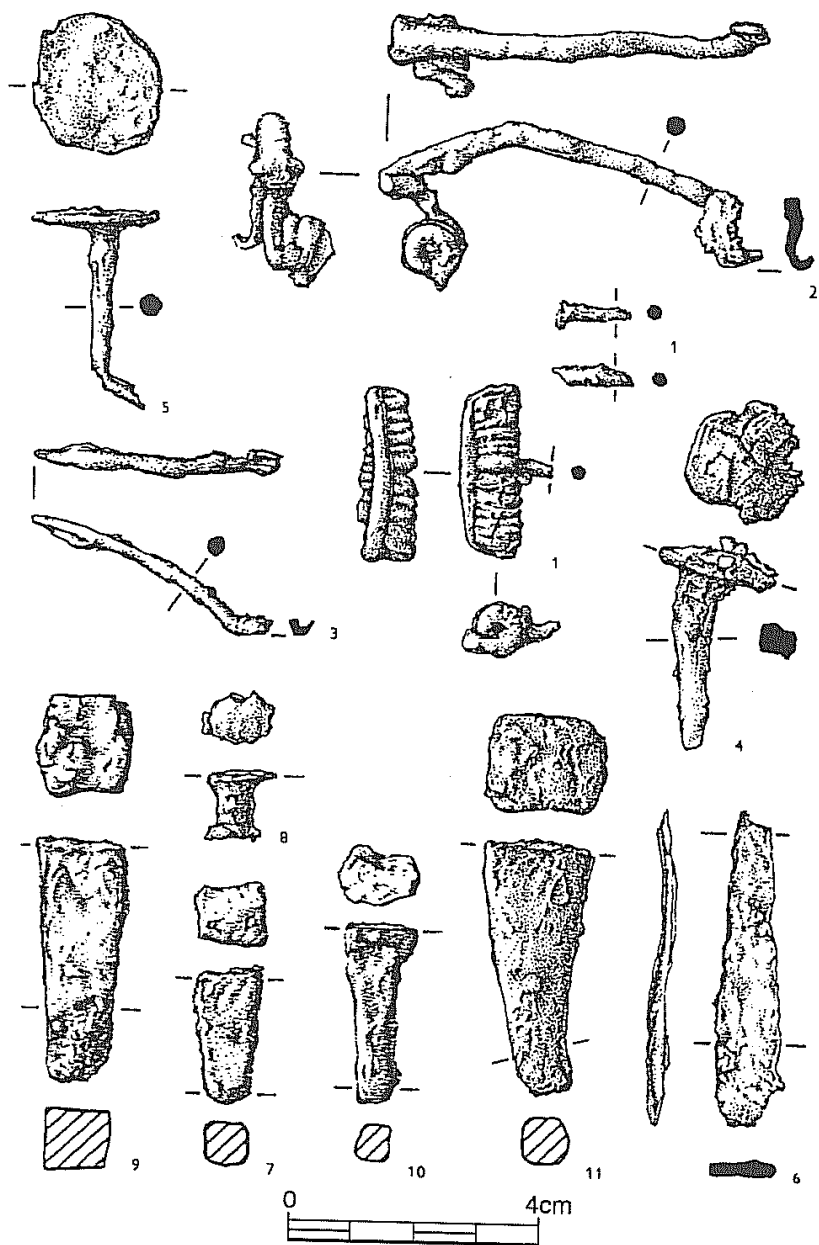
Obr. 5 Jiří Fröhlich, profesionální archeolog (Chvojka 2006, 5)

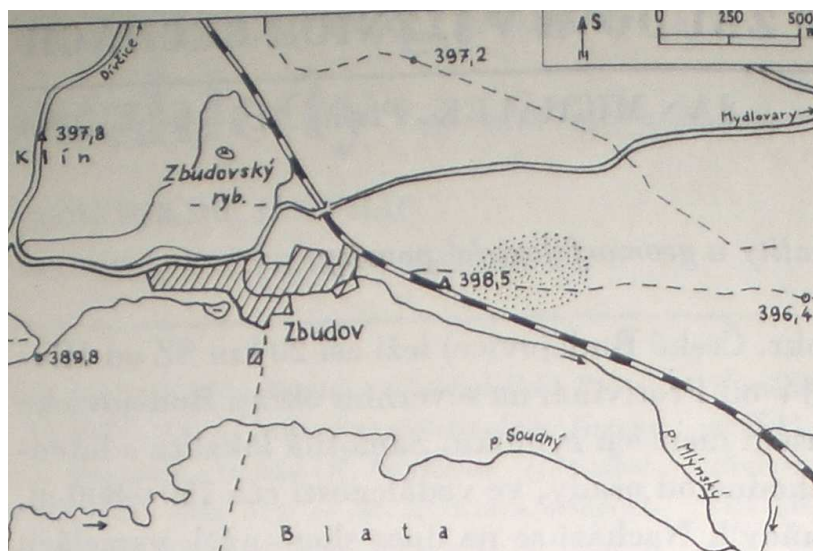
Obr. 6 Dvorec z doby halštatské u Němčtic (Michálek 2003, 51)

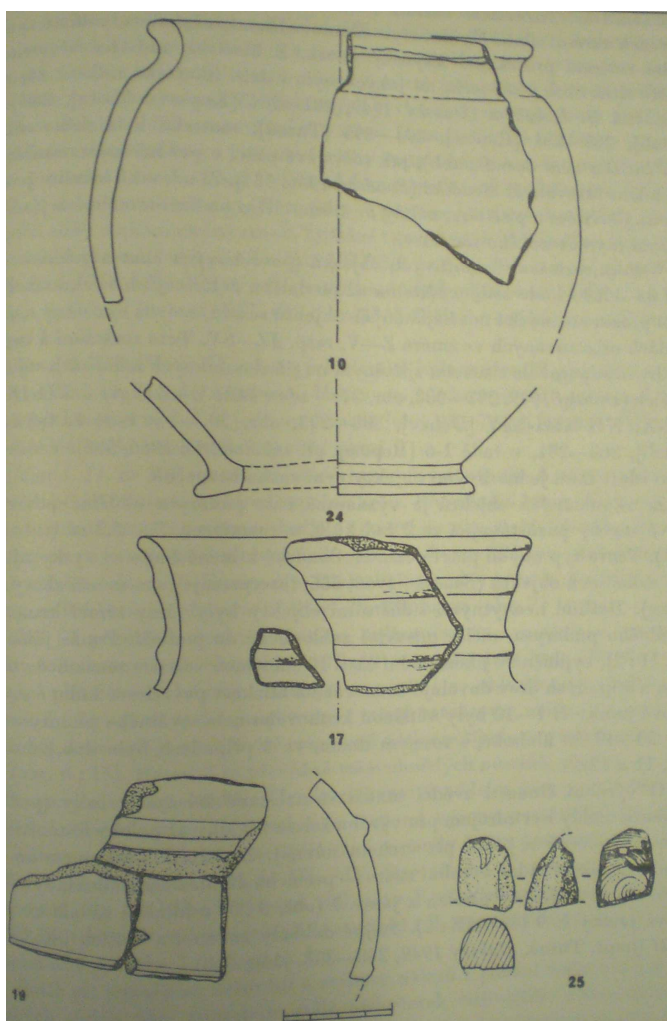
Obr. 7 Hrobový inventář z Lékařovy Lhoty (Zavřel 2007, 94)

Obr. 8 Nálezy ze sídliště v Bezdědovicích (Michálek 1999, 64)

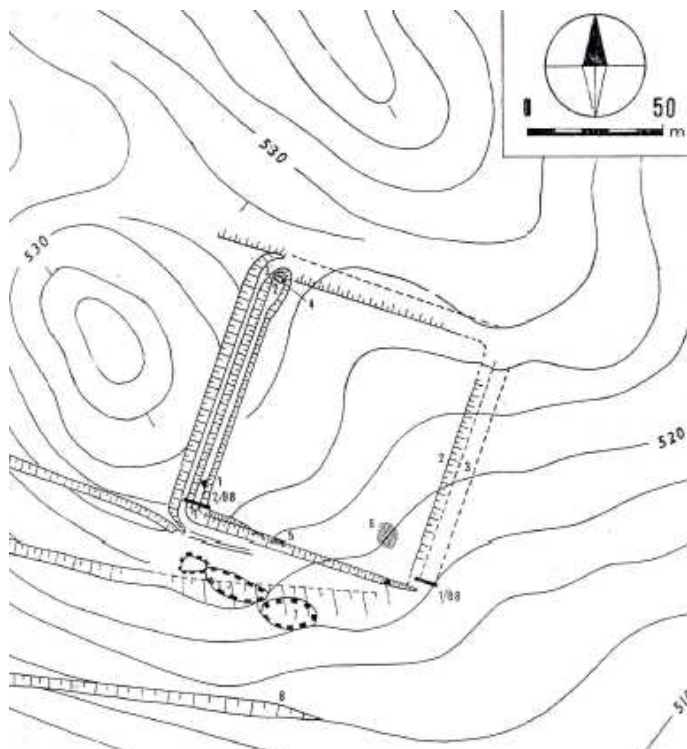

Obr. 9 Situační plánek laténského sídliště Zbudov (Michálek 1974, 214)

Obr. 10 Nálezy ze sídliště Zbudov (Michálek 1974, 221)

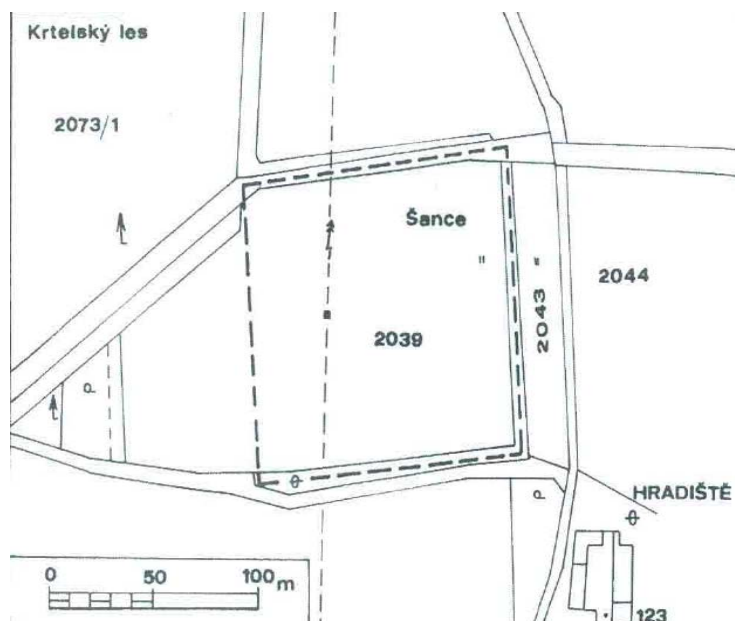

Obr. 11 Plánek čtyřúhelníkových valů v Bělčicích (Waldhauser – Fröhlich 1992, 639)

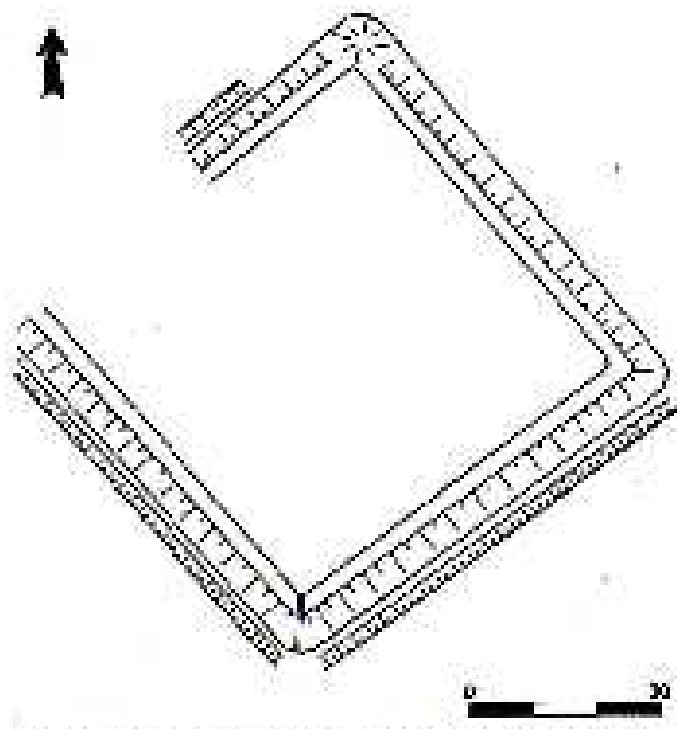
Obr. 12 Letecký snímek bělčických čtyřúhelníkových valů (Michálek 2003, 83)

Obr. 13 Průběh valu a příkopů na Hradišti u Malovic (Michálek 2003, 88)

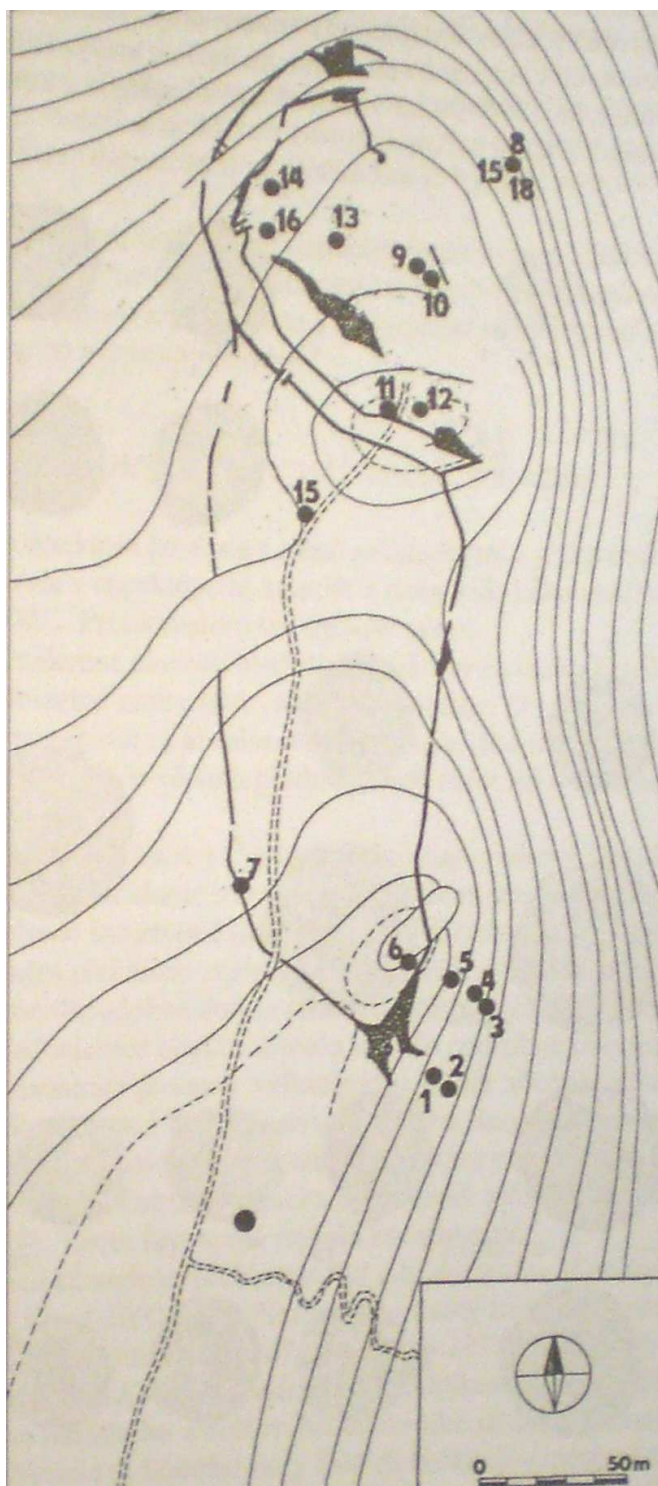
Obr. 14 Hradiště u Malovic (okr. Prachatice; Michálek 2003, 86)

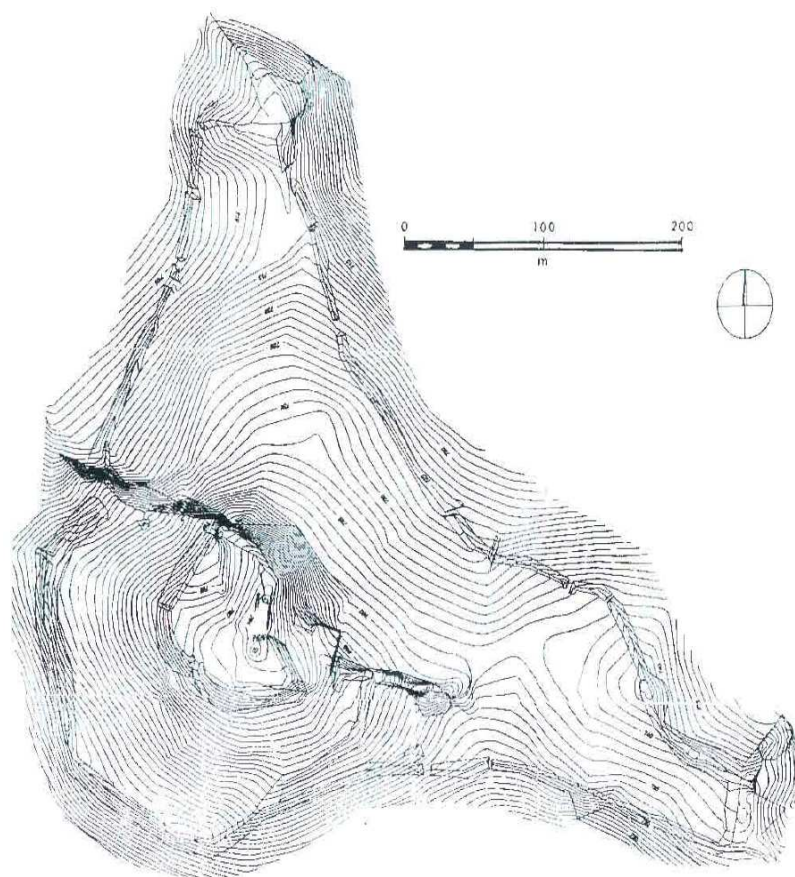
Obr. 15 Kučer, okr. Písek, pláněk čtyřúhelníkových valů v poloze Obrovy hroby (Fröhlich 1997, 68)

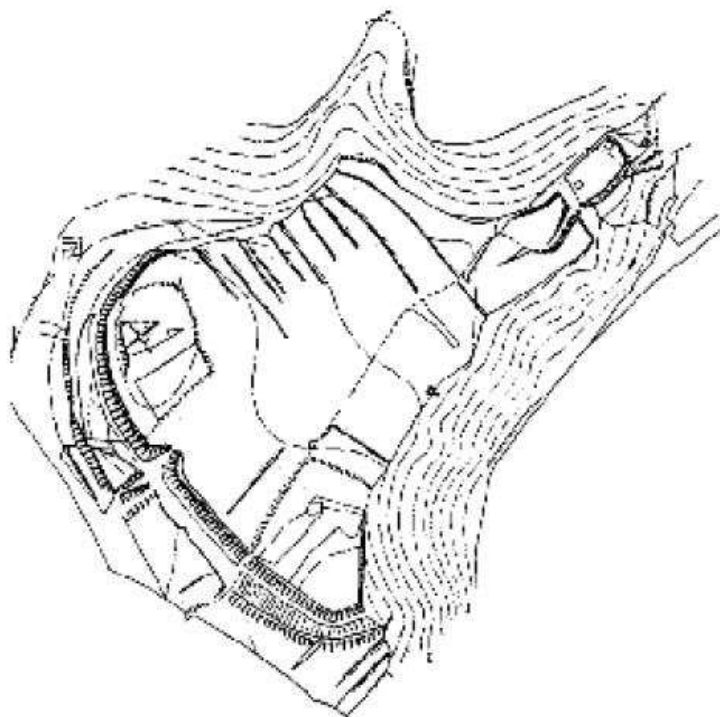
Obr. 16 Rakovice, okr. Písek, letecký snímek (Foster – Venclová – Křivánek 2004; Foto Gojda obr. příloha – tabule 25)

Obr. 17 Obří hrad u Studence, místa nálezů mincí (Slabina – Waldhauser 2001, 453)

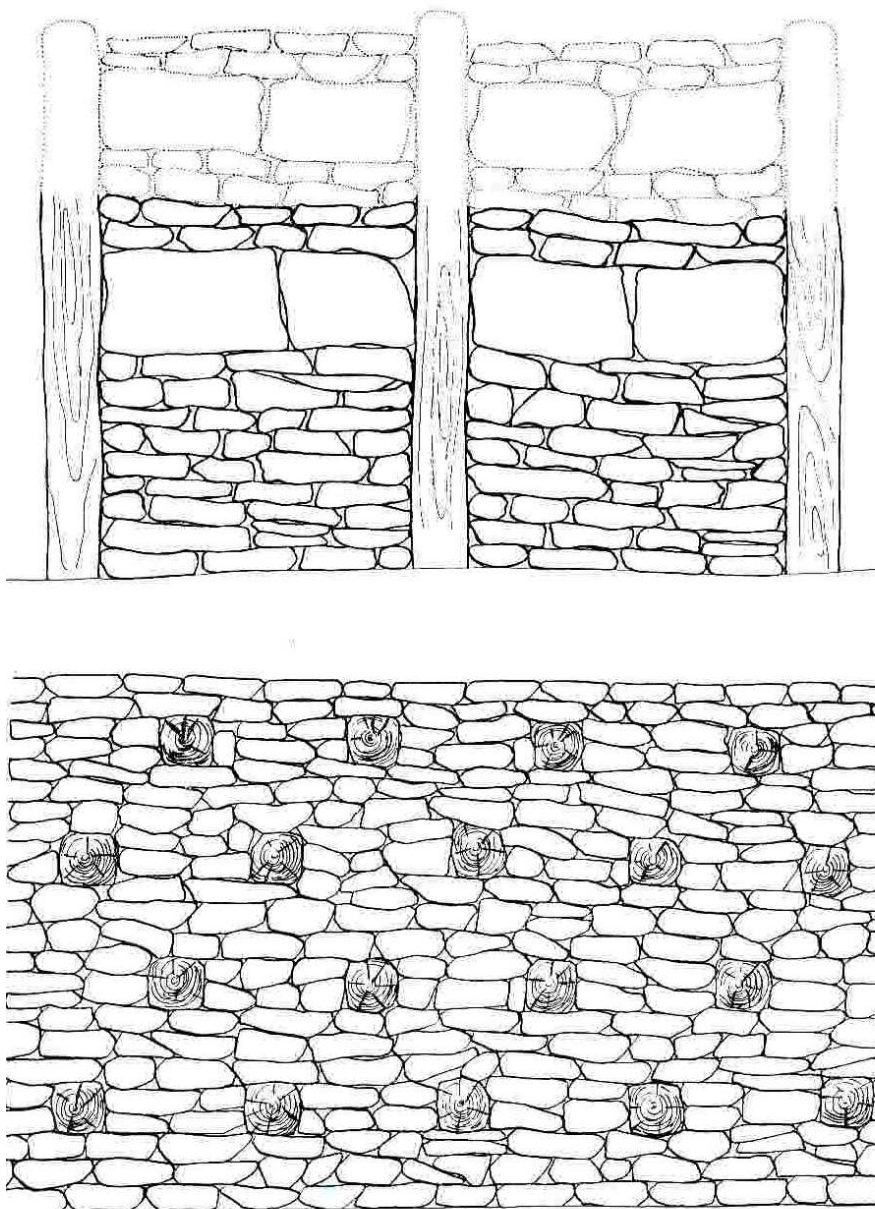
Obr. 18 Hradiště Věvec u Lčovic (okr. Prachatice), vrstevnicový plán (Michálek 2003, 61)

Obr. 19 Stylizovaný plánek oppida Třísov (Drda – Rybová 1997, 111)

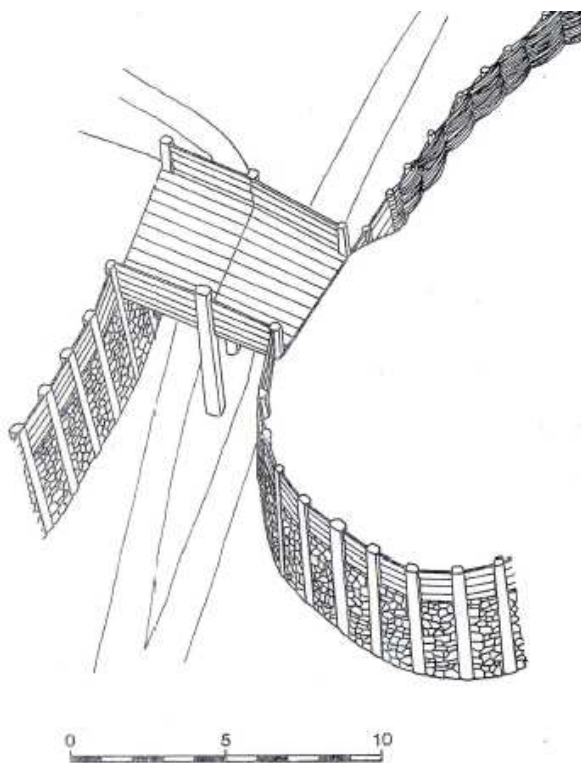
Obr. 20 Oppidum Třísov, kombinace katastrální a topografické mapy (John 2012, 259)

Obr. 21 Konstrukce hradeb na oppidu Třisov (Břeň 1966, obr. příloha)

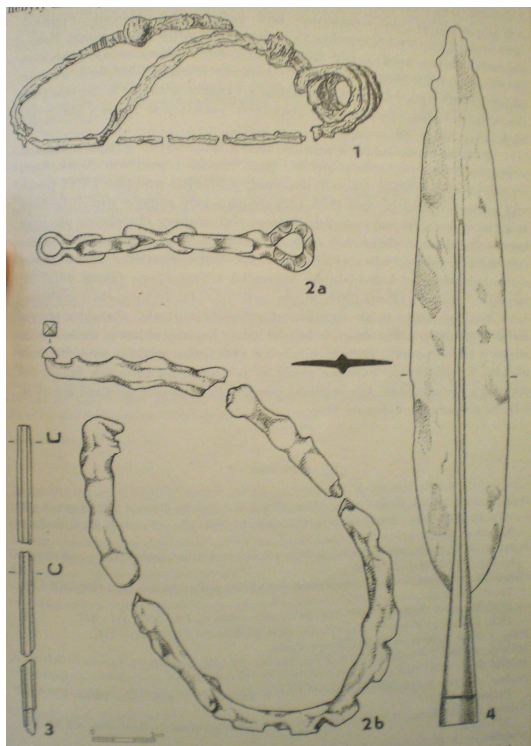
Obr. 22 Plánek oppida Nevězice, okr. Písek (Drda 1987, 519)

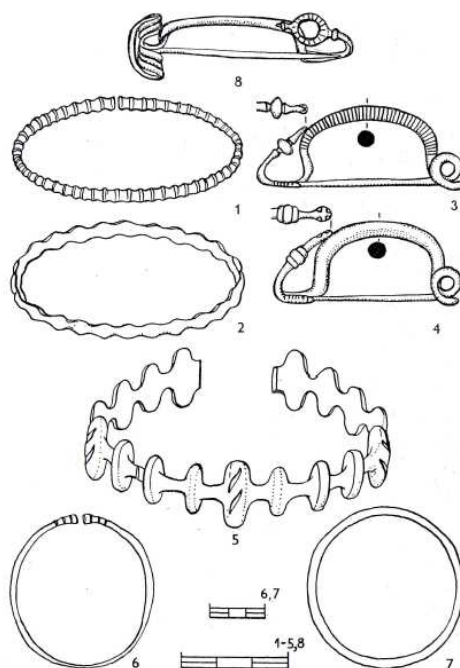
Obr. 23 Rekonstrukce brány z oppida Nevězice (Drda 1987, 528)

Obr. 26 Železné předměty ze bojovnického hrobu v Semicích (Fröhlich 1984, 191)

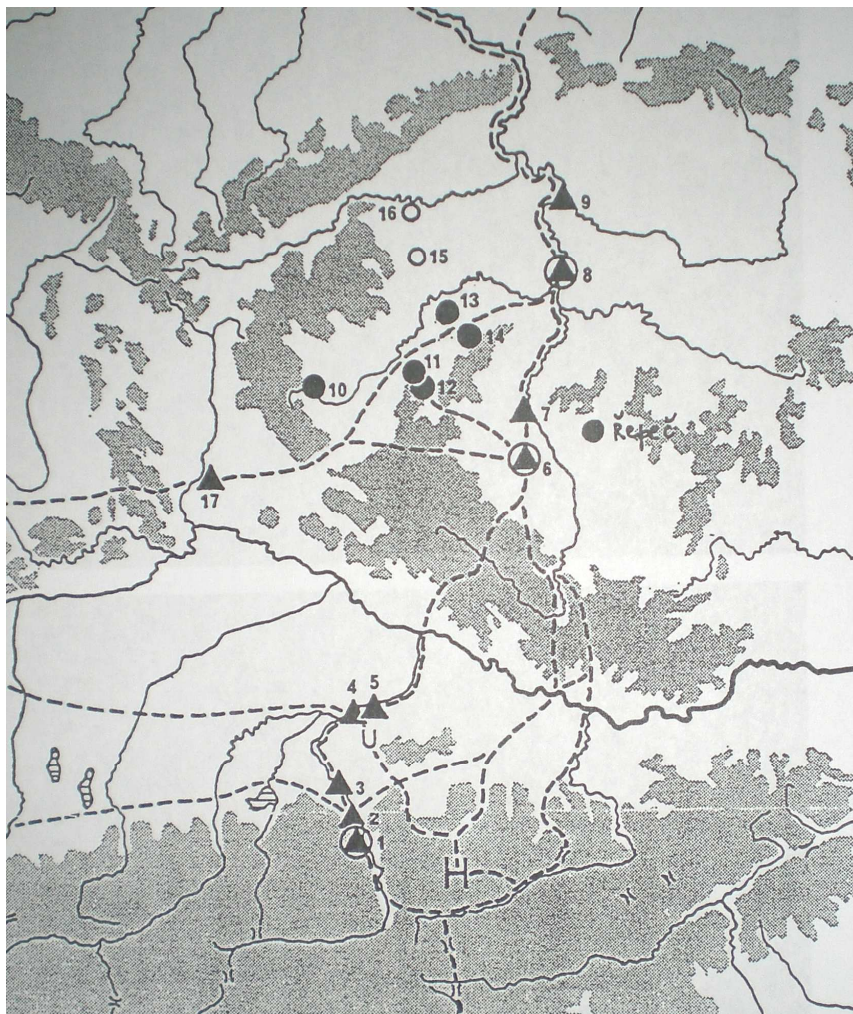
Obr. 27 Inventář ze žárového hrobu z Plíškovice (Michálek 1985, 276)

Obr. 28 Fragment skleněné nádoby tzv. aryballu (Michálek 2003, 64)

Obr. 29 Možné cesty, po ktorých bola dopravovaná grafitová keramika (Salač 2013, 99)

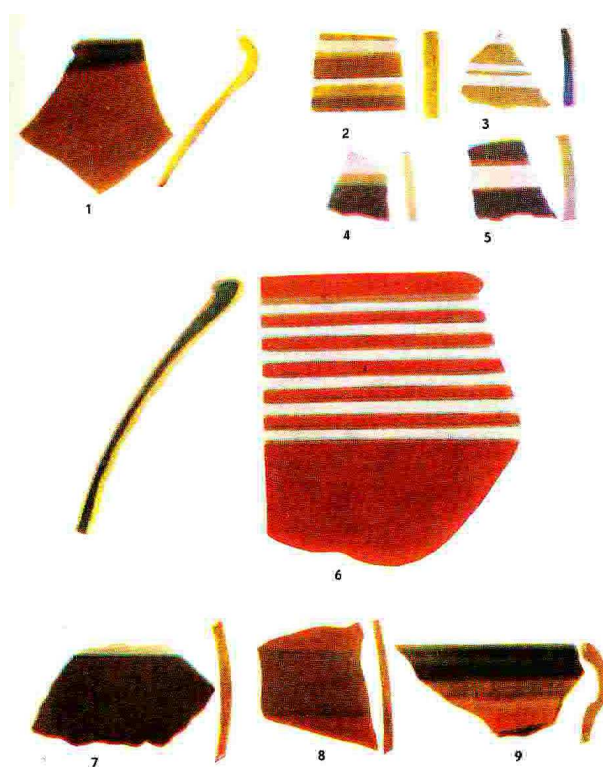
Obr. 30 Předpokládané komunikace pozdní doby halštatské až časně doby laténské (Zavřel 2007a, 284)

Obr. 31 Mísa se zataženým okrajem z oppida Třísov (Břeň 1966, obr. příloha)

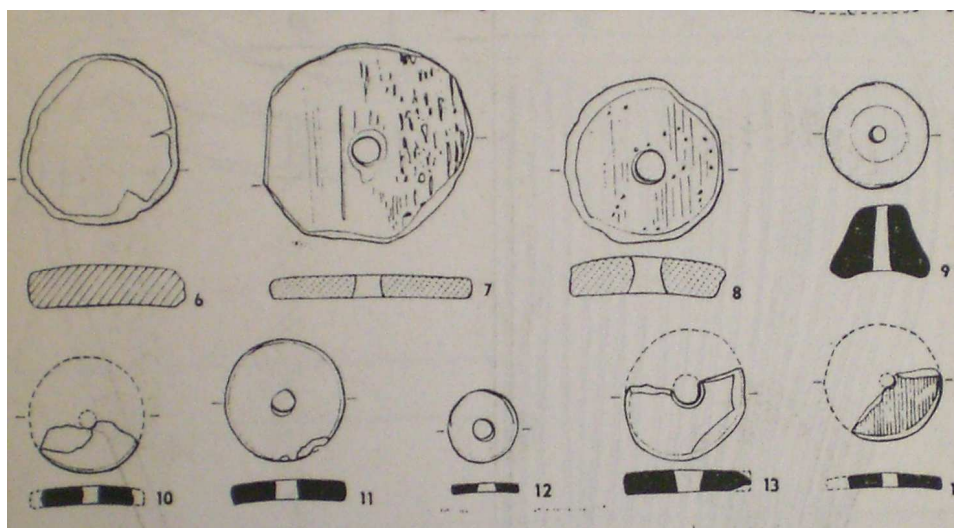
Obr. 32 Malovaná nádoba z Třisova (Břeň 1966, obr. příloha)

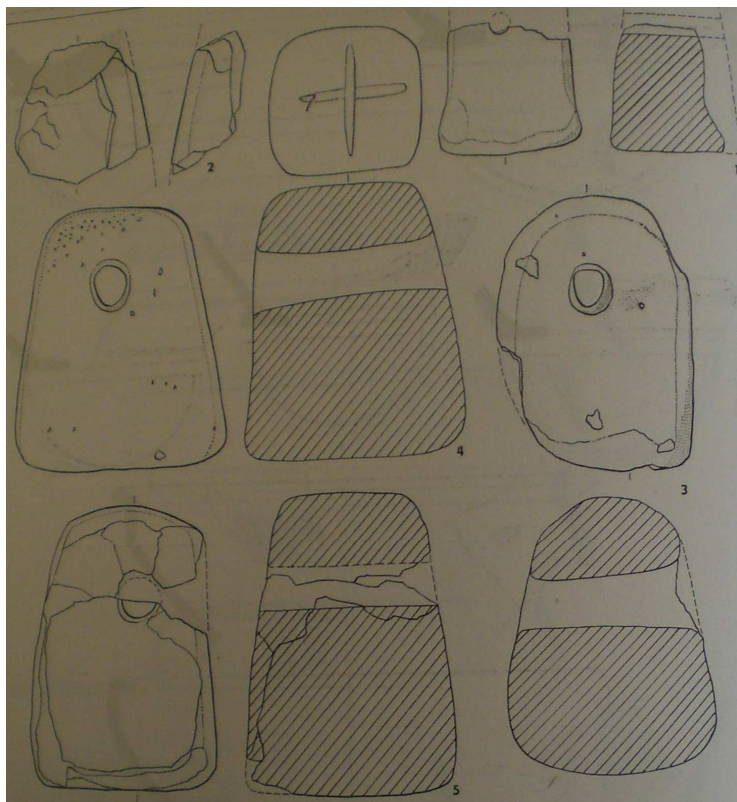
Obr. 33 Střepy malované keramiky z Třisova (Břeň 1966, obr. příloha)

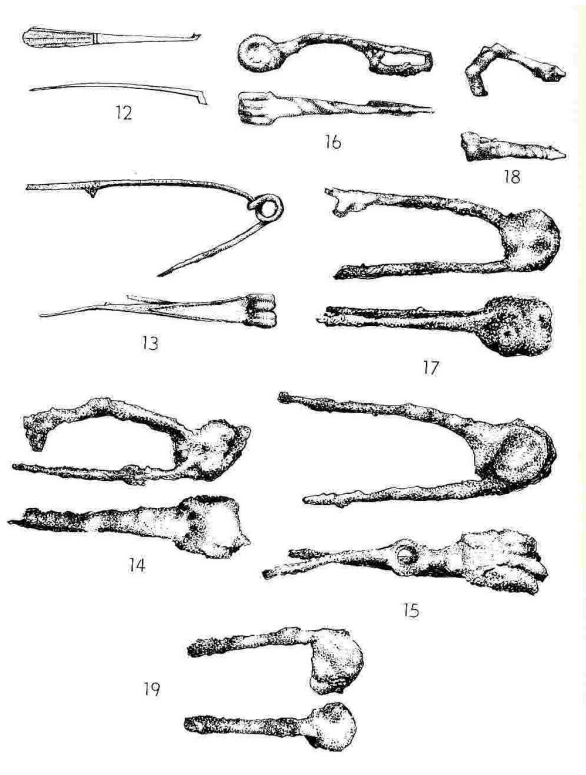
Obr. 34 Grafitová keramika z oppida Třisov (Břeň 1966, obr. příloha)

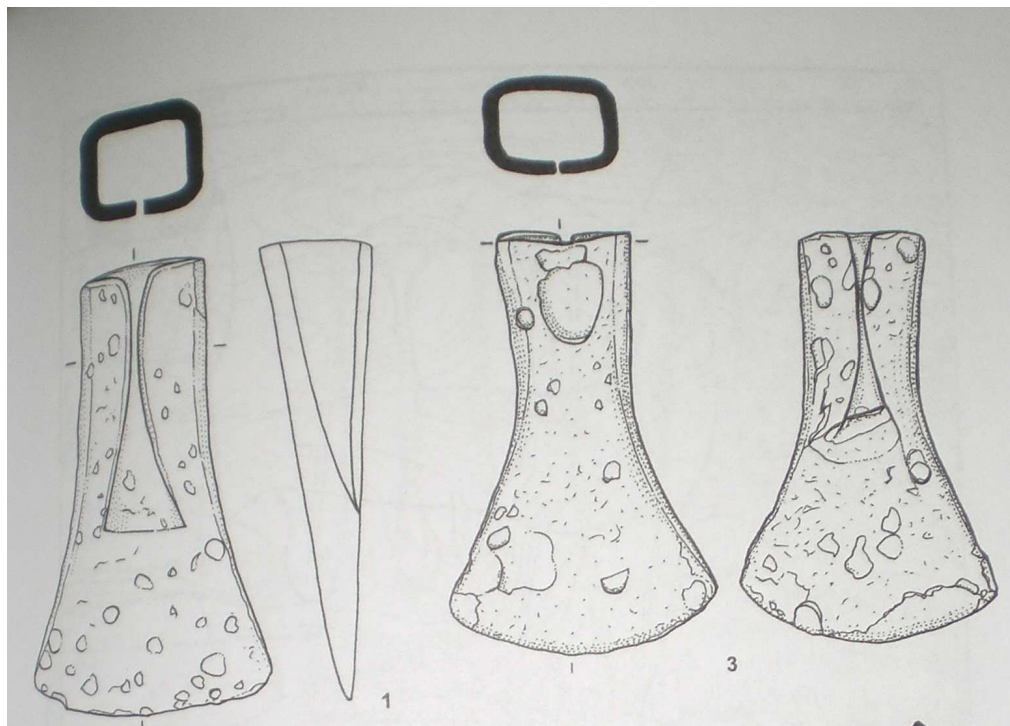
Obr. 35 Přesleny nalezené v objektu ze Strakonice (Michálek 1990, 35)

Obr. 36 Hliněná tkalcovská závaží ze Strakonice (Michálek 1990, 44)

Obr. 37 Nauheimské spony z Třísova (Břeň 1966, obr. příloha)

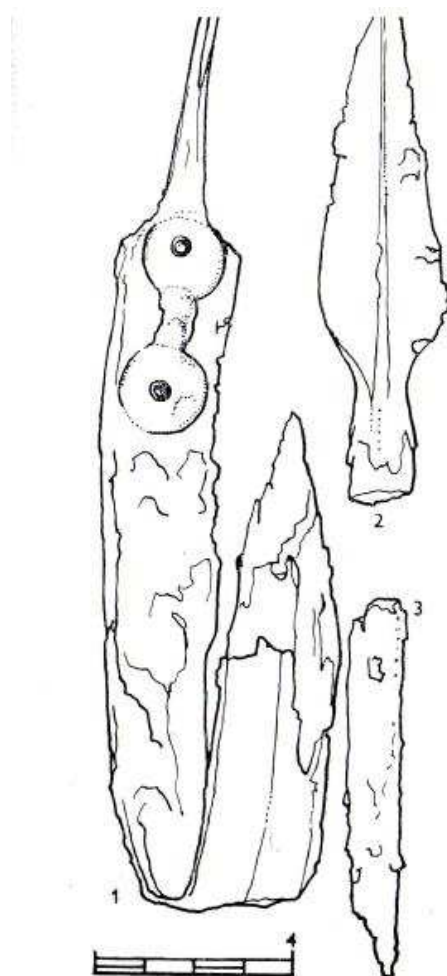

Obr. 38 Železné sekery z Krašovic, okr. Písek a Podolí, okr. Písek (Fröhlich – Michálek – Zavřel 2011, 159)

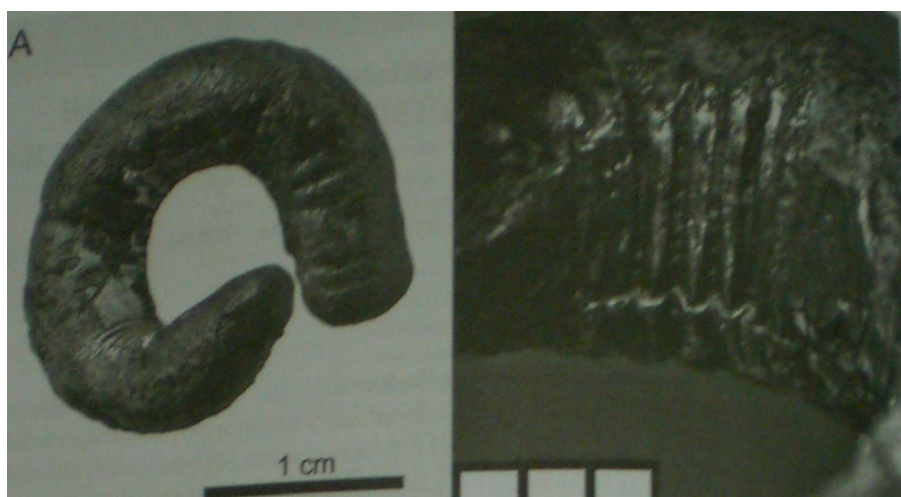

Obr. 39 Bezdědovice, okr. Strakonice (Venclová a kol. 2008, obr. příloha)

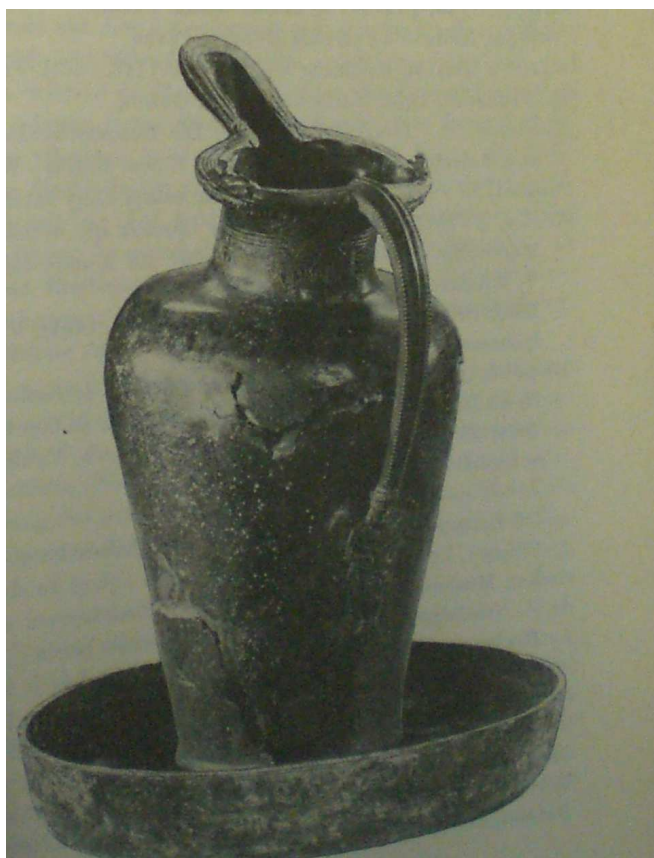
Obr. 40 Řepeč (okr. Tábor), zbraně ze žárového hrobu (Michálek 1985, 283)

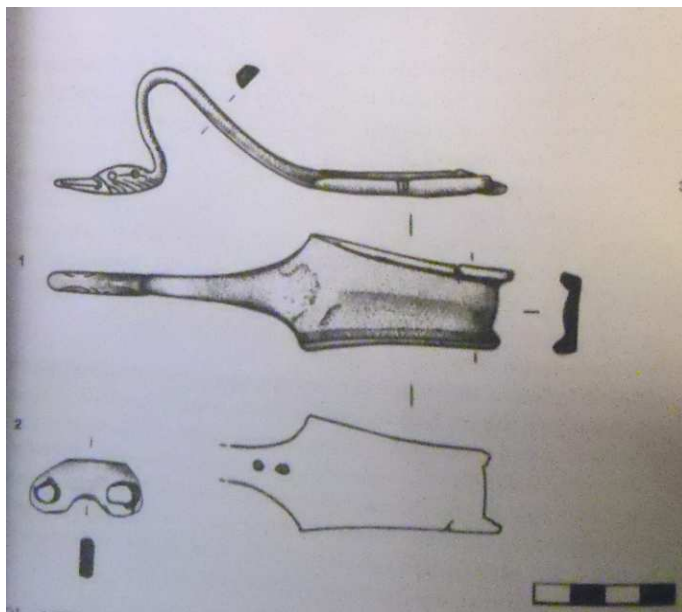
Obr. 41 Spirálovitá náušnice ze Sedlce (John – Štěpánek 2012, 244)

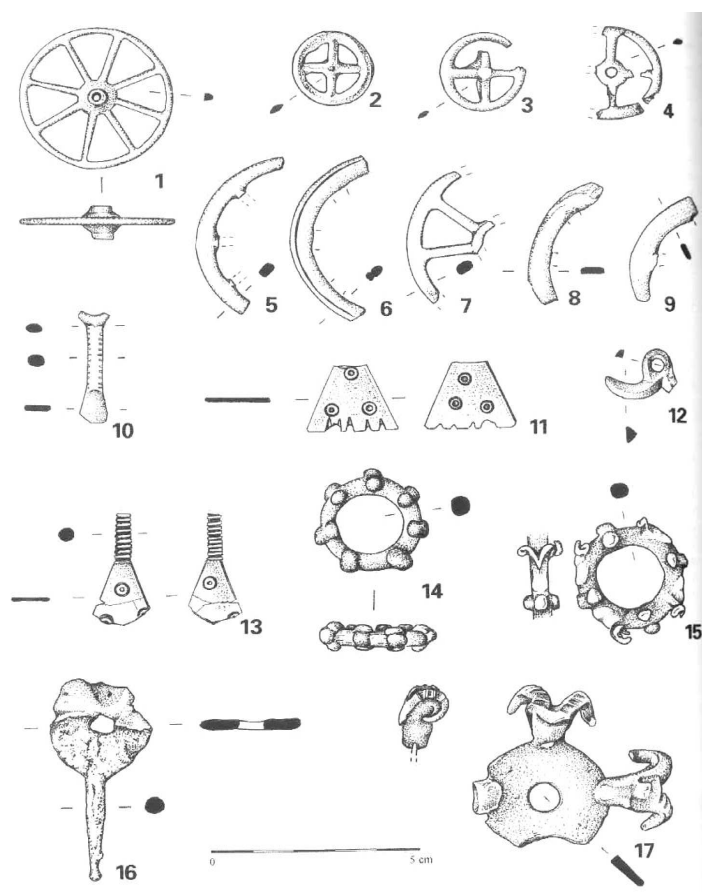
Obr. 42 Zobákovitá konvice a mísa z Hradiště u Písku (Fröhlich 1990, 76)

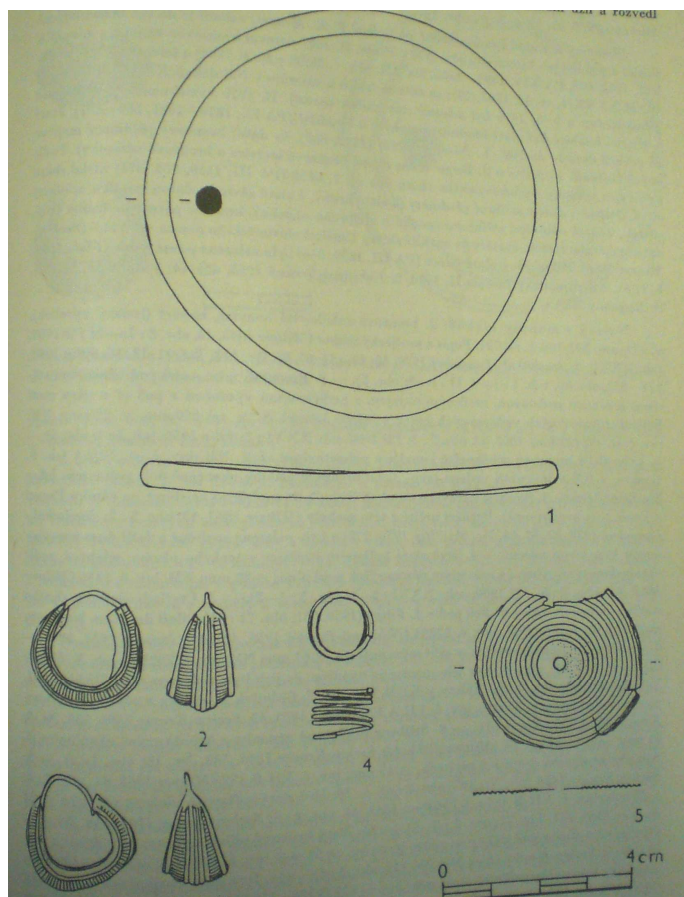
Obr. 43 Zobákovitá konvice z Hradiště u Písku (Michálek 1977, 641)

Obr. 44 Rukojeť páneve aylesfordského typu z oppida Třisov (Kysela 2011, 164)

Obr. 45 Amulety z oppida Třisov (Hlava 2009, 116)

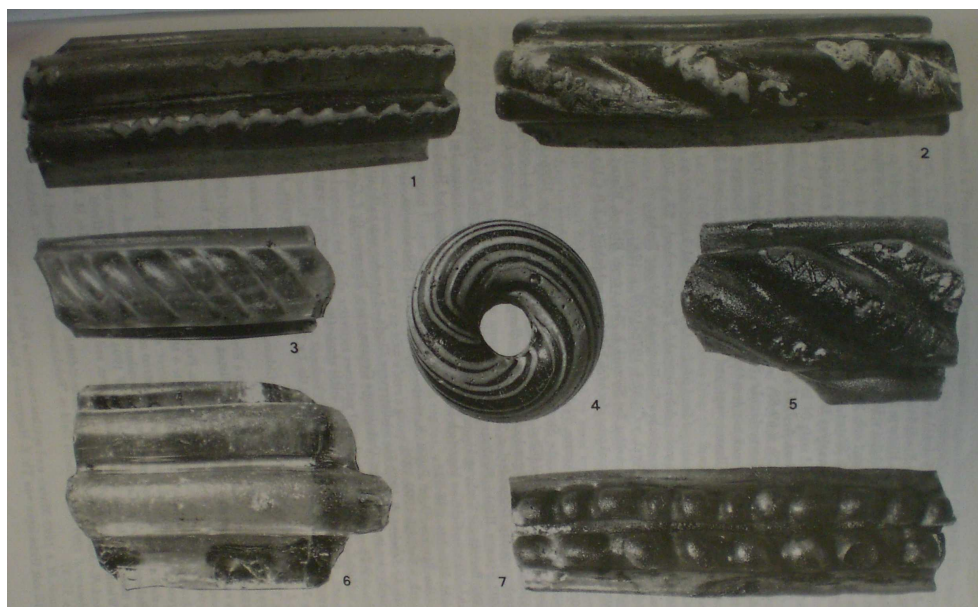
Obr. 46 Zlaté předměty z Hradiště u Písku, (Michálek 1977, 637)

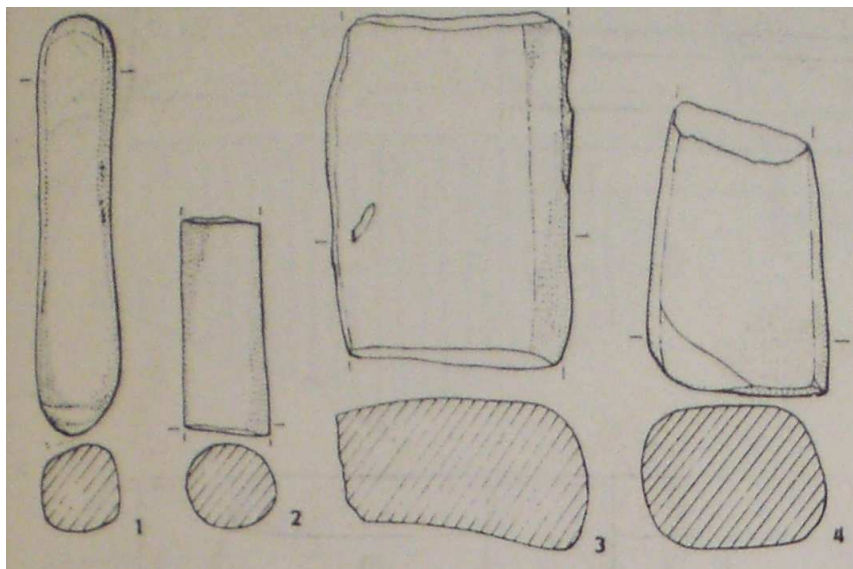
Obr. 47 Zlaté lodkovité náušnice z Hradiště u Písku (Drda – Rybová 1998, obr. příloha)

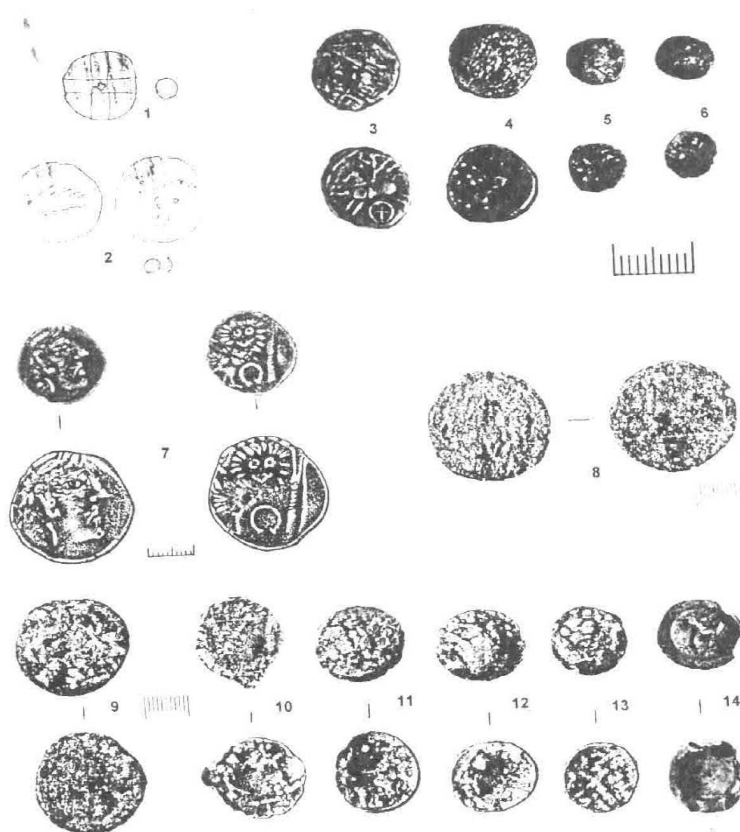
Obr. 48 Skleněné předměty z oppida Třisov (Břeň 1966, obr. příloha)

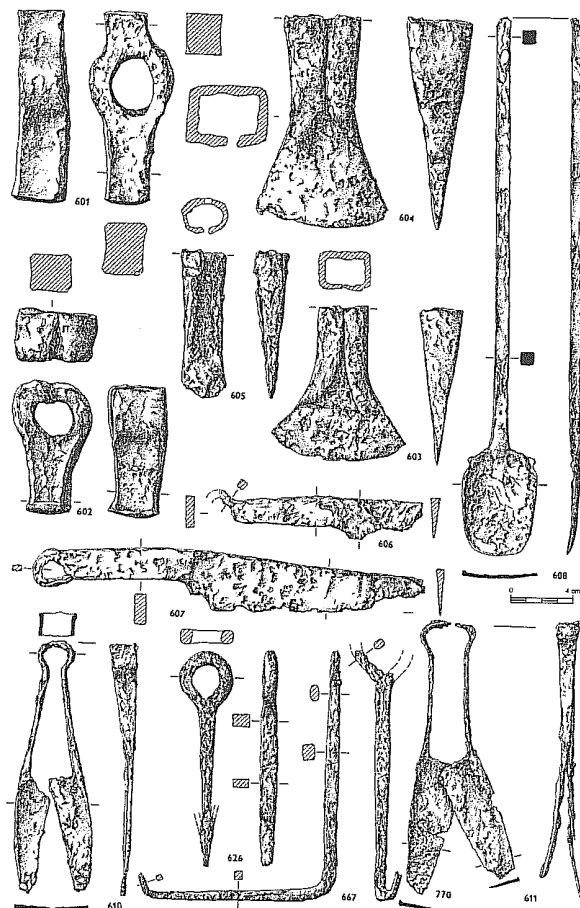
Obr. 49 Skleněné artefakty ze Strakonicka (Michálek – Venclová 1994, 581)

Obr. 50 Kamenné brousky nalezené v objektu ve Strakonících (Michálek 1990, 35)

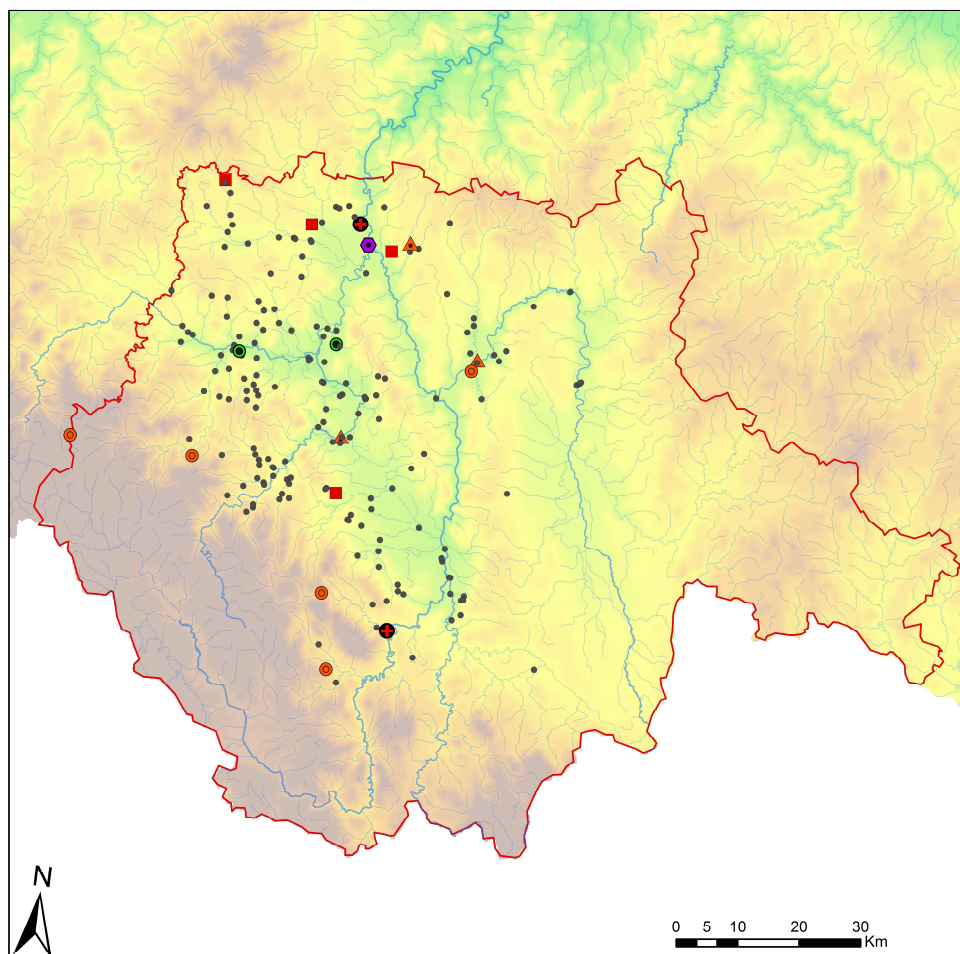
Obr. 51 Nálezy mincí z Obřího hradu (Slabina – Waldhauser 2001, 454)

Obr. 52 Depot železných předmětů z Bezdědovic (Venclová 1999, 16).

Obr. 53 Depot z Bezdědovic (Venclová a kol. 2008, obr. příloha)

Legenda

Typ sídelního areálu

- Castell
- Oppidum

- Sídlíště

- ▲ Sídlíště výšinné

- Sídlíště výšinné opevněné

- Sídlíště/Dvorec

- Viereckschanze

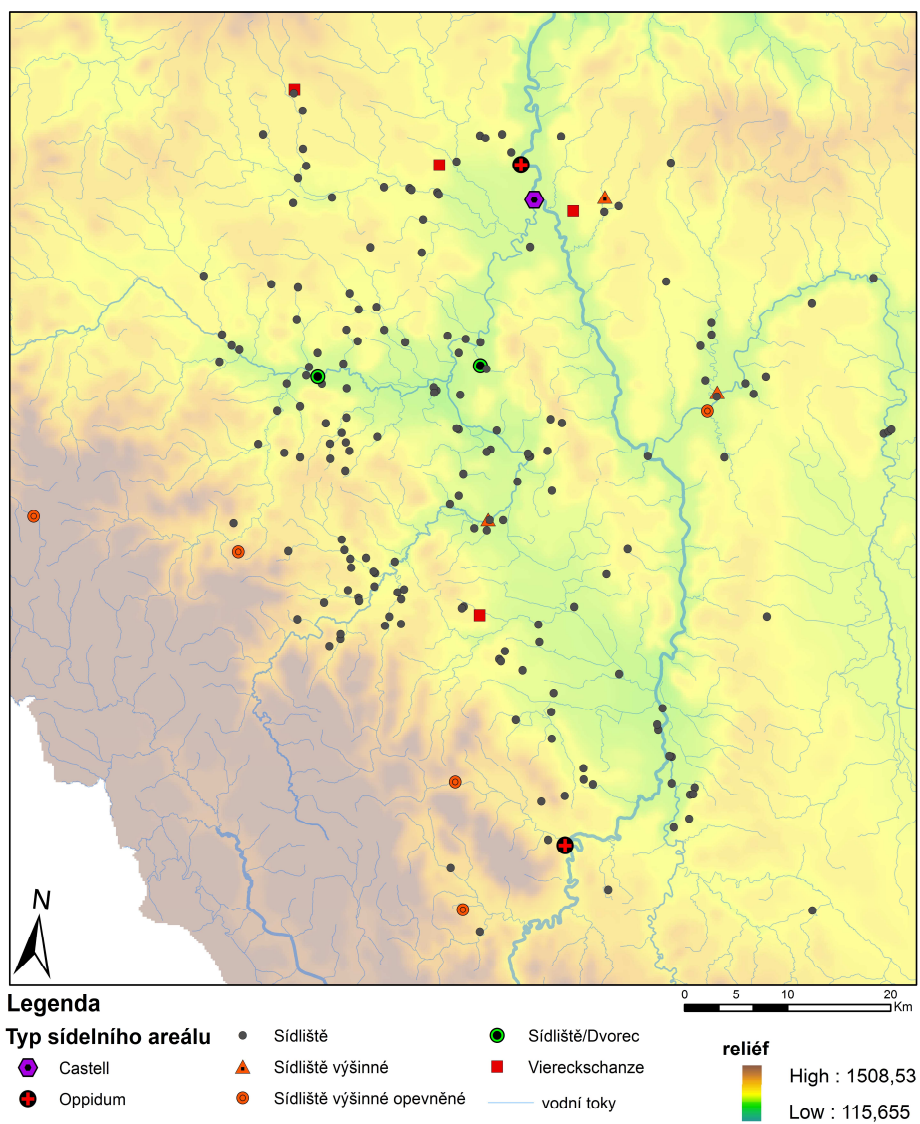
- vodní toky

relief

- High : 1508,53
- Low : 115,655

Obr. 54 Mapa výskytu lokalit v rámci Jihočeského kraje

Obr. 55 Rozšíření areálů rezidenčního charakteru v Jihočeském kraji